

Jacy traf do młodych serc,
starodowny zwyku,
nie bój się, nie zginięś

Jacy traf do młodych serc,
starodowny zwyczaj,
nie bój się, nie zginiąs

Współczesna kultura muzyczna Orawy
Nagrania dokumentalne zrealizowane na Orawie w latach 2020-2024
ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN

Redakcja serii: dr Jacek Jackowski

Wybór nagrań: Anna Olesińska, Paweł Czaja, Marcin Kowalczyk

Konsultacja wyboru nagrań: dr Bożena Lewandowska, Magdalena Dąbek

Autorzy tekstów: dr Bożena Lewandowska, Magdalena Dąbek, Marcin Kowalczyk,
dr Jacek Jackowski

Konsultacja i redakcja dialektologiczna: prof. dr hab. Józef Kaś

Korekta: Paulina Pawlak-Kott

Recenzenci: dr Barbara Zgama, prof. dr hab. Piotr Dahlig

Realizacja nagrań w terenie: Jakub Szczepaniak, Magdalena Bill-Kunce,
Magdalena Dąbek, Maciej Królikowski, Jacek Jackowski

Opracowanie nagrań i dokumentacji terenowej: Magdalena Bill-Kunce,
Magdalena Dąbek, Maciej Królikowski, Magdalena Jackowska, Jacek Jackowski

Montaż i mastering: Bogdan Żywek

Koncepcja graficzna serii: Jacek Jackowski

Projekt graficzny: Arkadiusz Rabiński

Fotografie na okładce: Łukasz Sowiński

Fotografie w tekście: Piotr Jamski, Jacek Jackowski,
Łukasz Sowiński (fotografie na wewnętrznej stronie okładki i na przekładkach)

English summary inside. Tłumaczenie: Jakub Jackowski

Tytuł płyty *Jacy traf do młodyk serc, starodowny zwyku, nie bój sie, nie zginies*
jest cytatem fragmentu wiersza Emila Kowalczyka
pt. *Bojym sie o ciebie, starodowny zwyku.*

© Copyright by Instytut Sztuki PAN 2024

Polish Academy of Sciences, Institute of Art (IS PAN) – nagrania i wydawnictwo

© Copyright by Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce – wydawnictwo

IS PAN Contemporary Field Recordings vol. 2

ISBN 978-83-66519-93-0

Współczesna dokumentacja tradycji muzycznych na Orawie

dr Jacek Jackowski

Instytut Sztuki PAN w Warszawie
Zakład Muzykologii, Zbiory Fonograficzne

W 2019 r. w wyniku realizowanego przez Muzeum – Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej projektu *Odkrywanie skarbów dziedzictwa południowej Małopolski* została wydana, we współpracy Muzeum z Instytutem Sztuki Polskiej Akademii Nauk, cenna publikacja – płyta CD z książką, prezentująca najstarsze zachowane i znane badaczom nagrania dokumentalne muzyki i śpiewów polskiej części Orawy¹.

Na płycie zaprezentowano 72 utwory – nagrania archiwalne dokonane w latach 1952–1953 w ramach ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego przez członków Ekipy Krakowskiej AZFM, którą kierował Włodzimierz Pożniak². Dokonano wówczas nagrań tylko z pięciu orawskich miejscowości: Zubrzycy Dolnej i Górnej, Lipnicy Wielkiej i Małej oraz Piekielnika, gdzie Orawa graniczy z Podhalem Niżnym. Relatywnie, w porównaniu z „plonem nagraniowym” zebrany w innych rejonach Małopolski, najstarsza dokumentacja z Orawy prezentuje się dość skromnie. Jak podkreśliła Aleksandra Szurmiak-Bogucka, uczestniczka Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego (wówczas jeszcze jako A. Szurmiak; członkiem Ekipy Krakowskiej był również jej przyszły mąż Kazimierz Bogucki) wiązało się to z trudnością w dotarciu do śpiewaków i muzyków, i stanem zachowania żywej praktyki muzycznej w latach powojennych. Problemem było nie tylko samo znalezienie w regionie aktywnych muzyków i śpiewaków, ale także umówienie się z nimi na prze-

¹ Jacek Jackowski, Marcin Kowalczyk: *Drzewie nuty orawskie. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN*, Warszawa 2019 (płyta CD z serii *IS PAN Folk Music Collection* vol. 13). Wydawnictwo to jest dostępne w formie tradycyjnej, a także w wersji cyfrowej na stronie: <https://etnofon.pl/plyta/drzewie-nuty-orawskie/> (dostęp: wrzesień 2024 r.). W wydawnictwie tym słuchacz i czytelnik znajdzie eseje podejmujące temat historii i etnografii regionu oraz jego tradycji muzycznych.

² Na płytę trafił wybór 72 najbardziej reprezentatywnych dla regionu nagrań dokonany spośród ponad 230 nagranych w ramach AZFM na Orawie pozycji. Pozostały materiał dostępny jest w repozytorium cyfrowym Etnofon (<https://etnofon.ispan.pl/>).

Fot. 1. Okładka wydawnictwa *Drzewie nuty orawskie*. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN.

prowadzenie nagrań. Nie wszyscy, którzy wstępnie zgodzili się na nagranie, stawiali się ostatecznie przed mikrofonem. Wynikało to z faktu, iż sytuacja po zakończeniu działań wojennych w 1945 r. była na Orawie szczególnie trudna. Był to etap długiej historii kształtowania się wśród ludności polskiego pochodzenia zamieszkującej Orawę poczucia przynależności narodowej³. Rok 1939 był dla omawianych ziem kolejnym ciosem, znalazły się one bowiem do początków 1945 r. w granicach marionetkowej struktury – państwa księdza Józefa Tiso, podlegającego hitlerowskiemu reżimowi i dążącemu do „odzyskania” Górnej Orawy i północnego Spisza, co w praktyce wiązało się z podporządkowaniem Słowacji administracji państwowej i kościelnej, gospodarki oraz edukacji (także kulturalnej)⁴. Te, w znacznej mierze skuteczne działania spowodowały, iż sytuacja na omawianych terenach pozostała napięta przez kolejne lata. Walki, konflikty, a tym samym obawy i zastraszenie lokalnej ludności trwały do wyciszenia konfliktu pomiędzy władzami PRL

³ Proces ten sięga ostatniej dekady XIX w., zaś kluczowym momentem był rozpad Cesarstwa Austro-Węgierskiego i podział północnych (górných) Węgier pomiędzy nowo powstałymi lub odrodzonymi w 1918 r. państwami. Problem (tzw. Kresów Południowych) dotyczył zatem i Spisza, i Czadeckiego, a także zachodniej części Śląska Cieszyńskiego, zob. Jerzy M. Roszkowski: *Działania na rzecz przyłączenia Orawy do II Rzeczypospolitej 1918–1920. Zasługi w tym czynie*. Jabłonka 2020: Orawska Biblioteka Publiczna w Jablonce, AGENT PR; Grażyna M.T. Branny, Marek Liszka (red.): *Części tej ludności „już prawie [200] lat nikt nigdy nie powiedział, że jest polską*. Monografia jubileuszowa Spisza i Orawy w 100-lecie ich częściowego połączenia z macierzą (1920–2020). Kraków 2022: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie; Łukasz Wiater: *„My tu Polacy”*. *Niezwykłe życiorysy orawskich Bojowników Niepodległości*. Jabłonka 2020: Orawska Biblioteka Publiczna w Jablonce, AGENT PR.

⁴ Julian Kowalczyk: *Spisz i Orawa podczas II wojny światowej*, w: *Góry i góralszczyzna w dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego (Podhale, Spisz, Orawa, Gorce, Pieniny)*. Historia. Praca zbiorowa pod red. Jerzego M. Roszkowskiego i Roberta Kowalskiego. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej. Kraków–Nowy Targ–Bukowina Tatrzańska. 21–24 października 2004. Nowy Targ 2005: Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu.

Fot. 2. Promocja płyty *Drzewie nuty orawskie* w Muzeum – Orawskim Parku Etnograficznym w Zubrzycy Górnej. 25 lutego 2020 r. Fot. P. Jamski.

a CRSC w 1947 r., jednak na długie lata pozostało wśród ludności poczucie niepewności i nieufności. W tym kontekście nagrania archiwalne, najstarsze dokumenty – zrealizowane nie bez trudu – i zaprezentowane w wydawnictwie *Drzewie nuty orawskie*, nabierają szczególnej wartości i znaczenia dla historii i kultury regionu, choć nie są – z uwagi na powyżej opisaną sytuację – dokumentem w pełni odzwierciedlającym ówczesną praktykę muzyczną i zapamiętany repertuar.

Wydanie wspomnianej publikacji nie zakończyło współpracy Instytutu Sztuki PAN z Orawskim Parkiem Etnograficznym, co więcej, do działań związanych z przygotowaniem wydawnictwa włączyli się muzycy związani z Orawskim Centrum Kultury w Jabłonce. Kooperacja Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN z Muzeum i Centrum otworzyła możliwość dalszych działań w regionie. Metodycznym zwyczajem Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN jest – obok złożonych prac zmierzających do wydania nagrań pochodzących z danego regionu⁵ (kwerenda, digitalizacja, opracowanie merytoryczne, wybór, redakcja, rekonstrukcja nagrań, opracowanie komentarzy krytycznych) kontynuacja dokumentacji muzyki, tańca i śpiewu na danym terenie. Wynika to z konieczności zachowania ciągłości w dokumentacji obecnie już nie tylko fonograficznej, ale również audiowizualnej i fotograficznej. Ma to na celu wytworzenie do badań naukowych materiału porównawczego, ale też zachowanie dla historii kultury wysokiej jakości⁶

⁵ Prace te są prowadzone bądź indywidualnie przez Instytut, bądź – w przypadku, gdy w regionie funkcjonują prężne instytucje, otwarte na współpracę przy przygotowywaniu wydawnictw spełniających standardy publikacji zarówno naukowej, jak i atrakcyjnej z punktu widzenia (i słyszenia) dla artystycznego ruchu regionalnego – we współpracy z lokalnymi muzeami, ośrodkami kultury i in.

⁶ Nie chodzi tu tylko o jakość technologiczną, ale także zachowanie standardów tworzenia wiarygodnej dokumentacji naukowej dla badań nad kulturą, a więc spełniającej określone standardy dokumentu etnofonograficznego lub etnoaudiowizualnego.

dokumentacji lokalnej praktyki muzycznej. Istotnym problemem badawczym w regionie może być sama recepcja dawnych, historycznych źródeł fonograficznych – zderzenie zachowanego w dokumentach repertuaru z współcześnie praktykowanym: Co, w jakiej formie i w jakim wymiarze z najstarszego pokładu repertuaru pozostało we współczesnej praktyce czy choć w pamięci muzyków i śpiewaków, co zanikło, jakie nowe utwory zastąpiły miejsce dawniejszych, konfrontacja stylów i manier wykonawczych, a zwłaszcza obserwacja czy, na ile i w jakim kierunku zmienił się sposób gry i śpiewu określonego repertuaru, sposób gry na instrumentach. Obserwujemy tu zwykle – zwłaszcza w rejonach, gdzie kultura muzyczna zachowała żywotność podsycaną nie tylko amatorskim ruchem artystycznym, obecnością na przeglądach, festiwalach, ale także potrzebą muzykowania komercyjnego, np. dla turystyki – profesjonalizację zwłaszcza w muzyce instrumentalnej, przemiany związane z dostosowaniem repertuaru (np. obrzędowego) do nowej przestrzeni i kontekstu sceny, widowiska. Współczesna dokumentacja pozwala także zachować efekty pracy lokalnych instruktorów, animatorów, zmierzającej zarówno do zachowania form tradycyjnych (indywidualne poszukiwania źródeł, kwerendy, rekonstrukcje), jak i do rozszerzania formuł prezentacji, wzbogacania repertuaru. Bez względu na ocenę tych wysiłków należy ich efekty obiektywnie dokumentować w celu stworzenia audiowizualnej, wiernej „fotografii” stanu lokalnej tradycji muzycznej w obecnym czasie – w pierwszych dekadach XXI w. Systematyczna praca terenowa (jakże inna jednak od realiów połowy XX w.) jest tym bardziej konieczna, gdyż pomiędzy szeroko zakrojoną akcją zbierczą przeprowadzoną w latach powojennych, a współczesnością w wielu rejonach brak źródeł pośrednich, co silnie zaburza ciągłość dokumentacji służącej do badania przemian w ujęciu terytorialno-czasowym. Lukę tę, dla przełomu XX i XXI w. wypełniają częściowo publikacje fonograficzne, na których utrwalono – zwykle jednak w innym niż *field recording* kontekście – regionalny repertuar. Nagrania z Orawy odnajdujemy na drugiej płycie z serii *Muzyka Źródeł* wydanej przez Polskie Radio⁷. Muzyce orawskiej poświęcono wydawnictwa płytowe: *Muzyka lipnicka – Wolorze*⁸, *Orawskie pastoralki. Muzyka lipnicka – Wolorze*⁹, *Wyrchami i dziedzinami Orawy. Muzyka Górnej Orawy*¹⁰, *Pozbaco-*

⁷ *Podhale*, płyta CD z serii *Muzyka Źródeł*. Warszawa 1998 (reedycja w 2013): Polskie Radio.

⁸ *Muzyka lipnicka – Wolorze*, płyta CD z serii *Polish Folk Music*, vol. 39. Warszawa 2003: Polonia Records CD przy wsparciu i koordynacji Urzędu Gminy Lipnica Wielka i Gminnego Centrum Kultury w Lipnicy Wielkiej. Należy podkreślić, iż wydawnictwa te zawierają dokumentację gry i śpiewu także starszego pokolenia wykonawców, którzy już odeszli (m.in. Andrzej Dziubek, Ludwik Młynarczyk – tych skrzypków zarejestrowaliśmy jeszcze w ramach omawianego projektu oraz Andrzej Haniaczyk, Emil Kowalczyk, Teodor Pawlak, Ignacy Nowak, Marian Smutek, Jan Stec, Józef Szczerba, Stanisław Zapotoczny, Łukasz Mastela). W wielu przypadkach są to jedyne nagrania ich prezentacji.

⁹ *Orawskie pastoralki. Muzyka lipnicka Wolorze z Lipnicy Wielkiej*, płyta CD. Lipnica Wielka 2008: Urząd Gminy w Lipnicy Wielkiej, Gminne Centrum Kultury Sportu i Turystyki w Lipnicy Wielkiej, Muzeum – Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej. Płyta powstała w ramach projektu dofinansowanego przez Narodowe Centrum Kultury, program *Rozwój Inicjatyw Lokalnych*.

¹⁰ *Wyrchami i dziedzinami Orawy. Muzyka Górnej Orawy*, płyta CD. Jablonka 2012: Orawskie Centrum Kultury w Jablonce.

wane nuty. *Muzyka orawska Arva*¹¹, w przygotowaniu jest płyta prezentująca folklor dziecięcy w wykonaniu zespołu Małolipnicanie. Całość dokumentacji – dla uzyskania pełnego obrazu funkcjonowania przejawów tradycyjnej kultury muzycznej – powinien uzupełnić także aspekt funkcjonowania elementów tradycyjnych (repertuar, instrumentarium itp.) w innych i współczesnych nurtach muzycznych (np. inspiracje w muzyce folkowej). Ten obszar zwykle wiąże się z istnieniem wydawnictw płytowych, obecnością produkcji muzycznej w Internecie, jednak zadaniem badacza jest uzupełnienie dostępnych źródeł efektami pogłębionych badań (np. wywiadów z muzykami, rejestracją obserwacji pracy aranżacyjnej itp.).

W przypadku Orawy ciągłość dokumentacji fonograficznej została zachowana dzięki pracom badawczym Bożeny Lewandowskiej przeprowadzonym ponad 20 lat po Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego. Nagrania te w liczbie ponad 500 pozycji to rezultat badań terenowych etnomuzykolożki prowadzonych w latach 1975 i 1977–79 na terenie polskiej Orawy w Zubrzycy Górnej i Dolnej, w Lipnicy Wielkiej i Małej, Jabłonce i Chyżnem. Zbiór zawiera jednak niemal wyłącznie repertuar wokalny, co wiązało się z podjętym tematem pracy magisterskiej¹², a wiele lat później rozprawy doktorskiej¹³ autorki nagrań, dla których dokumenty te stanowiły podstawę materiałową; z czasem transkrypcje wybranych z tego zbioru nagrań zostały opublikowane¹⁴. Omawiane nagrania zostały zagregowane do centralnego repozytorium nagrań dokumentalnych (Etnofon) w ramach realizacji przez Instytut Sztuki PAN we współpracy ze Stowarzyszeniem Liber Pro Arte projektu *Etnofon (Polska muzyka tradycyjna – dziedzictwo fonograficzne. Stan aktualny, zachowanie, udostępnianie)*¹⁵. Mamy nadzieję, iż dalsza współpraca z regionem pozwoli na publikację tych dokumentów.

Dzięki dokumentowaniu przez Instytut Sztuki PAN prezentacji festiwalowych¹⁶ dysponujemy nagraniami wielu *muzyk* i śpiewaków zarejestrowanymi

¹¹ *Pozbacowane nuty. Muzyka orawska Arva*, płyta CD. Jablonka 2016: Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce. Wydanie płyty współfinansowano w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014–2020.

¹² Bożena Lewandowska: *Folklor muzyczny orawskiej Lipnicy Wielkiej. Problemy zmian w folklorze i krytyki źródła*. Praca magisterska powstała w Instytucie Muzykologii UJ pod kier. doc. dra Jana Stęszewskiego. Kraków 1976.

¹³ *idem*: *Folklor muzyczny polskiej Orawy. Charakterystyka właściwości i problem diachronii*. Praca doktorska powstała w Instytucie Muzykologii UJ pod kier. doc. dra Jana Stęszewskiego. Kraków 1991.

¹⁴ Bożena Lewandowska, Józef Kaś: *Pieśni z Orawy*. Kraków 2007: Musica Iagellonica; *idem*: *Wesele orawskie dawniej i dziś*. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 2010.

¹⁵ W obecnym roku realizowany jest już X etap projektu, którego początki sięgają 2014 r. (zob.: <https://etnofon.pl/>).

¹⁶ Początkowo rejestrowano tylko dźwięk. W latach '90. XX w. powstawały już nagrania audiowizualne, zob.: Jacek Jackowski: *Historical outline of phonographic, visual and audiovisual documentation of Polish traditional dances (or from a pencil, through a phonograph to a camera). Rys historyczny dokumentacji fonograficznej, wizualnej i audiowizualnej polskich tańców tradycyjnych, czyli od ołówka, przez fonograf do kamerę, w: Folk Dances Now and Then. In the light of Polish and Norwegian Experience. Tradycyjny Taniec ludowy dawniej i dziś w świetle doświadczeń polskich i norweskich*. Praca zbiorowa pod redakcją Tomasza Nowaka. Kielce 2011: Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach, s. 83–92; 93–122.

w drugiej poł. XX w. Najstarsze z nich pochodzą z czerwca 1955 r. – to nagrania dokonane w Zakopanem podczas *Uroczystości Sabalowych – II Popisu Konkursowego Ludowych Muzyk Góralskich*, w których udział wzięli muzycy z Zubrzyicy Dolnej, urodzeni na przełomie pierwszych dwóch dekad ubiegłego wieku – Eugeniusz Mastela (skrzypce *prym*), Ferdynand Biel (skrzypce *sekund*) i Wendelin Kozak (basy). Nagrania te zostaną opublikowane wraz z pozostałymi prezentacjami, które zostały nagrane podczas drugich *Uroczystości Sabalowych*. Muzycy orawscy prezentowali się na wielu festiwalach, z których należy wyróżnić Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych, odbywający się od 1966 r. w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą, a także „Sabalowe Bajania” i Karnawał Góralski organizowane w Bukowinie Tatrzańskiej, Konkurs Muzyk Podhalańskich w Nowym Targu, Festiwal Górali Polskich w Żywcu, Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem. Polskie zespoły reprezentują Górną Orawę także na festiwalach organizowanych w Słowacji. Nagrania festiwalowych prezentacji – choć kontekstowo inne niż dokumenty zrealizowane w regionie, w naturalnym środowisku i otoczeniu śpiewaków i muzyków, stanowią ważny dokument w badaniu ciągłości i przemian tradycyjnej kultury muzycznej – rejestrują bowiem nowe konteksty funkcjonowania folkloru muzycznego, a także pozwalają zaobserwować czynniki wpływające na modyfikacje lokalnej muzyki funkcjonującej już z dala od swego źródła, w konfrontacji z reprezentantami innych regionów, w funkcji odmiennej od pierwotnej, często oderwanej od innych istotnych elementów np. tańca.

Projekt *Współczesna kultura muzyczna Orawy*, którego efektem jest niniejsze wydawnictwo ukazuje w chwili obecnej tylko krańcowy, współczesny (dzisiejszy) stan kultury muzycznej Orawy. Zapewne jego kontynuacją stanie się planowana publikacja nagrań dr Bożeny Lewandowskiej i innych dostępnych źródeł, a także kolejnych nagrań (np. inscenizacji wesela orawskiego), których realizacja pozostaje w planach, dzięki temu obraz swoistego *continuum* lokalnej kultury stanie się dla badań bardziej wyrazisty i pełny.

Dokumentację współczesnej kultury muzycznej Orawy rozpoczęto na początku 2020 r., lecz niestety, z powodu ogłoszenia pandemii COVID-19 prace nie mogły być wtedy kontynuowane. Jak się okazało, był to ostatni moment na utrwalenie gry wybitnego orawskiego skrzypka Andrzeja Dziubka z Orawki. Był to najstarszy z nagrywanych wówczas (w 2020 r.) muzyków, urodzony w 1945 r. W jego grze starych melodii zachowały się cechy gry dawnych orawskich prymistów, specyficzna fraza i zdobienie, które – mamy nadzieję – przejmie młode pokolenie muzyków; dodajmy, że najmłodszy nagrany w projekcie wykonawca miał zaledwie 7 lat.

Podczas sesji dokumentacyjnych, które przeprowadzono 13–14 stycznia i 24–25 lutego 2020 r. zarejestrowano większość działających na Orawie zespołów i *muzyk* regionalnych, a także solistów – zarówno śpiewaków, jak i instrumentalistów. Dokumentację dźwiękową i audiowizualną przeprowadzili Magdalena Bill-Kunce i Jakub Szczepaniak pod kierownictwem dra Jacka Jackowskiego. W drugiej sesji nagraniowej udział wzięła także dr Bożena Lewandowska. Dokumentację fotograficzną w lutym 2020 r. prowadził mgr Piotr Jamski z Instytutu Sztuki PAN. Założeniem metodycznym projektu było

Fot. 3. Jakub Szczepaniak podczas nagrania zespołu „Żurawinki” w OCK w Jabłonce, 2020 r. Fot. P. Jamski.

przeprowadzenie dokumentacji zgodnie z zasadami badań terenowych, nie zaś w warunkach studyjnych¹⁷. Tylko nieliczne rejestracje zespołów o większym składzie odbyły się w sali widowiskowej Orawskiego Centrum Kultury. Nagraniom muzyki towarzyszyły również wywiady z wykonawcami. Zastosowano także metody wytworzenia źródeł pozwalających na głębszą analizę, np. by uchwycić jak najwięcej z bogactwa stylu gry wspomnianego Andrzeja Dziubka. Każdą melodię nagrywano dwukrotnie – raz w wykonaniu całej *muzyki*, powtórnie zaś w wykonaniu solowym *prymisty*. Podobne rejestracje analityczne towarzyszyły także spotkaniom z grupami prowadzonymi przez Eugeniusza Karkoszkę. Ze względu na stan zdrowia nie udało się dokonać rejestracji gry ponad siedemdziesięcioletniego Stefana Zboraka z Jabłonki. Nagrania realizowano w Lipnicy Wielkiej w Domu Ludowym im. Jana Bednarskiego, w Orawskim Centrum Kultury w Jabłonce oraz w Muzeum – Orawskim Parku Etnograficznym w Zubrzycy Górnej, a także w plenerze (instrumenty pasterskie).

Do kontynuacji nagrań na Orawie powrócono w 2022 r. Wówczas, w maju, dokonano nagrania nabożeństwa majowego przy krzyżu we wsi Lipnica Mała, gm. Jabłonka – tym samym rozpoczęto rejestrację żywych praktyk obrzędowych i zwyczajów na Orawie. W czerwcu 2022 r. udało się przeprowadzić i zarejestrować obszerny, trzygodzinny wywiad z Ludwikiem Młynarczykiem – niezwykle zasłużonym dla kultury orawskiej muzykiem i pedagogiem

¹⁷ Takie podejście, którego celem było stworzenie naturalnej atmosfery spotkania, skutkowało niekiedy utrwaleniem w nagraniach głosów osób prowadzących dokumentację lub osób obecnych podczas nagrania. Elementami cennymi z punktu widzenia dokumentacji są zapowiedzi lub komentarze wypowiedziane przed lub po zagranium danej melodii czy pewne maniere np. „próbowanie, szukanie” dźwięku, sprawdzanie stroju na skrzypcach przed rozpoczęciem gry właściwej *nuty*. Te elementy towarzyszą zaprezentowanym nagraniom i celowo nie były usuwane.

Fot. 4. Grupa Małe Podhale podczas nagrania w OCK w Jabłonce, 2020 r.
Fot. J. Jackowski.

Fot. 5. Grupa śpiewacza zespołu Małopipnicka Rodzina Kolpinga podczas nagrania w OCK w Jabłonce, 2020 r. Fot. P. Jamski.

ur. w 1940 r.¹⁸ W sierpniu tego samego roku dokonano jeszcze jednej sesji nagraniowej z Młynarczykiem – tym razem zarejestrowano jego grę solową i w kapeli. Były to ostatnie nagrania przed jego śmiercią w 2024 r. Obie sesje nagraniowe odbyły się w domu Wykonawcy. Dodajmy, że Młynarczyk urodzony w 1940 r. był najstarszym muzykiem nagrywanym w ramach całej współczesnej akcji dokumentacyjnej.

Aktualny etap dokumentacji współczesnej tradycyjnej kultury muzycznej na Orawie zakończono w lipcu 2024 r. Nagrania audiowizualne w dniach 22–23 lipca w Muzeum – Orawskim Parku Etnograficznym w Zubrzyicy Górnej

¹⁸ W planach pozostaje przygotowanie filmu dokumentalnego o Ludwiku Młynarczyku.

Fot. 6. Maciej Królikowski podczas nagrań u Ludwika Młynarczyka. Kieczory, 2022 r.
Fot. J. Jackowski.

zrealizowali mgr Maciej Królikowski i mgr Magdalena Dąbek pod kierunkiem dra Jacka Jackowskiego. Dokumentację fotograficzną kontynuował mgr Piotr Jamski. Podczas wszystkich wyżej opisanych sesji nagraniowych zarejestrowano ponad 420 pozycji, w których utrwalono śpiew i grę ponad 250 wykonawców. Wszystkie nagrania i metadane zostały opracowane merytorycznie, zaindeksowane, zmapowane i umieszczone w centralnym repozytorium nagrań dokumentalnych polskiej muzyki tradycyjnej Etnofon.

Repertuar muzyczny zaprezentowany został podczas nagrań przez solistów instrumentalistów, solistów śpiewaków, a także – w większości – przez zespoły instrumentalne – *muzyki* i zespoły wokально-instrumentalne¹⁹. Status orga-

¹⁹ Pracom dokumentacyjnym przyświecał cel jak najszerszego ujęcia funkcjonowania tradycji muzycznych w żywej praktyce, dlatego nie podejmowano selekcji zespołów ani wykonawców, starając się na pełne wyzyskanie funkcjonujących aktualnie muzyków, śpiewaków, grup i zespołów. Choć nie ingerowano w dobór i sposób prezentowanego repertuaru (by uchwycić nie tylko funkcjonowanie folkloru muzycznego we współczesności, ale też współczesne przejawy twórczości i inwencji, zapożyczenia) wykonawcy starali się zaprezentować zasadniczo *nuty* uznane w regionie za tradycyjne. Prace dokumentacyjne wpisują się zatem w nurt badań postulowany już dość dawno, a uwzględniający ożywiony po ostatniej wojnie artystyczny ruch amatorski: „Nieprofesjonalne zjawiska twórcze [...] potrzebują dziś stalego i krytycznego zainteresowania ze strony jakiejś placówki naukowej, która mogłaby koordynować wszelkie prace w tym zakresie”. Gdzie indziej Marcin Piotrowski podkreślił znaczenie prac dokumentacyjnych: „Nie ma wątpliwości, że niezmiernie silnie rozwijająca się po ostatniej wojnie działalność kulturalna w kraju wymaga dokumentacji naukowej zarówno w celu pełnego jej poznania, jak i dalszego kierowania tą działalnością, a także pobudzenia jej rozwoju poprzez powołanie do tego celu instytucje” (M. Piotrowski: *Zespół folklorystyczny w życiu kulturalnym wsi współczesnej. Studium wybranych zespołów Polski Centralnej*. Warszawa 1986: Centralny ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury, s. 4). Warto – w kontekście współcześnie podejmowanych badań i dokumentacji – pamiętać o tym, na co zwrócił uwagę Bogusław Linette: „Przez pojęcie folkloru współczesnego należy [...] rozumieć te jego formy, które dziś realnie istnieją i funkcjonują w konkretnej rzeczywistości. Należą do niego zarówno formy tradycyjne w tym zakresie, w jakim zachowały one żywotność i aktualność w życiu wsi (a więc nie sztucznie ewokowane z pamięci ludzkiej) – jak również nowo powstałe zjawiska należące do kategorii folkloru, a nie mieszczące się w pojęciu folkloru tradycyjnego” (B. Linette: *Badania nad współczesnym folklorem wsi lubuskiej*, w: „Łódzkie Studia Etnograficzne”, 1968, t. X, s. 91).

Fot. 7. Magdalena Dąbek i Ryszard Spytkowski z Jabłonki podczas pracy nad dokumentacją do nagrania. Zubrzyca Górna, 2024 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 8. Jacek Jackowski i Maciej Królikowski podczas pracy dokumentacyjnej. Zubrzyca Górna, 2024 r. Fot. P. Jamski.

nizacyjny aktywnych muzycznie grup orawskich jest obecnie zróżnicowany. Odwołując się do zaproponowanej w latach 70. ub. w. przez Józefa Bursztę kategoryzacji²⁰ – uwzględniając późniejsze, coraz bardziej dynamiczne przemiany społeczno-kulturowe – musimy stwierdzić, że dla współczesnej kultury muzycznej Orawy trudno jest zastosować ścisły podział porządkujący zespoły, a ich charakter nierzadko jest mieszany. Wszystkie grupy zawierają w sobie element autentyczności, bowiem tworzą je wykonawcy wyrosli z konkretnego, jednorodnego środowiska, a celem grup jest pielęgnacja własnego, lokalnego repertuaru. Mamy tu więc zespoły samorodne (nie powoływane instytucjonalnie, a raczej z chęci kontynuacji tradycji muzycznych w formie jak najbardziej zbliżonej do autentyku), z których wiele zachowuje formułę najbardziej zbliżoną do formy tradycyjnej (tzw. autentyczną, zachowującą zwykle tradycyjny, nierozbudowany skład *muzyki*, przekaz, uczenie się repertuaru zachowuje lub zbliża się do wzorców kulturowych – jest więc przekazywany bezpośrednio, często przejmowany od najstarszego pokolenia muzyków, ale też w oparciu o dokumentalne nagrania). Również kontekst ich działalności uwzględnia, oprócz prezentacji scenicznych, udział w spotkaniach towarzyskich, *posiadach*, grę do tańca, grę i śpiew towarzyszące zachowanym i żywym jeszcze zwyczajom i obrzędom nawiązując tym samym do tradycyjnych okoliczności. W ich wieloletniej działalności następują przemiany kontekstu muzykowania (często od tradycyjnego, z czasem – w wyniku przemian społeczno-kulturowych – także do prezentacji scenicznych, co wiąże się często z częściowym zinstytucjonalizowaniem, przyjęciem mecenatu). W często nieformalnych nazwach tych grup uwzględniane jest nazwisko założyciela, najczęściej prymisty albo rodu muzykanckiego, lub miejscowości, z której pochodzą członkowie. Rotacja muzyków nie jest tu zjawiskiem częstym ani stałym, choć niekiedy nieuniknionym w przypadku np. śmierci któregoś z członków zespołu. Obok zespołów samorodnych funkcjonują zespoły-instytucje (wśród nich wiele można by zaliczyć do zaproponowanej przez Bursztę kategorii regionalnych, nieliczne nawet do stylizowanych), powstałe i działające pod opieką (i mecenatem) regionalnych instytucji kultury (co odzwierciedla często nazwa zespołu). Charakteryzują się one zwykle dużą liczbą uczestników, znacznym udziałem grup wiekowych (od dziecięcych przez młodzieżowe do składów złożonych z dorosłych wykonawców). Ich rozbudowaną strukturę mogą tworzyć *muzyka* (grupa muzyczna wydaje się najbardziej autonomiczna i czasem może być zaliczana zarówno do pierwszej, jak i niniejszej kategorii), grupa śpiewacza i taneczna. Rolę kierownika przyjmuje zwykle instruktor, a przekaz następuje często z wykorzystaniem publikacji, zapisów. Te grupy prezentują zwykle różnorodne programy: od układu o charakterze regionalnym po rozbudowane prezentacje artystyczne, często zainscenizowane, opracowane (stylizowane) folklor muzyczny wykonywany na scenie podczas lokalnych wydarzeń (w tym edukacyjno-kulturalnych), ale także na konkursach i przeglądach, występując w określonej kategorii wiekowej. Zespoły-instytucje często mają wieloletnią

²⁰ Burszta Józef: *Kultura ludowa – kultura narodowa. Szkice i rozprawy*. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, s. 325–330.

historię, którą dokumentują kroniki zespołu. Ich działalność należy umieścić – przynajmniej częściowo – w kontekście zjawiska folkloryzmu (Burszta 1970). Mamy współcześnie również zespoły (składy) tworzone okazjonalnie, funkcjonujące krótko lub powoływane doraźnie, rekrutujące muzyków grających w wyżej omówionych rodzajach zespołów.

Wydanie najstarszych istniejących nagrań muzyki orawskiej na płycie *Drzewie nuty orawskie* oraz niniejszy album, prezentujący udokumentowany współcześnie stan muzycznej kultury regionalnej na Orawie, ukazują dwa krańcowe obrazy fonograficzne tradycyjnego repertuaru muzycznego, pomiędzy którymi, na przełomie 70 lat, zmianom uległa znaczna część repertuaru, sposobu gry, a przede wszystkim kontekst funkcjonowania muzyki. Najstarsze rejestracje wpisują się jeszcze we względnie stabilną, lecz już schyłkową fazę „pierwszego bytu folkloru” (*in situ, in crudo*), współczesna dokumentacja ukazuje w pewnej mierze „drugi byt”²¹, lecz w przypadku Orawy przetworzenie czy upowszechnienie muzyki na scenie, w mediach (także w Internecie) nie wyparło i nie zastąpiło nurtu zachowawczego. Możemy zatem mówić o współistnieniu kierunków, a więc o pewnej dynamice, rozwoju a tym samym żywotności rodzimych tradycji muzycznych. Zachowana została w dużej mierze i nadal jest wartością²² – dzięki pracy instruktorów, poszukiwaniu źródeł i przekazowi pokoleniowemu – stylistyka śpiewu i gry, skład *muzyk* i część najstarszego pokładu repertuaru. Omawiane wydawnictwa nie wyczerpują istniejących źródeł, których publikacja jest celem dalszej współpracy Zbiorów Fonograficznych z Regionem.

²¹ Rozróżnienie to zostało zaproponowane przez Waltera Wiorę w 1959 r., a na gruncie polskiej etnomuzykologii stosowane m.in. przez Annę Czekanowską, zob. Piotr Dahlig: *Krótką historią polityczną folkloru muzycznego w Polsce*, w: „Literatura Ludowa”. *Journal of Folklore and Popular Culture*, 2021, t. 65, nr 1, s. 7–21.

²² Jadwiga Sobieska podkreślała, iż kierunkiem amatorskiego ruchu artystycznego w zakresie kultywowania muzycznych tradycji regionalnych powinna być „pełna szacunku dla pierwowzoru kontynuacja tradycji ludowej”, por. Jadwiga Sobieska: *Polski folklor muzyczny*. Materiały pomocnicze dla nauczycieli szkół i ognisk artystycznych. Wydanie trzecie rozszerzone pod red. Piotra Dahliga, Warszawa 2006: Centrum Edukacji Artystycznej, s. 174.

Fot. E. Sowiński.

Tradycje muzyczne Orawy na przestrzeni stulecia – ciągłość czy zmiana?

dr Bożena Lewandowska
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
Instytut Muzykologii

Orawa jest krainą historyczną, w ramach której wyróżnia się Orawę Górną, której część – kilkanaście miejscowości, należy do Polski i Dolną, leżącą w całości po stronie słowackiej. Pomijając wcześniejsze fale osadnicze, intensywne osadnictwo wiąże się z przejściem w połowie XV w. całej Orawy przez węgierski ród Thurzonów. W tym czasie napływali na Orawę Górną osadnicy z Orawy Dolnej, a także ludność zbiegła z dóbr żywieckich, oświęcimskich i zebrzydowskich, tworząc dwa nurty osadnicze: słowacki i polski. Kolejna grupa osadników to ludy pasterskie, tzw. Wołosi, którzy po okresie koczownictwa przeszli do osadnictwa stałego, zajmując się przede wszystkim hodowlą i pasterstwem¹.

Ten złożony proces osadniczy nie pozostał zapewne bez wpływu na wyraźne dawniej u Orawców poczucie odrębności w stosunku do grup sąsiednich, także w zakresie własnych tradycji muzycznych. Te wydają się być całkiem niezłe udokumentowane, zwłaszcza jeśli chodzi o materiały powstałe współcześnie. Świadectwem muzycznej przeszłości jest zbiór pieśni orawskich Emila Miki, wydany po raz pierwszy w 1934 r., a ponownie w 1957 r.². Zwykle przyjmuje się, że dokumentacja muzyczna powstała w okresie międzywojennym może, w dużym stopniu, ale z zachowaniem pewnej ostrożności, ilustrować dziewiętnastowieczny stan folkloru muzycznego. Zakłada się bowiem, że w tym okresie zmiany zachodziły jeszcze stosunkowo wolno. Dlatego też warto bliżej przyjrzeć się pieśniom ze zbioru Emila Miki, gdyż wiele z nich znalazło się w repertuarze współczesnych wykonawców orawskich. W pierwszym wydaniu zbiór zawierał 102 pieśni (w tym warianty) zapisane przez Mikę w Lipnicy Malej i Wielkiej, Chyżnem, Jabłonce, Orawce i Podwilku, a także w leżących dziś na Słowacji Rabczycach. Najwięcej zapisów pochodzi z Lipnicy Wielkiej,

¹ Jacek Rydlewski, Paweł Valde-Nowak: *Z najdawniejszej przeszłości Orawy*, w: „Wierchy”, 1982, t. 51, s. 7–25.

² Emil Miki: *Pieśni orawskie*. Lipnica Wielka na Orawie 1934: Związek Spisko-Orawski; Emil Miki, Adolf Chybiński: *Pieśni ludu polskiego na Orawie*, Kraków 1957: PWM.

gdzie Mika był nauczycielem, natomiast nie ma zapisów z Zubrzyicy Górnej i Dolnej. Do drugiego wydania dołączono 7 pieśni ze zbiorów Adolfa Chybińskiego oraz analityczne studium pieśni orawskich tegoż autora. Wiele pieśni zawartych w omawianej publikacji zaliczyć można do starszych warstw repertuaru, na co wskazuje m.in. skala z kwartą lidyjską oraz budowa melodii, w której powtarza się odcinek 4- lub 5-taktowy, dając strukturę AA lub AA³.

Po drugiej wojnie światowej, w latach pięćdziesiątych w ramach Ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego zrealizowano nagrania dokumentalne także na Orawie. Źródła te zostały opublikowane niedawno staraniem Instytutu Sztuki PAN we współpracy z Muzeum – Orawskim Parkiem Etnograficznym w Zubrzyicy Górnej³. Więcej na temat współczesnej recepcji tych źródeł na Orawie pisze Marcin Kowalczyk na łamach niniejszego wydawnictwa.

W latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku prowadziłam badania terenowe na Orawie, których celem było stwierdzenie znajomości pieśni ze zbioru Miki po upływie połowy stulecia – Mika gromadził bowiem swój zbiór w latach 1924–34. W wyniku przeprowadzonych analiz okazało się, że oba zbiory pokrywają się w stosunkowo niewielkim stopniu (tylko ok. 30 melodii), natomiast pojawiło się wiele nowych wątków, których w zbiorze Miki nie było⁴. Pokrywające się wątki muzyczne należały do starszej warstwy pieśni orawskich. Z przeprowadzonych w ramach badań wywiadów wynikało, że dawne pieśni przestały funkcjonować w życiu wsi, zachowały się jednak w pamięci informatorów. Równocześnie jednak wykonawcy mieli spory repertuar pieśni słowackich lub w gwarze słowackiej, łatwiej go sobie przypominali i chętnie śpiewali, tym bardziej, że jak twierdzono, język słowacki (gwara) był wówczas w dość powszechnym użyciu. Generalnie można przyjąć, że stopniowy zanik repertuaru tradycyjnego w praktyce życia codziennego związany był z zanikiem dawnych zwyczajów i wspólnych prac (*skubarki, rafanie lnu*), podczas których zwłaszcza starsze kobiety śpiewały pieśni znane im z domu rodzinnego. Nie bez znaczenia był wzrost mobilności młodych ludzi oraz wyjazd do szkół i pracy. Są to procesy znane szeroko także poza Orawą.

Kolejne badania na Orawie (koniec lat siedemdziesiątych i później) zakrojone były szerzej, choć ciągle gromadzono tylko wokalny repertuar. Chodziło o stwierdzenie funkcjonowania lokalnej klasyfikacji repertuaru lub jej braku⁵. Okazało się, że na Orawie istniał własny podział śpiewanych przez społeczność pieśni, choć podobnie jak gdzie indziej, nie był on uświadamiany przez wykonawców i badacz musiał go „wyłuskać” z wypowiedzi informatorów. Orawcy wyróżniali wówczas w śpiewanym przez siebie repertuarze *śpiwywecki, dlukse, pastoralki, słowińskie i pieśni*. Choć podział na poszczególne grupy

³ Jacek Jackowski, Marcin Kowalczyk: *Drzewie nuty orawskie. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN*, Warszawa 2019 (*IS PAN Folk Music Collection* vol. 13).

⁴ Bożena Lewandowska: *Problem zmienności folkloru muzycznego na przykładzie pieśni ludowych Orawy*, w: „Muzyka” 1978 nr 2, s. 11–24.

⁵ O lokalnych klasyfikacjach repertuaru pisał Jan Stęszewski: *Rzeczy, świadomość i nazwy w badaniach etnomuzykologicznych (na przykładzie polskiego folkloru)*, w: „Rocznik Historii Sztuki” 1974, t. 10, s. 39–55.

był rzadko werbalizowany przez mieszkańców Orawy, to śpiewając poszczególne pieśni, zaliczali je, poprzez podanie nazwy, szybko i bezbłędnie do odpowiedniej grupy. W trakcie prowadzonych przeze mnie badań ani razu nie spotkałam się z sytuacją, by różni wykonawcy niejednakowo zakwalifikowali śpiewaną pieśń.

Kryteria zaliczenia pieśni do odpowiedniej grupy repertuarowej są niejednolite. W przypadku *śpiwycecek* i *dluksych* prawdopodobnie chodzi o długość tekstu słownego, gdyż rzeczywiście *dlukse* mają tekst słowny złożony z kilku zwrotek stanowiących całość znaczeniową, zaś w przypadku *śpiwycecek* krótka zwrotka słowna jest całością zamkniętą. Podstawą wyróżnienia *pastorałek* jest ich związek ze zwyczajami zimowymi – kolędowaniem i świątami Bożego Narodzenia. *Słowiłyńskie* wyróżnia tekst słowny śpiewany po słowacku. Nieliczne *pastoralki* śpiewane po słowacku zaliczone zostały przez wykonawców do *pastorałek*, nie *słowiłyńskich*, co by wskazywało, że kryterium funkcji okazało się ważniejsze od językowego. *Pieśni* bądź *pieśniczki* w rozumieniu mieszkańców Orawy to śpiewy o charakterze religijnym, w większości śpiewane w przestrzeni sakralnej kościoła.

Śpiwycecki są najliczniejszą grupą pieśni śpiewanych na Orawie. Czasami dookreślano je informacją dotyczącą okoliczności wykonania, np. *przy pasyniu* albo *weselno*, choć często odnoszono się do melodii, nie tylko warstwy słownej. W trakcie badań nagrałam ponad 200 melodii *śpiwycecek*, trzeba jednak zaznaczyć, że bardzo wiele z nich znanych jest nie tylko w innych częściach polskich Karpat, ale też w innych częściach Polski. Jednakże wszystkie te pieśni uznawane były przez wykonawców za orawskie. Liczba ta pokazuje, jak bardzo zróżnicowany był wówczas wokalny repertuar oraz że niewątpliwe importy muzyczne szybko przyjmowane były jako własne, nie tylko przez wykonawców młodszych, ale także starszych. Wszystkie dawniejsze pieśni orawskie, o ile były zaśpiewane, zaliczone zostały przez wykonawców do grupy *śpiwycecek*. Warto dodać, że nagrania w latach 70. wykonawcy dysponowali repertuarem wyniesionym z domu, ze swojego środowiska, nie wyuczonym w zespole folklorystycznym. Przeważały wykonania solowe, a w przypadku wykonań kilkuosobowych (najczęściej 2, czasem 3 osoby) śpiew dwugłosowy prawie nie występował.

Współczesne nagrania dokumentujące stan folkloru muzycznego na Orawie pozwalają na kilka uwag i refleksji, tak co do repertuaru, jak i stylu wykonawczego grup wokalnych i kapel. Pierwszą rzeczą, która zwraca uwagę, jest fakt, że wśród dużej grupy nagranych wykonawców tylko kilkoro poznało swój repertuar poprzez bezpośredni przekaz międzypokoleniowy, jako uczestnicy życia społeczności. Mam tu na myśli grającego na skrzypcach Andrzeja Dziubka, Ludwika Młynarczyka (na płycie gra na listku, ale jego głównym instrumentem były skrzypce), a także śpiewaczki Stefanię Solawę i Barbarę Kubackę. Ich wykonawstwo jest naturalne, niewyuczone na próbach, grają i śpiewają *nuty* orawskie, nadając im indywidualne piętno wynikające z dogłębnej znajomości nie tylko melodii, ale stylu i charakteru muzyki orawskiej. Większość pozostałych wykonawców prezentuje repertuar nauczony, gdzie przekaz bezpośredni zastąpiony został relacją nauczyciel-uczeń. Trzeba jed-

nak podkreślić, że jest to dziś w zasadzie jedyny sposób na kontynuację rodzimych tradycji muzycznych, nie tylko na Orawie. Przekaz bezpośredni w zasadzie się skończył i należy cieszyć się, że tak wielu wykonawców, młodszych i starszych, odnajduje w dawnej muzyce orawskiej coś atrakcyjnego dla siebie. W badaniach terenowych opisanych wyżej, prowadzonych w latach siedemdziesiątych trudno było znaleźć przedstawicieli młodzieży, a dzieci w ogóle, które zechciałyby, a może i umiałyby, zaśpiewać orawską przyśpiewkę. Być może dziewczęta szykujące się do roli drużyny weselnej znały jakiś fragment repertuaru weselnego, choć tradycyjne wesela w tamtych czasach nie zdarzały się często. W tym kontekście tak duża współcześnie liczba młodych wykonawców (śpiewających i grających), zwykle związanych bądź z osobą nauczyciela instrumentu, bądź z którymś z działających na Orawie zespołów regionalnych, jest zjawiskiem pozytywnym i daje nadzieję na zachowanie i znajomość własnych, orawskich tradycji muzycznych.

Osobną kwestią jest repertuar współczesnych wykonawców. Tradycyjny repertuar orawski składał się przede wszystkim z szeroko rozumianych pieśni obyczajowych (społecznych, miłosnych, rodzinnych⁶, związanych z życiem codziennym), przyśpiewek tanecznych oraz z pieśni obrzędowych (głównie weselne⁷ i związane z okresem Bożego Narodzenia). Do pasterstwa nawiązywały pieśni których warstwa słowna zawierała treści związane z przyrodą czy pracą na hali⁸. Pozostałe pieśni nieobrzędowe towarzyszyły czynnościom dnia codziennego, wspólnie wykonywanym pracom i śpiewały je głównie kobiety. Pieśni o treści związanej z obrzędem weselnym, a zwłaszcza pastorałek, nie śpiewano zasadniczo poza kontekstem. Współcześnie, dawne funkcje i powiązania zanikły, a tradycyjny repertuar wykonywany jest najczęściej na scenie. Jego korzenie sięgają jednak do określonych sytuacji obrzędowych, zwyczajowych lub obyczajowych a wielu ze współcześnie nagrywanych wykonawców (reprezentujących najstarszą generację) pamięta jeszcze „pierwszy byt” tych pieśni. Młodszy wykonawcy z kolei pielęgnują pamięć o dawnym *zwowobyciu* i prócz samego repertuaru znają też jego historię i dawny kontekst funkcjonowania.

Obserwując współczesne wykonania zwraca uwagę zawężenie i powtarzalność repertuaru, niemal niezależna od grupy wykonawców. Zarówno śpiewający solo, jak i grupy śpiewacze sięgają często po te same melodie i te same zwrotki słowne, czy to o tematyce pasterskiej, związanej z życiem codziennym, czy też prześmiewczej, mimo istniejących publikacji pozwalających poszerzyć repertuar. Niezwykle popularnym wątkiem muzycznym jest *Orawa*, która nie należy do charakterystycznego repertuaru orawskiego, nie ma jej w zbiorze Emila Miki, natomiast widoczna jest już w materiałach z lat 70., pojawia się też często podczas występów scenicznych i przesłuchań konkursowych. Kilkoro młodych wykonawców (z Jabłonki) nagrywanych podczas współczesnych badań zaśpiewało parę pieśni o archaicznym cechach, których nie znalazłam w materiałach międzywojennych, a które być może należały do

⁶ Np. kołysanki: CD 1, nr 25; CD 2, nr 20.

⁷ Np. weselne: CD 1, nr 32; CD 2, nr 39; CD 3, nr 24, 31-32.

⁸ Np. pieśni pasterskie: CD 1, nr 33, 42; CD 2, nr 10, 34, 40-41, 44; CD 3, nr 15, 22, 25.

rodzinnego repertuaru osoby prowadzącej grupę. Cenne jest, że udało się je przekazać następcom, mimo że stare melodie orawskie, oparte na skali modalnej, nie są łatwe do nauczenia. Tu zresztą trzeba podkreślić, że zarówno dzieci, jak i młodzież niemal zawsze poprawnie śpiewali melodie pasterskie, zachowując kwartę lidyjską w przebiegu melodii.

W nagraniach z lat siedemdziesiątych znalazła się spora grupa pieśni śpiewanych w gwarze słowackiej, nazywanych przez wykonawców *słowińskie*. Grupa śpiewacza Chyżne wykonała kilka z nich, co świadczy o tym, że ciągle są one w żywej tradycji, a także o związkach ze słowacką częścią Orawy Górnej, z którą polska dziś część tworzyła niegdyś jedną całość. Zaśpiewano także pieśń związaną ze zwyczajem *stawiania moja*, której nie ma we wcześniejszych nagraniach, choć zwyczaj był dawniej praktykowany na Orawie. Pieśń ta utrwalona i śpiewana jest na Spiszu podczas tego zwyczaju. Sam zwyczaj znany jest też po słowackiej stronie. Wykonawcy z Chyżnego, czy to grupa śpiewacza czy kapela, poszerzyli o kilka pieśni repertuar z innych miejscowości orawskich, prezentując przy tym wariantowe ukształtowania znanych melodii, a także nieco inny styl gry kapeli i zdobienia melodii przez prymistę.

Kapele i instrumentalisci solo to kolejna grupa wykonawców zarejestrowanych podczas współczesnych badań, wśród których są dzieci, młodzież i dorośli, w tym Andrzej Dziubek, prymujący w dawnym stylu, choć już nie tak archaicznym, jaki prezentował Łukasz Mastela z Zubrzyce Górnej. Trudno odnosić się do instrumentalnej gry dzieci w sytuacji, kiedy są to początki ich drogi muzycznej, choć z uznaniem trzeba podejść do dziecięcych wykonań melodii jakże odmiennych od świata dźwięków, których doświadczają codziennie.

Repertuar kapel cechuje dość szczególny dobór melodii. Obok repertuaru tanecznego zaadaptowały one melodie pieśni pierwotnie nie przeznaczonych do wykonania instrumentalnego, zwłaszcza przez kapele. Mam na myśli pieśni pasterskie, czy o treści społecznej⁹, należące do najstarszej warstwy folkloru muzycznego Orawy, charakteryzującej się swobodnym, czasem wolnometrycznym sposobem śpiewu, a w połączeniu z walorami poetyckimi warstwy słownej i dawną podstawą skalową (pentachord lub heksachord z kwartą lidyjską, skala miksolidyjska lub inne), tworzyły niepowtarzalny styl orawski. Pieśni te, tak jak zapisał je Emil Mika, i jak śpiewali je często wykonawcy nagrani kilkadziesiąt lat po ukazaniu się jego zbioru, we współczesnym wykonaniu instrumentalnym kapeli, w trakcie którego pojawia się zaśpiewana zwrotka, całkowicie zmienia ich pierwotny charakter. Prostocie melodii przeczy wprowadzane przez prymistę zdobnictwo, podobnie jak zaostanie rytmiki i szybsze tempo. Funkcją kapeli jest granie *nut* przeznaczonych do tańca. Problem zapewne w tym, że nie jest ich na Orawie zbyt wiele, a współczesne kapele, poszukując repertuaru, sięgają po repertuar wokalny. Taką drogę poszerzania repertuaru obrało wiele grup i taki stan

⁹ Na płytach są to m.in. wykonania z muzyką utworów: *Wolorze, wolorze; Radak cie widziata; W Babiej Gorze bywom; Pódy do kościoła*.

został udokumentowany we współczesnych nagraniach. Osobną kwestią jest skład kapeli, gdzie obok dobrego, grającego swobodnie prymisty występują czasem młodzi sekundujący muzycy i grający na basach, których znajomość melodii i opanowanie instrumentu nie są wystarczające, stąd liczne niedoskonałości w grze (np. nie zawsze odpowiednie sekundowanie).

Pewne uwagi, w kontekście porównawczym z historycznymi źródłami fonograficznymi, nasuwają się też do wykonań grup wokalnych. Częsty jest w nich śpiew dwugłosowy niemal w całości przebiegu melodii. Nie jestem pewna, czy jest to całkiem uzasadnione tradycją, czy też widać tu wpływ podhalańskiej praktyki wykonawczej. Główna, prosta i niejednokrotnie o niezbyt rozległym ambitusie melodia orawska gubi się w przebiegach najczęściej tercjowych, często też finalizuje na tercji. W nagraniach sprzed kilkudziesięciu lat odnajdujemy, niestety, niewiele grup śpiewających, co najwyżej duety, też śpiewające tylko pierwszym głosem. Solowe wykonania melodii to był zwykle pierwszy, nie drugi głos. Trudno więc wyrokować, w jakim zakresie w latach 70. praktykowano śpiew dwugłosowy.

Podsumowując: W nagraniach zrealizowanych współcześnie najliczniej występują pieśni pasterskie, tzw. powszechne oraz przyśpiewki taneczne, a także melodie orawskich tańców. Repertuar obrzędowy reprezentują pastoralki oraz pieśni towarzyszące poszczególnym etapom wesela. Prawie wszystkie melodie i zwrotki słowne współcześnie wykonywanego repertuaru pieśniowego odnajdujemy w historycznych źródłach – zapisał je już albo Emil Miki¹⁰, albo nagrane zostały kilkadziesiąt lat po zapisach lipnickiego nauczyciela. Świadczy to o względnie zwartym i zachowawczym korpusie lokalnego, regionalnego orawskiego repertuaru. O kilku nieodnotowanych w opisanych materiałach utworach wspominałam wyżej – ich obecność może wskazywać na wspomnianą już chłonność, a więc i żywotność współczesnej kultury muzycznej Orawy, jednak przeważa w niej – zgodnie z tradycyjnym modelem – postawa zachowawcza. Współcześnie tradycyjny śpiew i muzyka Orawy w niewielkim stopniu praktykowane są poza działalnością zespołów regionalnych i szkół gry na instrumentach, ale to właśnie dzięki tym instytucjom tradycje muzyczne na Orawie zarówno wokalne, jak i instrumentalne mają szanse przetrwać przez kolejne dziesięciolecia.

¹⁰ Wiele pieśni i melodii nagranych współcześnie dla niniejszej publikacji pochodzi ze zbioru Emila Miki (np. CD 1, ścieżka nr 01 = nr 37, s. 38 u Miki w wydaniu z 1934 r., analogicznie: CD 1, nr 02 = nr 53, s. 51; CD 1, nr 07 = nr 28, s. 31; CD 1, nr 13, 23; CD 2, nr 27 = nr 34, s. 36; CD 1, nr 17 = nr 32, s. 34; CD 1, nr 22 = nr 13, s. 16; CD 1, nr 29 = nr 55 s. 53; CD 1, nr 40 = nr 12, s. 15; CD 2, nr 11 = nr 24, s. 28; CD 3, nr 17 = nr 30, s. 30 i in.).

Fot. Ł. Sowiński.

Orawska muzyka ludowa a współczesność

Marcin Kowalczyk

Muzeum Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej

W wydawnictwie Instytutu Sztuki PAN zatytułowanym „*Rozpoczął tedy fonograf zbieranie melodii podhalańskich...*” są zapisane następujące słowa znakomitej etnomuzykolożki, Aleksandry Szurmiak-Boguckiej:

Poczucie piękna odczuwa każdy z nas. Z nim się rodzimy, żyjemy i odchodzimy. Wraz ze zmianami w naszym życiu, w życiu grupy, całej społeczności, przychodzi głębsze rozeznanie, głębsza ocena przeszłego czasu, w którym żyli nasi dziadowie¹.

Całemu zaś tekstowi autorka nadała tytuł zaczerpnięty z orawskiej pieśni *Nuty moje, nuty, skąd wy się bierecie*, której dalsze słowa brzmią: *na moim serdecku same sie siejecie*. Tak, ta orawska muzyka wypływa z serca, z góralskiej duszy i, choć niezwykle skromna w swoim wyrazie, to zawiera w sobie jakby całe dawne *zywobycie*, trud i wysiłek pokoleń. Jest surowa jak wędrowni pasterzy przybyłych z południa, jest nieokrzesana jak *heródkowe janioly*, ale jednocześnie bogata i fascynująca jak orawski dom z *wyżką*. Życiu Orawiaków zawsze towarzyszyła muzyka i śpiew, czy to przy pasieniu owiec, bydła, pracach polowych czy różnorodnych świątach. W dawnych czasach kształcenie muzyczne, nie takie jak wyobrażamy je sobie dzisiaj, ale naturalne, intuicyjne, odbywało się na hali, pastwisku, przy wszelkiego rodzaju pracach lub w wolnych chwilach. Odmienne niż współcześnie, kiedy edukacja muzyczna odbywa się na różnych poziomach i przy wykorzystaniu wszelkiego rodzaju narzędzi, przede wszystkim radia, telewizji, smartfonów czy komputerów. Człowiek śpiewając, grając na różnych instrumentach, czy tańcząc, rozwijał swe zdolności muzyczne. Muzyka towarzyszyła mu na co dzień przy pracy w polu, w domu przy ro-

¹ Jacek Jackowski, Aleksandra Szurmiak-Bogucka: „*Rozpoczął tedy fonograf zbieranie melodii podhalańskich...*”. *Pierwsze nagrania muzyki tradycyjnej na Podhalu (The Oldest Sound Documents of Polish Traditional Music vol. 1)*. Warszawa-Zakopane 2015: Instytut Sztuki PAN, Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem, 2015, s. 25.

dzinnych obrzędach – była więc czymś naturalnym, elementem codzienności. Współcześnie ludziom brakuje tego swobodnego, naturalnego i autentycznego umuzykalnienia, które nasi przodkowie posiadali i dziedziczyli z pokolenia na pokolenie. Niezmiennie jednak nie brak osób zdolnych, muzykalnych, wyposażonych w słuch muzyczny, który w drodze edukacji muzycznej winien być kształtowany i udoskonalany:

Czy te zdolności będą zanikać, czy się rozwijać – zależy już od niego samego [człowieka – M.K.]. Słuch muzyczny – zwłaszcza przeciętny – oraz jednostronna, słabo rozwinięta muzykalność, stopniowo, lecz systematycznie zanikają, jeśli nie są rozwijane. Odwrotnie, jeśli są kształcone, potęgują się i wysubtelniają, podobnie zresztą, jak to się dzieje z innymi wrodzonymi zdolnościami. Mowa oczywiście o słuchu muzycznym, a nie o funkcjonowaniu zmysłu słuchu. Częściową lub całkowitą utratę słuchu, zdolności słyszenia, głuchotę, autorytatywnie stwierdzić może tylko lekarz. Rzecz wszakże ciekawa, że nawet kompletna głuchota wcale nie wyklucza możliwości posiadania słuchu muzycznego, muzykalności. Przykładem może być Ludwik van Beethoven czy czeski kompozytor Bedřich Smetana, którzy w ostatnich latach swego życia tworzyli arcydzieła muzyczne mimo kompletnej głuchoty.²

Ten fragment ze wstępu do podręcznika dla klas II liceum ogólnokształcącego z roku 1973 pokazuje, że warto pielęgnować, starać się zachować i rozwijać nasze uzdolnienia, a przez kultywowanie tradycyjnych form sztuki, takich jak muzyka i śpiew poszerzać swój światopogląd i wrażliwość na piękno. Przekazując następnemu pokoleniu nasze dziedzictwo, a w tym i świat muzyki, dajemy mu możliwość poznania, a także zrozumienia własnej przeszłości, swoich korzeni, ale również odnalezienia się we współczesności. To muzykowanie i pielęgnowanie tradycyjnych form folklorystycznych ubogaca wewnętrznie człowieka, kształtując jego wartości.

Jednym z elementów naszej tradycyjnej kultury, najczęściej i najchętniej kultywowanym jest muzyka ludowa, która obok góralskiego *odzignia* należy do ważniejszych wyznaczników regionalnej tożsamości. Górna Orawa to region, gdzie te dwie składowe kulturowego dziedzictwa zachowały się stosunkowo najlepiej, bowiem zainteresowanie nimi sięga już wczesnych lat XX w. Szczególnie folklor muzyczny został w dużym stopniu udokumentowany, a to za sprawą działalności Emila Miki. Ten wyśmienity pedagog, działacz regionalny, organista, a także uzdolniony pianista, obdarzony absolutnym słuchem zebrał w okresie międzywojennym ponad 100 orawskich melodii, które w części wydał w zbiorze pt. *Pieśni orawskie*³, zyskując miano Orawskiego Kolberga. Jest on także autorem melodramatu *Sen Bacy*⁴, w którym zamieścił

² Bohdan Muchenberg: *Wychowanie Muzyczne*. Podręcznik dla klasy II liceum ogólnokształcącego. Warszawa 1973: WSiP, s. 10.

³ Emil Miki: *Pieśni orawskie*. Lipnica Wielka na Orawie 1934: Związek Spisko-Orawski.

⁴ Emil Miki: *Sen Bacy*. Melodramat górski. Według oryginalnych melodii orawskich z udziałem chóru mieszanego i solistów dla scen amatorskich. Lipnica Wielka 1935: Nakładem Związku Spisko-Orawskiego.

oryginalne pieśni orawskie w wykonaniu chóru mieszanego i solistów. Założony przez niego zespół regionalny Orawiacy już wtedy pielęgnował ludową pieśń orawską i popularyzował ją daleko poza terenem Orawy.

W instrumentalnej muzyce ludowej występuje kilka metod przekazywania utworów. Pierwszy z nich, a zarazem najstarszy i najpopularniejszy, to przekaz bezpośredni pomiędzy ludowymi muzykami, polegający na uczeniu się gry ze słuchu i obserwacji, czyli przekaz mistrz – uczeń lub „drogą ustnej tradycji”:

Od wieków muzyka ludowa rozpowszechnia się drogą ustnej tradycji od wykonawcy do odbiorcy, drogą osobistego kontaktu, bez pomocy pisma nutowego. Takie przekazywanie słuchowo-pamięciowe wyklucza przeto rozbudowę większych form muzycznych, wobec tego melodie ludowe są krótkie, kilkunastotaktowe, cały natomiast dynamizm rozwojowy idzie w tej muzyce po linii rozbudowy melodyki⁵.

Tego rodzaju transmisja jest praktykowana dość powszechnie w nauczaniu muzycznego repertuaru tradycyjnego także do dzisiaj.

Inny typ przekazu to korzystanie z zapisów nutowych dokonywanych przez zbieraczy i badaczy pieśni, etnografów muzycznych, muzykologów, muzyków. Na Węgrzech popularne są zbiory kompozytorów Béli Bartóka czy Zoltána Kodály’a, w Polsce korzystamy z zapisów Oskara Kolberga, a na Orawie z zapisów nutowych wspomnianego wyżej Emila Miki. Ten ostatni zbiór jest do dziś kanonem i podstawowym źródłem wiedzy dotyczącym orawskich melodii. Niestety Emil Miki nie zdążył wydać opracowywanego zbioru z notacją instrumentalną, który ujmowałby w zapisie nutowym szczegóły poszczególnych melodii, podobnie jak to uczynił Stanisław Mierczyński w *Muzyce Podhala*⁶. Byłaby to rzecz niezwykle pomocna w dzisiejszym przekazywaniu i nauczaniu muzyki ludowej zwłaszcza, że coraz więcej młodzieży uczęszcza do szkół muzycznych i zna zapis nutowy. Obecnie bardzo popularnym sposobem wykorzystywanym w nauczaniu muzyki tradycyjnej jest uczenie się ze źródeł pośrednich – poprzez słuchanie nagrań archiwalnych. Jednym z celów publikowania dawnych nagrań na płytach jest dostarczenie (czasem przypomnienie) repertuaru oraz ukazanie warstwy stylistycznej, która powinna być pomocna w kształtowaniu sposobów interpretacyjnych we współczesnej orawskiej muzyce ludowej. Dawniej różnice występowały nawet w muzykowaniu między sąsiednimi miejscowościami, czy nawet w obrębie jednej wioski, bowiem poszczególne *muzyki* nie miały zbyt wielu okazji do wspólnego muzykowania i konfrontacji – wzajemnego podpatrywania sposobu gry, zdobienia melodii. Oczywiście trudno dzisiaj mówić o zachowaniu takiej odrębności gry w muzyce orawskiej, gdyż zmienił się bardzo styl życia i sposoby komunika-

⁵ Marian Sobieski: *Oblicze tonalne polskiej muzyki ludowej*, w: Jadwiga i Marian Sobiescy: *Polska muzyka ludowa i jej problemy*, wybór prac pod red. L. Bielawskiego, Kraków 1973: PWM, s. 364.

⁶ Stanisław Mierczyński: *Muzyka Podhala*. Zebrał i ułożył S. Mierczyński, ilustrowała Zofja Stryjeńska, wstęp napisał Karol Szymanowski. Lwów – Warszawa 1930: Książnica Atlas.

cji. Zmienił się również – a może przede wszystkim – kontekst wykonywania repertuaru. Wszelkiego typu pieśni, czy to weselne, pasterskie czy obrzędowe, które były mocno osadzone w życiu i spełniały określoną rolę, dzisiaj odtwarzają się na scenach jako popis dla szerokiej publiczności. Dlatego umiejętne korzystanie z materiałów nutowych oraz nagrań pozwala z jednej strony na rozwinięcie sposobu techniki gry i odbudowanie repertuaru oraz sposobów interpretacji, a z drugiej na zachowanie regionalnego, specyficznego charakteru wykonywanej muzyki. Te dwie metody dydaktyczne wykorzystywane przez instruktorów podczas zajęć, są podstawą w budowaniu znajomości repertuaru orawskiego przez dzieci i młodzież, bowiem minęły już czasy, kiedy orawską pieśń dziecko poznawało w domu, u sąsiadów, przy zabawie z rówieśnikami. Dlatego tak ważne jest kontynuowanie wszelkiego typu zajęć edukacyjnych bazujących na repertuarze tradycyjnym, które podtrzymują żywotność kultury naszych ojców:

Otóż żywotność pieśni, czy mówiąc ogólnie: muzyki ludowej, jest zjawiskiem bezwzględnie dodatnim: to jakby z głębi serca rasy wiecznie bijące źródło żywego natchnienia, jakby wydarte z łona gór złomy marmuru, oczekujące tylko wysiłku twórczej ręki, zdolnej nadać im wiecznotrwałe kształty prawdziwego dzieła sztuki.⁷

Chciałbym raz jeszcze podkreślić konieczność umiejętnego, przemyślanego (podpartego pewnym doświadczeniem) a czasem nawet krytycznego korzystania czy wzorowania się na historycznych zapisach, także fonograficznych. W przypadku rzetelnych wydawnictw płytowych istotne jest zapoznanie się nie tylko z nagraniami, ale i z komentarzem do nagrań, który ukazuje nam szerszy kontekst ich pozyskania, stan kultury muzycznej w czasie, gdy nagrania były realizowane. Do źródeł – nawet tych najstarszych – nie można podchodzić z nastawieniem, iż są to materiały wzorcowe, choć w wielu przypadkach są niezwykle wartościowe. Należy pamiętać, że dokument fonograficzny (zawierający w swej treści nie tylko pieśń czy melodię, ale także utrwalający sposób wykonania) jest dokumentem epoki, w której został wytworzony i odzwierciedla, niczym „fotografia muzyczna”, stan kultury muzycznej w danym czasie. W przypadku najstarszych nagrań orawskich⁸ ich recepcja w regionie była dla nas pewnym zaskoczeniem. Otóż większość materiału zawartego w tych nagraniach, sporządzonych 70 lat przed ich wydaniem, nie była już znana na Orawie, zostały one zupełnie zapomniane. Jednocześnie obserwujemy, że młodzież nie sięga samodzielnie do tych nagrań, które są dla tego pokolenie zbyt wymagającym materiałem. Natomiast chętnie korzystają z niego instruktorzy w zespołach, a także członkowie współczesnych *muzyk*. Powoli

⁷ Karol Szymanowski: *Wychowawcza rola kultury muzycznej w społeczeństwie*. Kraków 1949: PWM, s. 13.

⁸ Mam tu na myśli wydawnictwo płytowe *Drzewie nuty orawskie* (Jacek Jackowski, Marcin Kowalczyk: *Drzewie nuty orawskie. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN*, Warszawa 2019 (płyta CD z serii *IS PAN Folk Music Collection* vol. 13).

więc przedostają się (a raczej powracają) te zapomniane *nuty* do współczesnego repertuaru orawskiego. Większe trudności występują przy odtwarzaniu manieri wykonawczej instrumentalistów, np. utwory wykonywane przez *muzykę* Józefa Zapotocznego to dokument dowodzący, iż już wówczas (w latach 50. ub. stulecia) istniał silny wpływ Podhala na orawską muzykę – o czym zresztą napisano w komentarzu (podkreślam zatem konieczność zapoznawania się z opisem do nagrań historycznych). W tym wypadku nagrania są cennym dokumentem informującym o przemianach w regionalnej muzyce. Z Zapotocznym w nagraniach z l. 50. grał jako *sekundzista* Józef Szczerba, którego styl gry był „czystszy”. Wśród najstarszych zachowanych dokumentów przetrwały także nagrania bardzo archaicznych, już dziś zaniechanych stylów gry, np. w wykonaniach muzyki Józefa Kostyry. Próby rekonstrukcji tych prymarnych sposobów gry mogą być dziś raczej jedynie eksperymentem, rodzajem świadomego historyzmu. Wykonawstwo muzyczne bowiem przez niemal stulecie przeszło proces pewnej profesjonalizacji (dzięki edukacji), dlatego współczesna kultura muzyczna Orawy winna być wypadkową wiedzy o najstarszym zachowanym pokładzie folkloru i współczesnych dyspozycji i umiejętności muzyków i śpiewaków, dozowanych z odpowiednią proporcją i wyczuciem.

Obecnie na Orawie funkcjonują liczne zespoły regionalne zarówno dziecięce, jak i młodzieżowe, a także te, które tworzą osoby dorosłe. Zespoły te kultywują z powodzeniem dawne tradycje muzyczne i obyczajowe. Gdyby nie ich działalność, wielu młodych Orawiaków nie miałaby okazji do poznania rodzimego folkloru, pieśni, tańców, stroju regionalnego, a nawet gwary. To właśnie przy tych grupach koncentruje się regionalna działalność edukacyjna. Na cyklicznych próbach i zajęciach dzieci oraz młodzież uczą się śpiewu, gry, tańca. Pod czujnym okiem instruktorów członkowie zespołów nabywają umiejętności, które pozwalają im zachować orawski charakter prezentowanego przez nich folkloru. Tutaj też często tworzą się składy kapel – *orawskich muzyk*, które przygrywają tym zespołom do tańca. Na Orawie istnieje kilka takich zespołów i grup folklorystycznych.

Działalność zespołów folklorystycznych, ośrodków kultury, muzeów itp. zmierza do podźwignięcia tej dziedziny sztuki, budując jej popularność, a przede wszystkim chroniąc od zapomnienia i zachowując dla przyszłych pokoleń. W obliczu znaczącej przewagi i niemal wszechobecności muzyki rozrywkowej w mediach muzyka ludowa – dobro i dziedzictwo narodowe – musi szukać większego poparcia i poważania, a także mecenatu. Bogacenie się społeczeństwa spowodowało łatwiejszy dostęp do nowoczesnych, nieznanych w kulturze ludowej instrumentów, które wyparły instrumentarium tradycyjne wraz z regionalnym stylem i repertuarem. Pierwotna funkcja dawnej muzyki orawskiej dawno już zanikła – z użytkowej, rytualnej, weselnej, towarzyszącej zwyczajom, obrzędom przekształciła się w funkcję sceniczną wizytówki regionu. Zjawisko to przypomina nieco wyparcie do kręgów elitarnych muzyki poważnej, klasycznej czy jazzu w dobie popularności muzyki rozrywkowej – tzw. muzyki pop.

Więcej młodzieży na koncercie folklorystycznym, niż beatowym? Tańce, śpiewy ludowe w sanktuarium sztuki nowoczesnej, a w dodatku przy spon-

tanicznym udziale dziesiątków przypadkowych (lub nie) młodych ludzi? Brzmi to wszystko trochę nieprawdopodobnie w Polsce, gdzie mimo wspólnych festiwali ludowych, mimo żywego folkloru, mimo doskonałych i częstych programów w radio i telewizji, mimo wielu znakomitych autentycznych lub stylizowanych zespołów, folklor kojarzy się z zespołem Mazowsze, a muzyka, pieśń ludowa z *Góralu, czy ci nie żal* lub *Szła dzieweczka...*, a młodzież nie zna nie tylko tańców ludowych, ale nawet poloneza.⁹

Tak opisuje Akos Engelmayer Dom tańca (Táncház), który od lat 70. XX w. zyskał na Węgrzech ogromną popularność. W ostatnich latach i w Polsce powstają, na wzór budapesztańskich, takie domy tańca ludowego. Na Orawie funkcjonują jednak zespoły regionalne – na cotygodniowych spotkaniach i próbach młodzi ludzie tańczą, a także poznają nowe tańce, figury, melodie z dawnego repertuaru. Z kolei Bronisław Huberman, genialny skrzypek, zaliczany do grona najwybitniejszych wirtuozów pierwszej połowy XX w., w jednym z wywiadów udzielonych Almie Lubin z gazety „The Enquirer”, podkreślał dużą rolę muzyki ludowej w nauczaniu klasycznym:

Nigdy nie zapomnę mojej pierwszej wizyty w Rosji. Kiedy miałem wolny czas, nie spacerowałem po centrum miast, w pobliżu oper i filharmonii. W rzeczywistości starałem się znaleźć jakieś obskurne małe kafejki, gdzie tamtejsi muzycy grali swoją rodzimą muzykę. Jeśli lubi pani mój *Koncert Czajkowskiego*, to jest to właśnie efekt tych zetknięć – niekoniecznie fakt, że wiele godzin studiowałem partyturę, co oczywiście jest prawdą. Gdybym miał założyć kiedyś konserwatorium, podjąłbym odpowiednie decyzje, aby zaangażować węgierskich Cyganów, którzy wprowadziliby uczniów w tajniki swojej muzyki ludowej, Rosjan – swojej¹⁰.

Jest to niezwykle ważna wypowiedź, która oddaje ludowej muzyce należne miejsce i jednocześnie daje pomysł na pielęgnowanie tej części naszego dziedzictwa. Taką metodę kształcenia muzycznego obserwuje się chociażby u Norwegów, gdzie nauka gry na instrumentach ludowych, czy nauka regionalnego śpiewu jest traktowana na równi z klasyczną edukacją muzyczną. W podstawowych a nawet w wyższych szkołach muzycznych, obok klas kształcących muzyków klasycznych, funkcjonują również klasy z muzyką ludową. Taki sposób muzycznego nauczania funkcjonuje w norweskiej Akademii Muzycznej (Norges musikkhøgskole¹¹) czy w Instytucie Muzycznym – Akademii

⁹ Akos Engelmayer: *Grajcie dudy, grajcie basy – po Węgiersku*, w: „Konteksty. Polska Sztuka Ludowa”, 1988, t. 42, z. 1-2, s. 4.

¹⁰ Piotr Szalsza: *Bronisław Huberman czyli pasje i namiętności zapomnianego geniusza. Monografia muzyczna skrzypka – wirtuoza*. Częstochowa 2001: Muzeum Częstochowskie, s. 30.

¹¹ <https://nmh.no/>. Dodajmy, iż prekursorem nauki ludowej muzyki w Norwegii był słynny skrzypek, wirtuoz Ole Bull, który stworzył własny styl gry, inspirowany techniką gry zaczerpniętą od ludowych muzyków. W swoich skrzypkach, a były to instrumenty wykonane przez Antoniego Stradivarięgo i Gurnieriego, używał płaskiego podstawka zapożyczonego od ludowych norweskich skrzypiec nazywanych *hardingfele*.

Barratt Due (Barratt Due musikk institutt) w Oslo¹². Te pomysły są powoli wdrażane również w polskich instytucjach odpowiedzialnych za edukację muzyczną, m.in. na Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach (Podyplomowe Studium Muzyki Tradycyjnej) i na Uniwersytecie Muzycznym im. F. Chopina w Warszawie (specjalizacja Jazz i Word Music na Wydziale Instrumentalnym). Nie ustajemy zatem w lokalnych wysiłkach edukacyjnych, w pracy z najmłodszymi i z młodzieżą, a głównym celem tych działań jest zachowanie w żywej praktyce *drzewiech nut orawskich* – części narodowego dziedzictwa kulturowego.

¹² <https://www.barrattdue.no/>

Fot. Ł. Sowiński.

Charakterystyka wybranych wykonawców i zespołów

Magdalena Dąbek
Instytut Sztuki PAN
Zbiory Fonograficzne

Okruchy odległego świata muzycznego poprzednich pokoleń danej społeczności odnajdujemy dziś w działalności zespołów regionalnych. Ich repertuar, oparty na starych *śpiwkach*, melodiach, wyliczankach, zabawach dziecięcych, inscenizowanych obrzędach czy przywoływanych dawnych zwyczajach, pokazuje zarówno bogactwo, jak i różnorodność polskiej części Górnej Orawy. Śledząc historie poszczególnych grup ujętych w niniejszej publikacji, można znaleźć wspólny mianownik – kultywowanie tradycji swoich przodków i zachowanie jej dla kolejnych pokoleń. Jest to niezwykle ważny aspekt działalności każdego zespołu regionalnego – silne poczucie własnej tożsamości i związek z lokalnymi tradycjami, a także świadomość obowiązku przekazania tradycji. Kolejnym wspólnym elementem łączącym prezentowane zespoły jest praca społeczna oraz poświęcenie na rzecz grupy, a finalnie – całej społeczności. Niewidoczny i niedoceniony jest w wielu przypadkach trud podejmowany przez instruktorów i członków zespołów, chęć znalezienia, a wręcz „odkopania” niematerialnych elementów kultury z pamięci najstarszych członków lokalnej społeczności. Kolejną cechą wspólną jest próba uchwycenia i ukazania indywidualnego charakteru lokalnej praktyki muzycznej, a następnie przekazanie jej młodemu pokoleniu, które zna ją już tylko z przedstawień scenicznych. Coś, co kiedyś było codziennością, dziś stało się obiektem muzealnym, archiwalnym, który co jakiś czas zdejmowany jest z przykurzonej półki przeszłości. W zespołach, których wykonania zostały zaprezentowane w niniejszej publikacji obserwujemy żywy przekaz tradycji od mistrzów, wsłuchiwanie się w autentyczną mowę przodków.

Druga część opisów to biogramy solistów, lokalnych „kustoszy” dziedzictwa swej małej ojczyzny. Przedstawiony przekrój wielopokoleniowy ukazuje przepływ, a także przemiany żywej kultury polskiej części Orawy. Najstarszy nagrany solista w chwili nagrania miał 82 lata, najmłodszy zaś 7 lat.

Noty biograficzne wybranych zespołów regionalnych oraz solistów zostały stworzone w oparciu o informacje pochodzące z różnych publikacji wydawa-

nych okazjonalnie na terenie Orawy. W największej części opisy wykonawców powstały jednak dzięki uprzejmości i otwartości kierowników zespołów: Krysztyny Chowaniec, Pawła Czai, Janusza Haniaczyka, Stanisława Jaromina, Eugeniusza Karkoszki, Karoliny Kowalczyk, Marcina Kowalczyka, Jadwigi Kozak, Grażyny Kubackiej, Józefa Kulawiaka, Anny Olesińskiej, Krzysztofa Pieronka, Mariusza Stefko, Piotra Świetlaka, a także w oparciu o wywiady przeprowadzone z wykonawcami w czasie nagrań w 2020 i 2024 r. Nieocenioną pomoc uzyskano od Anny Olesińskiej z Orawskiego Centrum Kultury w Jabłonce.

Do opisów poszczególnych zespołów dodano listy aktualnych członków z wyróżnieniem [czcionką pogrubioną] osób, które uczestniczyły w nagraniach prezentowanych w niniejszym wydawnictwie. W przypadku zespołów, które z różnych przyczyn zawiesiły swoją działalność, zaprezentowany został skład osób należących do danej grupy w chwili nagrania. Z powodu wydłużenia czasu realizacji projektu do czterech lat od rozpoczęcia, stan cywilny niektórych wykonawców mógł ulec zmianie, dlatego w wydawnictwie odnotowujemy stan z dnia nagrania.

Mamy nadzieję, że niniejsze biografie będą nie tylko cenną pamiątką dla wszystkich wykonawców uczestniczących w nagraniach, a w przyszłości kolejnych pokoleń młodych Orawian, ale staną się również ważnym dokumentem dla przyszłych badań etnomuzykologicznych i interdyscyplinarnych.

ZESPOŁY

Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej [CD 2, nr 14-20]

Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” działa od 2012 r. w Lipnicy Małej. W swoich szeregach skupia dzieci w wieku od 4 do 15 lat. „Małolipnicanie” uczą się tradycyjnej mowy, *spiywek* dziecięcych, zabaw oraz tańców zarówno w czasie regularnych zajęć, jak i podczas organizowanych warsztatów. Szczególną wagę przykłada się w zespole do nauki gwary orawskiej. W duchu ratowania ginącej mowy swoich przodków dzieci przygotowywane są do różnych konkursów gawędziarskich. Bardzo ważnym ogniwem działalności są warsztaty muzyczne, na których dzieci uczą się tradycyjnej gry na skrzypcach oraz basach. Autentyczne programy sceniczne prezentujące bogactwo kultury górali orawskich budowane są w oparciu o źródła. „Małolipnicanie” występują w strojach, które są rekonstrukcją odzieży dzieci wiejskich z początku XX w. Zespół koncertuje w środowisku lokalnym oraz na terenie kraju. Do jego ważniejszych osiągnięć należą: udział w Karpackim Festiwalu Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Rabce i nominacja na 32. Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych Święto Dzieci Gór, I miejsce na Międzynarodowym Przeglądzie Zespołów Regionalnych „Złoty Kłos” w Zebrzydowicach w kategorii autentycznych zespołów regionalnych (2023 r.), I miejsce na Międzykulturowym Festiwalu Folklorystycznym „Zagłębie i Sąsiedzi” w Dąbrowie Górniczej w 2024 r., dwukrotne zwycięstwo w konkursie Nasze Muzyczne Źródło organizowanym przez Polskie Radio Dzieciom, tytuł lau-

Fot. 9. Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej, od lewej: Oliwia Stechura, Natalia Gwizdz, Ewa Kubacka, Martyna Olesińska. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 10. Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej, od lewej: Sebastian Makuch, Krystian Żurek, Artur Olesiński, Jakub Olesiński. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

reata Konkursu Stara Tradycja i nominacja do udziału w Festiwalu Wszystkie Mazurki Świata w Warszawie (2021 r.), a także udział w Święcie Dzieci Gór w Nowym Sączu w 2020 r. Zespół „Małolipnicanie” w czasie występów porywa widza nie tylko w dziecięcy świat zamknięty w rymowankach, wylczankach, *śpiywkach* czy tańcach, ale pokazuje także spontaniczną dziecięcą radość wypływającą ze wspólnie spędzanego czasu. W środowisku lokalnym „Małolipnicanie” są cenionym i lubianym zespołem.

Kierownikiem administracyjnym zespołu jest Grażyna Kubacka. Zajęcia tańca orawskiego oraz śpiewu prowadzi instruktorka Anna Olesińska, zaś warsztaty muzyki orawskiej instruktor Paweł Czaja.

Fot. 11. Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej, w pierwszym rzędzie od lewej: Amelia Siepak, Antoni Siepak, Anna Siepak, w drugim rzędzie od lewej: Martyna Olesińska, Emilia Pilarczyk, Zofia Kardaś, Antoni Kondys, w trzecim rzędzie od lewej: Natalia Gwizdz, Ewa Kubacka, Emilia Kondys, Martyna Wontorczyk, Sandra Żurek. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 12. Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej, w pierwszym rzędzie od lewej: Zofia Kondys, Antoni Kondys, Amelia Siepak, Zofia Kardaś, Antoni Siepak, Anna Siepak, w drugim rzędzie od lewej: Natalia Gwizdz, Ewa Kubacka, Emilia Pilarczyk, Martyna Wontorczyk, Sandra Żurek. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. P. Jamski.

Lista aktualnych członków Zespołu Regionalnego „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej: Samuel Adamczyk¹, Sabina Baliga, Amelia Bohaczyk, Melania Bodzioch, Michał Bodzioch, Paweł Bodzioch, Lena Borek, Nadia Brzegowy, Jacek Czarniak, Maria Czarniak, Magdalena Dębicka, Dominika

¹ Dokładne informacje o roku i miejscu urodzenia oraz miejscu zamieszkania podane zostały w spisie nagrań do niniejszego wydawnictwa.

Fot. 13. Dziecięcy Zespół Regionalny „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej: Antoni Siepak (chłopczyk w białym ubranku), na prawo od niego Amelia Siepak, dalej Ewa Kubacka, Antoni Kondys, Natalia Gwizdz, Sandra Żurek, Martyna Wontorczyk, Emilia Pilarczyk, Emilia Kondys, Martyna Olesińska, Anna Siepak, Zofia Kardaś. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. P. Jamski.

Diurczak, Karolina Diurczak, Martyna Diurczak, Katarzyna Gwizdz, **Natalia Gwizdz**, Róża Janowiak, Weronika Jazowska, Hanna Kardaś, Rita Kardaś, **Zofia Kardaś**, Oliwia Karnafel, Milena Kidoń, **Antoni Kondys**, **Emilia Kondys**, **Ewa Kubacka**, Maja Kubacka, Paulina Kubacka, Tymoteusz Kubacka, Iłona Kulawiak, Milena Kulawiak, Aleksandra Łuka, Barbara Łuka, Lilianna Łuka, Patrycja Łuka, Natalia Makuch, **Sebastian Makuch**, Eliza Mikusiak, Paulina Mikusiak, **Martyna Olesińska**, **Artur Olesiński**², **Jakub Olesiński**, Aleksandra Pakos, Julia Pakos, Milena Pakos, Łucja Pakosz, Joanna Pena, Daniel Pilarczyk, **Emilia Pilarczyk**, Krystian Pilarczyk, Sebastian Pilarczyk, Anastazja Plaszczyk, Nela Plaszczyk, Zuzanna Plaszczyk, **Amelia Siepak**, **Anna Siepak**, **Antoni Siepak**, Lena Smorek, Katarzyna Sowińska, Marta Symek, Sabina Symek, Antoni Świetlak, Anna Swienty, Mikołaj Swienty, **Martyna Wontorczyk**, Zuzanna Wontorczyk, Kalina Wójciak, Wiktoria Wyrteł, Alicja Żebrowska, **Sandra Żurek**, **Krystian Żurek**.

Dziecięcy Zespół Regionalny „Mały OwCoK” z Jabłonki [CD 1, nr 34-40]

Cykl zajęć z muzycznych i tanecznych tradycji Orawy, który przeprowadzony został w Orawskim Centrum Kultury w 2021 r. zaowocował utworzeniem Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Mały OwCoK” z Jabłonki. Zespół działa przy Orawskim Centrum Kultury w Jabłonce i zrzesza dzieci w wieku od 4 do 14 lat pochodzące z wiosek Górnej Orawy. Repertuar zespołu to tradycyjne tańce, *przyśpiywki*, melodie instrumentalne, a także zabawy dziecięce. Programy przedstawiane na scenie oddają autentyczność formy oraz treści. Przy zespole działa również muzyka zespołu „Mały OwCoK”. Początkowo prowadził ją Paweł Czaja, zaś obecnie Iwona Plaszczyk. „Mały OwCoK” występuje

² Funkcje muzyczne poszczególnych członków *muzyki* zostały określone w liście nagrań.

Fot. 14. Grupa Śpiewacza Dziecięcego Zespołu „Mały OwCoK”, od lewej:
 Hanna Kozak, Katarzyna Czaja, Dagmara Zborek, Paulina Chowaniec,
 Amelia Stec-Sala, Aleksandra Gał oraz pani Jadwiga Kozak. Zubrzyca Górna 2024 r.
 Fot. P. Jamski

na lokalnych wydarzeniach, a także bierze udział w licznych konkursach i festiwalach. Szczególnie ważne w życiu zespołu były: występy na Orawskim Dniu Dziecka, Orawskim Lecie w Jabłonce, II miejsce w Międzynarodowym Przeglądzie Zespołów Regionalnych Złoty Kłos w Zebrzydowicach (2024 r.) oraz wyróżnienie na 46. Karpackim Festiwalu Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Rabce (2023 r.). Obecnie w zajęciach „Małego OwCoKa” bierze udział ponad 60 dzieci. Zespół jest nie tylko grupą artystyczną, ale przede wszystkim społecznością wychowującą młodych Orawian w duchu lokalnego patriotyzmu i poczucia własnej kulturowej tożsamości. Kierowniczką i instruktorką zespołu jest Jadwiga Kozak.

Lista aktualnych członków zespołu „Mały OwCoK”: Alicja Basisty, Maria Basisty, Emilia Biszczak, Maja Biszczak, Marlena Cachro, **Paulina Chowaniec**, Kamila Czaja, **Katarzyna Czaja**, Gabriel Dunaj, Karol Dziurczak, Klara Dziurczak, Aleksandra Faltin, Hanna Florek, Julia Gabarczyk, **Aleksandra Gał**, Amelia Gał, Karolina Giądła, Jan Gjondła, Amelia Grelak, Roksana Grelak, Patrycja Gryglak, Adrianna Góra, Michał Góra, Hanna Jaromin, Magdalena Jasiurka, Bartłomiej Kasprzak, Julia Kasprzak, Patrycja Kasprzak, Paweł Kasprzak, Piotr Kasprzak, Dawid Kowalczyk, **Hanna Kozak**, Magdalena Kozak, Jadwiga Król, Jakub Król, Szymon Kulak, Zofia Lichosyt, Adam Miesiarczyk, Filip Misiarczyk, Wiktor Morzyniec, Emilia Palenik, Zofia Palenik, Kacper Paniak, Karolina Paniak, Małgorzata Skoczyk, Antoni Stasiak, **Amelia Stec-Sala**, Jan Stec-Sala, Julia Stec-Sala, Karol Spizsak, Izabela Śmiech, Kinga Wójciak, **Dagmara Zborek**.

Fot. 15. Dziecięcy Zespół Regionalny „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej, od lewej: Ewelina Węgrzyn, Anna Bandyk, Katarzyna Bandyk, Krystyna Michalak, Teresa Gwiżdż, Dominika Żywczak, Natalia Gwiżdż, Sabina Olszowy, ze skrzypcami Eugeniusz Karkoszka. Lipnica Wielka 2020. Fot. J. Jackowski.

Fot. 15. *Muzyka młodsza* Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej, Od lewej: Eugeniusz Karkoszka, Klaudia Bandyk, Katarzyna Ponicka, Aleksandra Pochopień. Lipnica Wielka 2020 r. Fot. J. Jackowski.

Dziecięcy Zespół Regionalny „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej [CD 2, nr 45-46, 47-49]

Inicjatorem powstania zespołu był Emil Kowalczyk. Dziecięcy Zespół Regionalny „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej³ został założony w 1974 r. przy Szkole Podstawowej nr 4 w Lipnicy Wielkiej – Przywarówce. Prowadzenia zespołu podjęła się rodzina Kowalczyków, a następnie Eugeniusz

³ Karol Wójciak (1892-1967) zwany „Heródek” był ludowym rzeźbiarzem urodzonym i zamieszkałym w Lipnicy Wielkiej. Jego twórczość została dostrzeżona i doceniona przez krytyków w latach 60. XX w.

Karkoszka, który pozostał kierownikiem oraz choreografem i instruktorem do 50-lecia zespołu obchodzonego we wrześniu 2024 r. Repertuar budowano w oparciu o przekaz najstarszych mieszkańców Lipnicy Wielkiej, m. in. Andrzeja Węgrzyna, Karola Warzeszaka oraz wielu starszych kobiet, które przekazywały swoje rodzinne pieśni. Do najstarszych elementów programu należą stare orawskie pastoralki, a także szopka z lalkami przekazana przez jednego z mieszkańców. Zespół przedstawia autentyczny orawski śpiew, taniec, a także doroczne zwyczaje i obrzędy. Wspaniała praca instruktorów zaowocowała wykształceniem wielu muzykantów. Przy zespole na skrzypcach i basach grają dzieci, młodzież i dorośli. Zespół szuka różnych możliwości rozwijania swojej działalności. W ostatnich dwóch latach zespół prowadził Ognisko Muzyki Tradycyjnej w ramach programu Narodowego Instytutu Muzyki i Tańca. Gry na skrzypcach i basach uczyli: Aleksandra Bajus, Dominika Żywczak oraz Eugeniusz Karkoszka. Zespół liczy kilkudziesięciu członków.

Lista członków zespołu Orawianie (stan na 15 września 2024 r.): **Aleksandra Bajus**, Hanna Bajus, Seman Bajus, Antonina Bandyk, Nadia Bandyk, Wiktoria Bartos, Nikola Biela, Barbara Brenkus, Mikołaj Brenkus, Wojciech Brenkus, Wojciech Brenkus, Lucyna Brząkała, Ewa Chmura, Anna Dudek, Andrzej Dunaj, Aneta Dunaj, Dominik Dunaj, Karolina Dunaj, Aleksandra Dziubek, Sonia Falatova, Weronika Falatova, Weronika Fitak, Oliwia Gombarczyk, Szymon Gombarczyk, **Teresa Gwiżdż**, Milena Indycka, Laura Jabońska, Zofia Janiczak, Bartosz Janowiak, Estera Jasiura, Gabriela Jasiura, Kacper Jasiura, Krzysztof Jasiura, Nikola Jasiura, Julia Jazowska, Wiktor Jędrus, Agata Karaś, Janusz Karkoszka, Kornelia Karkoszka, Lucyna Karkoszka, Maciej Karkoszka, Mariusz Karkoszka, Kamila Karlak, Justyna Kidoń, Kacper Kidoń, Michalina Kidoń, Agnieszka Kłozyk, Aleksandra Kłozyk, Iweta Kłozyk, Karolina Kłozyk, Łukasz Kłozyk, Zdenek Kłozyk, Maria Kowalczyk, Kamila Kramarz, Oliwia Kubasik, Antoni Kudzia, Dominika Kudzia, Filip Kudzia, Michalina Lichosyt, Zuzanna Lichosyt, Oliwia Lichosyt-Ogrodny, Katarzyna Łuka, Maciej Łuka, Anna Łyś, Bartosz Łyś, Tomasz Łyś, Antoni Marszałek, Faustyna Marszałek, Oliwia Marszałek, Aleksandra Michalak, Błażej Mikłusiak, Katarzyna Pałka, Krzysztof Pałka, Lena Pałka, Anna Pażucha, Dariusz Pażucha, Zofia Piórkowska, Justyna Praszek, Oliwia Praszek, Wiktoria Stachulak, Kacper Styruła, Marcel Styruła, Samuel Styruła, Maja Warzeszak, Aleksander Węgrzyn, Ewelina Wnęk, Justyna Wojtusiak, Szymon Wojtusiak, Lena Wójciak, **Dominika Żywczak**.

Dziecięcy Zespół Regionalny „Serdocki” z Podszkła [CD 3, nr 19-21]

Zespół powstał w 2005 r. i skupia w swych szeregach dzieci z Podszkła. Grupa działa przy Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Podszklu oraz przy Związku Podhalan – Oddział Górali Orawskich w Podszklu. Repertuar oparty na źródłach z żywego przekazu oraz literatury zawiera tradycje polskiej Orawy, m. in. dziecięce zabawy pasterskie, tańce, *przyspiywki*, a także pastoralki i gawędy. Grupa przedstawia także inscenizacje obrazujące prace gospodarskie oraz zwyczaje obrzędowe, np. *chodzenie z kozą*, *Herody*, *szopka z lalkami*, *na polanie na św. Jana*, *stawianie moja*. Członkowie zespołu występują na

Fot. 17. Dziecięcy Zespół Regionalny „Serdocki” z Podszkła, dziewczynki stojące od lewej: Natalia Gut, Justyna Sproch, Kornelia Szpak, Patrycja Kapuściak, dziewczynki siedzące od lewej: Karolina Hosaniak, Anna Hosaniak, Zofia Kusper, Anna Dziubek. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 18. Dziecięcy Zespół Regionalny „Serdocki” z Podszkła, od lewej: Klaudia Misiniec, Daria Król, Oliwia Spiszak, Klaudia Król, Kamila Spytowska, Emilia Jagódka. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

wydarzeniach lokalnych, a także ogólnopolskich i zagranicznych. Zespół posiada własną kapelę dziecięcą, która również występuje osobno jako *muzyka „Mali Poślanie”*. „Serdocki” posiadają na swoim koncie wiele nagród, m.in. I miejsce na XXI Międzynarodowym Przeglądzie Zespołów Regionalnych „Złoty Kłos” w Zebrzydowicach w kategorii zespołów prezentujących trady-

Fot. 19. Dziecięcy Zespół Regionalny „Serdocki” z Podszkla, od lewej: Dawid Gut, Paweł Hosaniak, Tomasz Kościelniak, Tomasz Dewera, Krzysztof Waclawiak. Wojciech Dziubek. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

cyjne zwyczaje i obrzędy, I miejsce na 20. Ogólnopolskich Spotkaniach Dziecięcych i Młodzieżowych Grup Kolędniczych „Pastuszkowe Kolędowanie” w Podegrodziu, II miejsce na Ogólnopolskim Przeglądzie Dziecięcych i Młodzieżowych Zespołów Folklorystycznych w Opocznie. Aktualnie zespół liczy 37 członków.

Lista aktualnych członków Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Serdocki” z Podszkla: Patrycja Gał, Michalina Hoh, Milena Hosaniak, Damian Hreška, Milena Hreška, Martyna Jagódka, Oliwia Jagódka, Milena Jędraszczak, Łukasz Jurczasiak, Zuzanna Marszałek, Kuba Misiniec, Maja Misiniec, Karina Możdżeń, Natan Możdżeń, Adrian Kalata, Nadia Kalata, Franciszek Kapuściak, Zofia Kapuściak, Kinga Kmin, Oliwia Król, Liliana Krzysik, Martyna Kwiatkowska, Anastazja Ratułowska, Antoni Rydzio, Jakub Rydzio, Karol Sproch, Nikola Sproch, Aleksandra Staszal, Julia Staszal, Kamil Stożek, Piotr Stożek, Franciszek Szlachta, Anna Trzop, Adam Waclawiak, Kacper Waclawiak, Wojciech Waclawiak, Patrycja Zapotoczna.

Dziecięcy Zespół Regionalny „Żurawinki” z Chyżnego [CD 1, nr 12-14]

Zespół działał w latach 2017-2021 r. Powstał w efekcie prowadzonego w 2017 r. projektu edukacyjnego *Orawa, Orawa, na Orawie*, który finansowało Narodowe Centrum Kultury. Po owocnym projekcie podjęto decyzję o kontynuowaniu pracy z grupą dzieci i utworzeniu zespołu. Dzięki ciekawie prowadzonym zajęciom dzieci chętnie i z zaangażowaniem zgłębiały tajniki tańca i śpiewu regionalnego. Grupę prowadzili: Janina Zbela i Jan Łaciak. Zespół po raz pierwszy wystąpił na uroczystości 40-lecia zespołu „Rombań” z Chyżnego. Prezentował się również na lokalnych wydarzeniach kulturalnych, m. in. na Orawskim Lecie w Jabłoncu. Wystąpił także na „Cepeliadzie” w Krakowie. Zespół liczył 28 dzieci w wieku od 5 do 12 lat. Prezentował autentyczny ta-

Fot. 20. Dziecięcy Zespół Regionalny „Żurawinki” z Chyżnego: Janusz Łyś, Jakub Nowak, Zuzanna Klima-Siodłak, Julia Stachulak, Maria Kuziel, Dawid Kulka, Filip Łyś, Anna Łaciak, Sebastian Pardel, Maria Zbela, Anna Stachulak, Emanuel Janowiak, Małgorzata Pardel, Kamil Kulka, Anna Sitarz, Oliwia Andrasiak, Zuzanna Mastela, Julia Łaciak, Kacper Żurek, Miłosz Kuziel, Martyna Mastela, Laura Janowiak. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

niec, śpiew oraz muzykę z polskiej części Orawy. Z zespołem występowała *muzyka* zespołu „Rombań” z Chyżnego. Pandemia COVID-19, która nastąpiła krótko po nagraniach, w znacznej mierze przyczyniła się do zaprzestania działalności grupy. „Żurawinki” zakończyły działalność w 2021 r.

Lista członków zespołu „Żurawinki” biorących udział w nagraniach w 2020 r.: **Oliwia Andrasiak, Emanuel Janowiak, Laura Janowiak, Zuzanna Klima-Siodłak, Dawid Kulka, Kamil Kulka, Maria Kuziel, Miłosz Kuziel, Anna Łaciak, Julia Łaciak, Filip Łyś, Janusz Łyś, Martyna Mastela, Zuzanna Mastela, Jakub Nowak, Małgorzata Pardel, Sebastian Pardel, Anna Sitarz, Anna Stachulak, Julia Stachulak, Maria Zbela, Kacper Żurek.**

Fot. 21. Kapela ludowa „Zokrzies” z Lipnicy Małej. Od lewej: Stechura Aleksandra (basy), Wontorczyk Aleksandra (prym), Wontorczyk Julia (sekund wyższy), Stechura Marcelina (sekund niższy). Lipnica Wielka 2020 r. Fot. J. Jackowski.

Fot. 22. Kapela ludowa „Zokrzies” z Lipnicy Małej. Od lewej: Wontorczyk Aleksandra (prym), Wontorczyk Julia (sekund wyższy), Stechura Marcelina (sekund niższy). Lipnica Wielka 2020 r. Fot. J. Jackowski.

Kapela ludowa „Zokrzies” z Lipnicy Małej [CD 2, nr 11-13]

Kapelę tworzą dwa rodzeństwa: siostry **Aleksandra** i **Julia Wontorczyk** oraz siostry **Aleksandra** i **Marcelina Stechura** – wszystkie dziewczęta pochodzą z Lipnicy Małej. Muzykantki grają wspólnie od kilku lat. Nazwa kapeli zaczerpnięta została od orawskiego *zokrzies* oznaczającego wycięcie w drewnie wykonane ciupagą w czasie jego obróbki. Dziewczyny wcześniej spotkały się w Dziecięcym Zespole Regionalnym „Małolipnicanie” z Lipnicy Małej, którego były członkiniami. Pomysł założenia kapeli powstał spontanicznie. Kapela gra na chrczinach, zabawach oraz uroczystościach kościelnych jako oprawa muzyczna mszy. Jej repertuar to tradycyjne melodie polskiej części Górnej Orawy, a także pieśni religijne.

Młodzieżowy Zespół Pieśni i Tańca „Koliba” z Orawki [CD 3, nr 9-15]

Zespół został założony jesienią 2012 r. przez małżeństwo Bernadety i Stanisława Jarominów w miejscowości o szczególnym znaczeniu dla Orawian. To w Orawce, w drewnianym kościółku rodziła się orawska kultura. Nazwę *koliba* zaczerpnięto od słowa z gwary orawskiej, które oznacza prowizoryczny szałas pasterski wykonany z gałęzi świerka lub jodły. Głównym celem założenia zespołu było pragnienie odrodzenia folkloru Górnej Orawy. Podjęto trud wydobywania z odmętów pamięci najstarszych mieszkańców Orawki okruców wspomnień dawnych pieśni, tańców oraz stroju. Wiele tradycyjnych praktyk już zanikło, dlatego przywrócenie ich nie było łatwe. Współpracę z zespołem podjął Eugeniusz Karkoszka, zwany powszechnie *ujkiym Gienkiym*. Jego doświadczenie i wiedza stały się oparciem dla prowadzących i członków grupy. W zespole grają, tańczą i śpiewają rodzice oraz dzieci. Koliba może pochwalić się dużym dorobkiem koncertowym, a także uczestnictwem w festiwalach w kraju oraz za granicą, m. in. w Grecji, Macedonii i Czarnogórze. Obecnie zespół liczy 28 członków, a jego kierownikiem jest Stanisław Jaromin.

Fot. 23. Młodzieżowy Zespół Pieśni i Tańca „Koliba” z Orawki, od lewej: Sebastian Jaromin, Karina Jaromin, Bernadeta Jaromin, Stanisław Jaromin, Mateusz Niżnik, na dole od lewej: Klaudia Piecusiak, Gabriela Niżnik, Dominik Kulman, Julia Wachulec. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Lista aktualnych członków Młodzieżowego Zespołu Pieśni i Tańca „Koliba” z Orawki: Gabriela Bryja, Dariusz Buroń, Katarzyna Buroń, Łukasz Buroń, Maciej Buroń, Maria Buroń, Zofia Buroń, Ignacy Gacek, Łucja Gacek, Emma Grabowska, **Bernadeta Jaromin, Karina Jaromin**, Samuel Jaromin, **Sebastian Jaromin, Stanisław Jaromin**, Łukasz Joniak, Magdalena Kozak, **Dominik Kulman**, Kinga Machaj, **Gabriela Niżnik, Mateusz Niżnik, Michał Niżnik**, Danuta Pezdek, **Klaudia Piecusiak**, Antonina Stasiak, Patrycja Szczerba, **Julia Wachulec**, Mariola Zahora.

Młodzieżowy Zespół Regionalny „Rombań” z Chyżnego [CD 1, nr 1-8]

Początki zespołu sięgają 1978 r., kiedy to grupa młodzieży z Chyżnego wystąpiła z inicjatywą podtrzymania lokalnych tradycji tańca oraz śpiewu. W duchu ocalania dziedzictwa przodków zawiązał się zespół, który działa do dnia dzisiejszego. Nazwę obrał od części gruntów leżących w górnej części wsi. Wymienić należy tutaj osoby kierujące pracą zespołu, które przez lata budowały jego obecny dorobek: Stanisław Klima, Jan Łaciak (od 1987 r.), Jan Capiak, Halina Sobczak⁴.

⁴ Nie udało się ustalić precyzyjnie od którego roku dana osoba z wyżej wymienionych (oprócz Jana Łaciaka) kierowała pracą Zespołu.

Fot. 24. Grupa śpiewacza Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Romań” z Chyżnego, od lewej: Kinga Pardel, Karolina Paściak, Aneta Iśtok, Paulina Paściak, Klaudia Czerwień, Weronika Łaciak. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 25. Kapela Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Romań” z Chyżnego, od lewej: Mariusz Stefko, Szymon Haniaczyk, Paweł Zubrzycki, Małgorzata Giądła, na krześle Dawid Stefko. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 26. Grupa dorosła Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Romań” z Chyżnego, od lewej: Katarzyna Łaciak, Maria Kubica, Monika Turwoń, Danuta Łaciak, Janina Zbela. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Repertuar zespołu zbierany był zarówno przez prowadzących, jak i członków. Szczególną jego częścią są pieśni odtworzone w 1989 r. przy współpracy organisty z Zubrzycy Górnej, Eugeniusza Bugajskiego. „Romań” aktywnie działa w środowisku lokalnym prezentując w swych programach dawne prace polowe, a także zwyczaje i obrzędy, m. in. *prucki*, zabawy na pastwisku czy tradycyjne kołędowanie. Z powodu braku muzykantów, zespół kilka lat działał wyłącznie jako grupa śpiewacza. Z tego okresu pochodzi jednak wiele nagród i wyróżnień. Grupę taneczną reaktywowano w 2000 r. Poprowadził ją wówczas Grzegorz Sternal. Zespół działa przy parafii p.w. św. Anny w Chyżnem. Może pochwalić się uczestnictwem w festiwalach w Polsce i za granicą, m. in: na „Cepeliadzie” w Krakowie, Balkan Folk Festival w Bułgarii, Międzynarodowym Festiwalu w Myjavie na Słowacji. Chętnie uczestniczy również w lokalnych wydarzeniach, takich jak: Orawskie Lato w Jabłonce, Świętojańskie Zwyki w Orawce i Święto Borówki w Zubrzycy Górnej. Angażuje się także w życie rodzimej parafii przygotowując oprawę muzyczną liturgii w czasie różnych uroczystości.

W 2018 r. „Romań” otrzymał nagrodę Wójta Gminy Jabłonka „Pasterski Róg”. Obecnym kierownikiem, od 2008 r. jest Mariusz Stefko.

Lista aktualnych członków Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Romań” z Chyżnego: Oliwia Andrasiak, Krystian Basisty, Agnieszka Capiak, Jan Czerwień, **Klaudia Czerwień**, Marcin Czerwień, **Małgorzata Giądl**a, Grzegorz Hładowczak, Aneta Istok, Michał Istok, Paweł Kubacka, Miłosz Kuziel, Martyna Jasiurka, Krzysztof Litwiak, Marcin Litwiak, Ania Łaciak, Bartłomiej Łaciak, Dominik Machaj, Martyna Mastela, Kinga Pardel, **Karolina Paściak**, **Paulina Paściak**, Iwona Plaszcza, Martyna Skwarczyńska, Natalia Spytkowska, Andrzej Stefko, **Dawid Stefko**, Karolina Stefko, Mariusz Stefko, Dominik Szczerbiak, Joanna Szczerbiak, Monika Szyszka, Marta Wąs,

Aleksandra Wontorczyk, Julia Wontorczyk, Dawid Zachara, Patryk Zachara, Marysia Zbela, Monika Zbela, **Paweł Zubrzycki**, Kacper Żurek.

Muzyka Andrzeja Dziubka z Orawki [CD 3, nr 4-8]

Początki *muzyki* Andrzeja Dziubka z Orawki sięgają lat 80. XX i wiążą się z działalnością orawskiej grupy zespołu Podhale z Jabłonki. Pierwszy skład tworzyli: Andrzej Dziubek z Orawki oraz Marian Smutek i Jan Zborek z Jabłonki. *Muzyka* Andrzej Dziubka z Orawki, która zawiązała się przy zespole grała ze sobą przez długi czas. Naturalną kolejną losu skład na przestrzeni lat ulegał zmianom. W latach 2000 – 2010 skład był następujący: Bogdan Misiniec

Fot. 27. *Muzyka* Andrzeja Dziubka z Orawki, od lewej: Jonasz Pieronek i Dariusz Łopuch. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. J. Jackowski.

Fot. 28. *Muzyka* Andrzeja Dziubka z Orawki, od lewej: Andrzej Dziubek, Krzysztof Pieronek, Florian Łopuch, Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. J. Jackowski.

z Zubrzyicy Górnej (skrzypce), Tomasz Misiniec z Zubrzyicy Górnej (basy), Paweł Czaja z Jabłonki (skrzypce), Krzysztof Pieronek z Podwilka (skrzypce), Andrzej Dziubek z Orawki (skrzypce). Ostatni skład osobowy tworzyli: Andrzej Dziubek z Orawki, Dariusz i Florian Łopuch z Podwilka, Jonasz i Krzysztof Pieronek z Podwilka.

W repertuarze przeważały melodie orawskie. *Muzyka* Andrzeja Dziubka z Orawki grała również dobrze znane i lubiane melodie ze Spisza, Podhala i słowackiej części Orawy. Można ją było usłyszeć na lokalnych wydarzeniach kulturalnych, na weselach, a także w karczmach na Orawie, w Zakopanem i Zawoi. Po śmierci Andrzeja Dziubka w 2020 r. grupa przestała funkcjonować pod dotychczasową nazwą.

Lista członków *muzyki* Andrzeja Dziubka z Orawki uczestniczących w nagraniu w 2020 r.: **Andrzej Dziubek, Dariusz Łopuch, Florian Łopuch, Jonasz Pieronek, Krzysztof Pieronek.**

***Muzyka* Eugeniusza Karkoszki z Lipnicy Wielkiej [CD 2, nr 27-31]**

Muzyka Eugeniusza Karkoszki działa w Lipnicy Wielkiej. Początki wspólnego muzykowania sięgają czasów młodości Karkoszki. Jako chłopiec wraz z rówieśnikami zaczął grać w muzyce zespołu Ludwika Młynarczyka z Kiczor. Gdy Ludwik Młynarczyk z przyczyn zdrowotnych odszedł z zespołu, prowadzenie *muzyki* zespołu przejął Eugeniusz Karkoszka. Z czasem grupa przyjęła nazwę *muzyka* Eugeniusza Karkoszki. Skład zmieniał się na przestrzeni lat. Grupa występuje razem przy różnych okazjach: na lokalnych wydarzeniach kulturalnych, spotkaniach towarzyskich i rodzinnych oraz weselach. Występują na terenie całego kraju. Trzon repertuaru tworzy tradycyjna muzyka orawska, jednak sięgają także po inne melodie, np. popularne melodie

Fot. 29. *Muzyka* Eugeniusza Karkoszki z Lipnicy Wielkiej, od lewej: Eugeniusz Karkoszka, Władysław Antalczyk, Tadeusz Olszowy, Grzegorz Kocur. Lipnica Wielka 2020 r. Fot. J. Jackowski.

podhalańskie i spiskie. *Muzyka* Eugeniusza Karkoszki z Lipnicy Wielkiej ma na swoim koncie wiele sukcesów konkursowych, m. in. I miejsce na Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym (1998 r., 2010 r.). Jak mówią muzycy: „grają z potrzeby serca i duszy, dla własnej radości wspólnego muzykowania”. *Muzyka* Eugeniusza Karkoszki występowała wielokrotnie pod różnymi nazwami, np. „Wolorze”⁵.

Obecny skład *Muzyki* Eugeniusza Karkoszki: **Władysław Antalczyk, Eugeniusz Karkoszka, Grzegorz Kocur, Tadeusz Olszowy.**

***Muzyka* Józefa Kulawiaka z Zubrzycy Górnej [CD 3, nr 36-39]**

Grupę tworzyły dzieci w wieku szkolnym uczęszczające do Józefa Kulawiaka na zajęcia indywidualne gry na skrzypcach i basach. Uczyły się melodii z Orawy oraz popularnych melodii góralskich. Uczniowie pochodzili z Zubrzycy Górnej oraz Zubrzycy Dolnej. Obecnie kontynuują pasję do muzyki w różnych zespołach działających na terenie Orawy. Niniejsza grupa została utworzona okazjonalnie na potrzeby dokumentacji prowadzonych w 2020 r.

Lista członków *muzyki* Józefa Kulawiaka biorących udział w nagraniach w 2020 r.: **Aleksandra Czarnota, Patrycja Kapuściak, Anna Kluska, Zuzanna Korba, Damian Kulawiak, Dawid Kulawiak, Józef Kulawiak, Kacper Kulawiak, Klaudia Mastela, Natalia Pacholska, Joanna Piasek, Klaudia Saraj, Gabriel Świerczek, Kamila Świetlak, Klaudia Świetlak, Sandra Świetlak, Agnieszka Wilczek.**

Fot. 30. *Muzyka* Józefa Kulawiaka z Zubrzycy Górnej, pierwszy rząd od lewej: Kacper Kulawiak, Klaudia Świetlak, Damian Kulawiak, Kamila Świetlak, chłopiec w drugim rzędzie: Gabriel Świerczek, w trzecim rzędzie od lewej: Aleksandra Czarnota, Sandra Świetlak, Klaudia Syrek, Natalia Pacholska, Zuzanna Korba, Dawid Kulawiak, Joanna Piasek, Patrycja Kapuściak, w czwartym rzędzie od lewej: Agnieszka Wilczek, Anna Kluska. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

⁵ Np. Protokół z posiedzenia Jury 43. OFKiŚL z dnia 28 czerwca 2009 r., w: 44. *Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny 2010: Lubelski Ośrodek Kultury, s. 38.

Fot. 31. *Muzyka* Józefa Kulawiaka z Zubrzycy Górnej, od lewej: Damian Kulawiak, Józef Kulawiak, Dawid Kulawiak, chłopiec siedzący: Kacper Kulawiak. Lipnica Wielka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Muzyka Kowalczyków z Lipnicy Wielkiej [CD 2, nr 32-35]

Trzon *muzyki* Kowalczyków stanowią bracia **Marcin** i **Robert Kowalczyk** z Lipnicy Wielkiej. Tradycje muzykowania i zamiłowanie do orawskiej kultury ludowej wynieśli z domu rodzinnego. Pierwszych melodii nauczył ich ojciec – dr Emil Kowalczyk (znany i ceniony regionalista, muzykant, poeta, pedagog, działacz społeczny). Bracia muzykowanie kontynuowali w Zespole „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej. Skład *muzyki* Kowalczyków bywa różny. W dzień nagrania z braćmi Kowalczykami zagrał Mateusz Mastela z Zubrzycy Dolnej. Mateusz zaczął grać na basach w wieku ośmiu lat za namową kolegów, którym brakowało w składzie basisty. Grał m.in. w „Skalnioku” z Zubrzycy Górnej i „Hajdukach” z Zubrzycy Dolnej.

Fot. 32. *Muzyka Kowalczyków z Lipnicy Wielkiej*, od lewej: Marcin Kowalczyk, Mateusz Mastela, Robert Kowalczyk. Lipnica Wielka 202 r. Fot. J. Jackowski.

Fot. 33. *Muzyka „Pośklanie” z Podszkła*, od lewej: Tomasz Opyd, Wojciech Hosaniak, Edyta Hosaniak, Piotr Kowalczke, Marek Długopolski. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 34. *Muzyka „Mali Pośkłanie” z Podszkła*, od lewej: Natalia Gut, Tomasz Kościelniak, Karolina Hosaniak. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Muzyka „Pośkłanie” z Podszkła [CD 3, nr 16-20]

Muzyka „Pośkłanie” powstała w 2011 r. przy Związku Podhalan – Oddział Górali Orawskich w Podszklu. Tworzą ją dorośli absolwenci Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Serdocki” z Podszkła, któremu przygrywają. Repertuar stanowią tradycyjne pieśni i melodie polskiej części Górnej Orawy zaczerpnięte z żywego przekazu oraz nagrań płytowych. *Muzyka „Pośkłanie”* występuje na wydarzeniach lokalnych. Miała też okazję uczestniczyć w imprezach ogólnopolskich i zagranicznych. Z sukcesami bierze udział w licznych konkursach i przeglądach.

Lista aktualnych członków *muzyki „Pośkłanie” z Podszkła*: **Edyta Długopolska, Wojciech Hosaniak, Piotr Kowalcze.**

Orawska muzyka „Arva” z Lipnicy Wielkiej [CD 2, nr 36-39]

Orawska muzyka „Arva” formalnie zawiązała się w 2016 r. w Lipnicy Wielkiej, choć okazjonalnie występowała już od 2013 r. Nazwa zaczerpnięta jest od celtyckiego słowa *arvos, arva*, oznaczającego rwący potok i jest odwołaniem do wielokulturowości wpływów, na bazie których powstała kultura orawska⁶.

Skład tworzy kilka osób, które grają w różnych konfiguracjach. W „Arwie” usłyszeć można: Pawła Czaję, Krzysztofa Heteniaka, Karolinę Kowalczyk, Marcina Kowalczyka, Patrycję Kowalczyk, Mateusza Mastelę, Tomasza Miśniaka i Jonasza Pieronka. Swoją repertuar czerpie z tradycji orawskich. Jej członkowie korzystają z materiałów zebranych w czasie własnych badań tere-

⁶ Jacek Jackowski, Marcin Kowalczyk: *Drzewie nuty orawskie. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN*, Warszawa 2019 (płyta CD z serii *IS PAN Folk Music Collection* vol. 13), s. 3.

Fot. 35. Orawska muzyka „Arva” z Lipnicy Wielkiej, od lewej: Karolina Kowalczyk, Mateusz Mastela, Paweł Czaja, Marcin Kowalczyk. Lipnica Wielka 2020 r.
Fot. J. Jackowski

nowych, a także z wydanego zbioru Emila Miki i Adolfa Chybińskiego⁷ oraz z innych źródeł. Orawska muzyka „Arva” dba o autentyczność przekazu formy melodii ze szczególną dbałością o ukazanie piękna orawskich tradycji, które są dla jej członków wyznacznikiem tożsamości. Grupa muzyków zafascynowanych rodzimym folklorem, mimo różnic w spojrzeniu na muzykę orawską, podejmuje próbę przywrócenia wielu melodii, które już nie funkcjonują w powszechnej praktyce.

Lista członków orawskiej muzyki „Arva” biorących udział w nagraniach w 2020 r.: **Paweł Czaja, Karolina Kowalczyk, Marcin Kowalczyk, Mateusz Mastela.**

Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki [CD 1, nr 41-43]

Zespół powstał w 1953 r. z inicjatywy nauczyciela Andrzeja Haniaczyka. Pierwotnie jako zespół szkolny, z czasem rozrósł się do formy artystycznego zespołu regionalnego skupiającego zespoły dziecięce z całego Podtatrza: Jabłonki na Orawie, Krościenka w Pieninach, Jurgowa na Spiszu, Chochółowa, Kościeliska i Białego Dunajca na Podhalu. Repertuar „Małego Podhala” z Jabłonki tworzony był na bazie materiałów zbieranych w różnych częściach Orawy od najstarszych jej mieszkańców. Grupa orawska działała przy Szkole Podstawowej nr 1 w Jabłonce. Przez pięćdziesiąt lat zespół prowadził Andrzej Haniaczyk, który w 2004 r. otrzymał Nagrodę im. Oskara Kolberga. Po jego śmierci pracę z zespołem kontynuował syn Janusz Haniaczyk. „Małe Podhale”

⁷ Emil Miki: *Pieśni orawskie*. Lipnica Wielka na Orawie 1934: Związek Spisko-Orawski; E Miki, Adolf Chybiński: *Pieśni ludu polskiego na Orawie*, Kraków 1957: PWM.

Fot. 36. Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki, dziewczynki stojące, od lewej: Nikola Jasica, Oliwia Lach, Aleksandra Zachora, dziewczynki siedzące, od lewej: Angelika Paś, Julia Piekarczyk, Klara Pieróg. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 37. Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki, od lewej: Szymon Duduś, Szymon Wójt, Marcin Rafacz, Marcin Litwiak, Dominik Dziurczak. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 38. Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki, Bartłomiej Obyrtacz (od lewej) i Jan Haniaczyk. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 39. Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki, od lewej: Krystian Gabryś, Bartłomiej Obyrtacz, Jan Haniaczyk, Jakub Stanaszek, Marcin Litwiak. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 40. Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki, w pierwszym rzędzie od lewej: Magdalena Śmiech, Alicja Biernat, Krystian Gabryś, w drugim rzędzie od lewej: Szymon Wójt, Maria Spiszak, Nikola Jasica, Szymon Duduś, w trzecim rzędzie od lewej: Łucja Bugajska, Julia Piekarczyk. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

było cenione w kraju i za granicą. Mogło poszczycić się wieloma nagrodami. Na szczególną uwagę zasługuje odtworzenie przez Andrzeja Haniaczyka grania na trombitcie na terenie Górnej Orawy i prezentacja tego zwyczaju na scenie oraz w trakcie uroczystości w formie zespołu trombit. Niezwykle ciekawym i przyciągającym uwagę widza są również prezentacje melodii wygrywanych na dzwonkach pasterskich. Zespół trwale wpłynął na przywrócenie tożsamości orawskiej w społeczności Jabłonki i okolicznych miejscowości. Wielu wychowanków zespołu „Małe Podhale” jest obecnie animatorami regionalnej kultury.

Lista członków Zespołu Regionalnego „Małe Podhale” – grupy orawskiej z Jabłonki uczestniczących w nagraniu w 2020 r.: **Alicja Biernat**, **Łucja Bugajska**, **Szymon Duduś**, **Dominik Dziurczak**, **Krystian Gabryś**, **Jan Haniaczyk**, **Nikola Jasica**, **Ewa Kowalczyk**, **Weronika Kuczkowicz**, **Oliwia Lach**, **Marcin Litwiak**, **Magdalena Machaj**, **Marysia Osipawa**, **Angelika Paś**, **Julia Piekarczyk**, **Klara Pieróg**, **Marcin Rafacz**, **Maria Spiszak**, **Oliwia Stachulak**, **Jakub Stanaszek**, **Magdalena Śmiech**, **Samanta Wilgierz**, **Julia Wojtyczek**, **Aleksandra Wójciak**, **Szymon Wójt**, **Aleksandra Zahora**.

Zespół Regionalny „Małolipnicka Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej [CD 1, nr 4-10]

Zespół powstał w 2012 r. i działa w ramach Stowarzyszenia Rodzina Kolpinga⁸ w Lipnicy Małej. Stowarzyszenie, a w nim Zespół Regionalny

⁸ Adolf Kolping (1813-1865) był niemieckim duchownym, reformatorem społecznym. Założył Koloński Związek Katolickich Czeladników 6 maja 1849 r. z myślą o pomocy młodym ludziom potrzebującym wsparcia. Kontynuowaniem jego myśli stało się Dzie-

„Małolipnicka Rodzina Kolpinga” działają dzięki zaangażowaniu wszystkich członków, w szczególności założycieli śp. ks. kanonika Adama Leśniaka i Władysława Wierziaka – przewodniczącego oraz aktualnego prezesa ks. prof. Józefa Morawy. „Małolipnicka Rodzina Kolpinga” jest wielopokoleniowym zespołem folklorystycznym, w którym dzieci, młodzież i dorośli poprzez muzykę, śpiew i taniec prezentują kulturę najbliższą ich sercu – kulturę polskiej Orawy. Członkowie zespołu tworzą kapelę, grupę śpiewaczą i grupę taneczną. Podczas występów scenicznych łączą swoje umiejętności w aranżacjach prezentujących tradycje Orawy, różnorodne układy taneczne, zabawy pasterskie oraz przedstawienia teatralne przywołujące dawne zwyczaje i obrzędy. Zespół dba o autentyczność gwary oraz ubioru, charakterystycznego dla przedstawianego na scenie czasu w historii Orawy. Zespół aktualnie liczy około 50 osób, mieszkańców Orawy. Kierownikiem artystycznym jest Magdalena Kostrzewa Smreczak, instruktorem muzycznym Jakub Guzik, za taniec odpowiada Ewa Magiera Haza, a śpiewem zajmuje się Justyna Kulka. Zespół merytorycznie współpracuje z etnologiem Karoliną Kowalczyk. W latach 2012 – 2014 instruktorami byli Magdalena Szlachta – śpiew i Adrian Jarosz – muzyka. W latach 2014 – 2020 instruktorem zespołu był Eugeniusz Karkoszka. W latach 2020 – 2022 instruktorami muzycznymi byli Daniel Stec i Paulina Lichosyt, a śpiewu i tańca uczyła Małgorzata Łuka. Obecnie liczną grupę zespołu stanowią osoby dorosłe, w tym seniorzy. Opiekę organizacyjną nad tą grupą sprawuje Wilma Zubrzycka. Sekretarzem zespołu jest Irena Bobis, która dokumentuje wszystkie wydarzenia.

Indywidualne podejście do każdego ucznia, otwartość oraz serdeczność w relacji mistrz – uczeń, przekładają się na sukcesy zespołu. Każdy występ daje uczestnikom dużo radości i satysfakcji, a przede wszystkim motywację. Wspólne spotkania to nie tylko ciężka praca nad rozwijaniem talentów, ale przede wszystkim czerpanie radości z ożywiania tradycji, obyczajów, niegdyś tętniących życiem na Orawie.

Zespół uczestniczy w wielu lokalnych, ogólnopolskich oraz międzynarodowych konkursach i imprezach folklorystycznych, zdobywając nagrody i wyróżnienia wraz z aplauzem publiczności. Uczestniczył m.in. w: Międzynarodowych Targach Sztuki Ludowej w Krakowie, Festiwalu Pogranicza Kultury w Krakowie, Festiwalu Dzieci i Młodzieży w Toruniu, Orawskim Lecie w Jabłonce, Międzynarodowym Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie, Konkursie „Złoty Kłós” w Zebrzydowicach, Konkursie Zbyrcok w Jabłonce, Konkursie Przednówek na Polanie w Kościelisku, Konkursie Grup Kolędniczych w Lipnicy Wielkiej i Podegrodziu, Konkursie Muzyk Poghalańskich w Nowym Targu, „Sabałowych Bajaniach” w Bukowinie Tatrzańskiej, Festiwalu Lachów i Górali w Piwnicznej. Występowali również na festiwalach poza granicami Polski podczas Balkan Folk Festival w Bułgarii, Festiwalu Muzyka i Morze w Grecji, Festiwalu w Macedonii oraz Czarnogórze. Cyklicznie, zgodnie z kalendarzem obrzędowym inicjują wydarzenia takie jak: kolę-

ło Kolpinga – międzynarodowe katolickie stowarzyszenie społeczne. Najmniejszą jego częścią są grupy lokalne, tzw. Rodziny Kolpinga skierowane na działalność na rzecz środowisk lokalnych.

Fot. 41. Zespół Regionalny „Małopolska Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej,
od lewej: Jakub Gwiżdż, Karolina Żółtek, Kinga Kubacka, Agnieszka Kubacka.
Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 42. Zespół Regionalny „Małopolska Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej,
od lewej: Klaudia Moniak, Martyna Ślameczyk, Dominika Gwiżdż, Adam Bury,
Dominika Pilch, Maja Szymek. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 43. Zespół Regionalny „Małopolska Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej, dziewczęta z przodu od lewej: Małgorzata Łuka, Kinga Gwizdź, Joanna Górka, dziewczęta w drugim rzędzie od lewej: Oliwia Wierzbick, Adrianna Wierzbick, Martyna Jazowska, Sylwia Płaszczak. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 44. Zespół Regionalny „Małopolska Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej, od lewej: Dominik Bodzioch, Karolina Kulka, Justyna Kulka, Daniel Stec. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

dowanie, prezentacje obrzędów wielkopostnych, Niedzieli Palmowej i świąt Wielkiej Nocy, *stawianie moja i skubarki*.

„Małolipnicka Rodzina Kolpinga” współpracuje z Muzeum – Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej, Gminnym Centrum Kultury w Lipnicy Wielkiej, Orawskim Centrum Kultury w Jabłonce oraz Małopolskim Centrum Kultury Sokół w Nowym Sączu. Bardzo ważna jest współpraca w realizacji zadań z zakresu integracji z osobami z niepełnosprawnością ze stowarzyszeniem PSONI – oddział w Jabłonce. W ramach swojej działalności zespół uczestniczył w realizacjach filmowych oraz sesjach fotograficznych. Realizuje wiele programów i projektów w oparciu o dziedzictwo kultury i historii regionu.

Lista aktualnych członków Zespołu Regionalnego „Małolipnicka Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej: Irena Bobis, Ilona Cichorek, Maria Domin, Ewa Gluc-Pakos, Aniela Głuch, Zuzanna Głuch, Adrian Górka, Marcelina Gombarczyk, Aleksandra Gwiżdż, **Dominika Gwiżdż**, Maria Gwiżdż, Sabina Gwiżdż, Róża Jarosz, Anna Kidoń, Olga Kobroń, Magdalena Kostrzewa-Smreczak, Stefania Kostyra, Milena Kubacka, Ilona Kulawiak, **Justyna Kulka**, **Karolina Kulka**, Lucyna Kulka, Adam Kurzawa, Antoni Kurzawa, Janusz Mastela, Halina Michalak, Joanna Nowak, Mikołaj Ogórek, Maria Omylak, Augustyna Oskwarek, Paweł Pakos, Julia Pawlak, Martyna Pawlak, Julita Pilarczyk, Michalina Pilarczyk, Anna Scechura, Dorota Smreczak, Marian Smreczak, Martyna Smreczak, Xymena Smreczak, Nikola Stasik, Wiktoria Stasik, Emilia Stechura, Julia Stopiak, Karol Stopiak, Gabriela Stopniak, Urszula Stopniak, Zuzanna Stopniak, Magdalena Wierziak, Władysław Wierziak, Kacper Wnęk, Irena Wontorczyk, Maria Wróbel, Wilma Zubrzycka, **Karolina Żółtek**, Magdalena Żółtek.

Zespół Regionalny „Orawiacy” z Lipnicy Wielkiej [CD 2, nr 40-41]

Zespół „Orawiacy” powstał w 2001 r. w Lipnicy Wielkiej z inicjatywy Roberta Kowalczyka. Skupia orawską młodzież i dorosłych, którzy na scenie prezentują śpiew, tańce i zwyczaje regionalne dawnej Orawy. Repertuar zespołu tworzony jest w oparciu o przekaz pochodzący wprost od starszego pokolenia mieszkańców Orawy, a także o doświadczenia jego członków. Ważnymi źródłami dla prezentowanego przez zespół programu jest literatura zawierająca orawskie melodie, m. in. wspomniany zbiór Emila Miki. Dynamiczne, barwne, a przede wszystkim autentyczne programy zespół umiejętnie łączy z atrakcyjnym przekazem. „Orawiacy” występowali na festiwalach w Polsce i za jej granicami. Zdobyli wielu nagród i wyróżnień. Śpiew i muzyka zespołu zostały docenione m.in. na Festiwalu Folkloru Górali Polskich w Żywcu. Zespół pozakonkursowo wystąpił również na Międzynarodowym Festiwalu Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem. Instruktorami zespołu są: Kamil Bodzioch, Karolina Kowalczyk oraz Robert Kowalczyk, który pełni również funkcję kierownika.

Lista aktualnych członków zespołu „Orawiacy”: **Dominik Bodzioch**, Kamil Bodzioch, Wojciech Brenkus, Zuzanna Domin, Dominika Gwiżdż, Bartosz Hrustek, Anita Janowiak, Justyna Karlak, Antonina Kidoń, Izabela Kidoń, Joanna Kłapisz, Karolina Kłapisz, Emilia Kowalczyk, Jan Kowalczyk, **Ka-**

Fot. 45. Grupa śpiewacza Zespołu Regionalnego „Orawiacy” z Lipnicy Wielkiej.
 Od prawej: Karolina Kowalczyk, Andżelika Rudnicka, Barbara Karkoszka,
 Katarzyna Domalik.

rolina Kowalczyk, Marcin Kowalczyk, Robert Kowalczyk, Justyna Kulka, Aleksandra Kurek, Mikołaj Kwak, Ewa Magiera, Kinga Magiera, Artur Orawiec, Karolina Orawiec, **Aleksandra Pochopiń, Patryk Rudnicki,** Lena Warzecha, Kacper Wnęk, Karol Wnęk, Agata Zborowska, Kamil Ziemia.

Zespół Regionalny „OwCoK” z Jabłonki [CD 1, nr 15-17, 31-33]

Zespół Regionalny „OwCoK” działa przy Orawskim Centrum Kultury w Jabłonce. Początki jego działalności to rok 2019. Nazwa *owcok*, która w orawskiej gwarze oznacza mały dzwonek pasterski, świetnie koresponduje z nazwą instytucji, przy której zespół działa (Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce). Zespół współtworzy ponad czterdziestu pasjonatów orawskiego folkloru, a kieruje nim specjalista ds. kultury w OCK Anna Olesińska. Natomiast muzykę zespołu „OwCoK” prowadzi Paweł Czaja. Tańcami, muzyką, *przyśpiwkami*, gwarą, *odziyniem* i obrzędami zespół przybliży dawną Orawę. W swoim repertuarze mają programy prezentujące dawne zwyczaje i obrzędy, m.in.: *skubarki*, *rafacki*, *po robocie*, *stawianie moja*. Grupa z wielką radością prezentuje autentyczny folklor górali orawskich na występach gościnnych lub biorąc udział w przeglądach i konkursach. Mimo krótkiej działalności zespół ma na swoim koncie już sporo ważnych osiągnięć. Najważniejszym jest wyróżnienie na 53. Międzynarodowym Festiwalu Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem. Udział w tej prestiżowej imprezie folklorystycznej zespół wywalczył na 53. Festiwalu Górali Polskich w Żywcu programem *Przenosiny i cepowiny orawskie*.

Lista aktualnych członków Zespołu Regionalnego „OwCoK” z Jabłonki: **Krystyna Chowaniec, Beata Czaja, Paweł Czaja, Przemysław Czaja, Be-**

Fot. 46. Grupa Śpiewacza (męska) Zespołu Regionalnego „OwCoK” z Jabłonki, od lewej: Mirosław Zubrzycki, Piotr Jaromin, Przemysław Czaja, Michał Koza, na dole: Ryszard Spytkowski, Krzysztof Głodziak. Zubrzyca Górna 2024 r.
Fot. P. Jamski.

Fot. 47. Grupa Śpiewacza (babska) Zespołu Regionalnego „OwCoK” z Jabłonki, od lewej: Agnieszka Stasiak, Barbara Kubacka, Jadwiga Kozak, na dole od lewej: Marcelina Spiszak, Marcelina Dunaj, Angelika Motyka. Zubrzyca Górna 2024 r.
Fot. P. Jamski.

Fot. 48. *Muzyka* Zespołu Regionalnego „OwCoK” z Jabłonki, od lewej: Julia Wontorczyk, Paweł Czaja, Marcelina Spiszak, Aleksandra Wontorczyk. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. P. Jamski.

ata Dunaj, Izabela Dunaj, **Marcelina Dunaj**, Karolina Dworszczak, **Barbara Giądla**, **Krzysztof Głodziak**, Krzysztof Gwiżdż, Renata Gwiżdż, Barbara Jabłońska, Piotr Jaromin, Henryk Karkoszka, **Michał Koza**, **Jadwiga Kozak**, **Barbara Kubacka**, **Leszek Kubacka**, Wiktoria Łuka, **Angelika Motyka**, **Mateusz Niżnik**, Mateusz Nowak, Anna Olesińska, **Artur Olesiński**, **Jakub Olesiński**, Katarzyna Paniak, Krystian Pilarczyk, Iwona Plaszczyk, Justyna Rychlik, **Marcelina Spiszak**, Natalia Spytowska, **Ryszard Spytkowski**, **Agnieszka Stasiak**, Beata Synowiec, Krzysztof Synowiec, **Aleksandra Wontorczyk**, **Julia Wontorczyk**, **Mirosław Zubrzycki**, Paweł Zubrzycki, Alicja Żurek, **Krystian Żurek**.

Zespół Regionalny „Skalniok” z Zubrzycy Górnej [CD 3, nr 31-35]

Zespół uformował się na przełomie lat 80. i 90. XX w., natomiast nazwę „Skalniok” przyjął w 1994 r. Wielu spośród członków – założycieli wywodziło się z Zespołu Regionalnego „Zubrzyca Górna”, który w 1959 r. przy Orawskim Parku Etnograficznym założyli inż. Stanisław Wałach i Andrzej Pilch. W 1974 r. tenże zespół otrzymał Nagrodę im. Oskara Kolberga. „Skalniok” stał się kontynuatorem jego twórczości i artystycznej działalności.

Repertuar „Skalnioka” zawiera lokalne tańce, pieśni, a także inscenizacje prac polowych i gospodarskich: wyganianie krów, obróbka lnu, *zbiyrki* na Orawie, kiszenie kapusty, *skubarki*. Zespół ma charakter wielopokoleniowy. Na swoim koncie ma występy nie tylko w Polsce, ale również na Słowacji. Występował m.in. na Góralskim Karnawale w Bukowinie Tatrzańkiej, Festiwalu Folkloru Górali Polskich w Żywcu, „Cepeliadzie” w Krakowie. Działalność zespołu to też występy podczas lokalnych wydarzeń, takich jak Orawskie Ko-

Fot. 49. Zespół Regionalny „Skalniok” z Zubrzyca Górnej, od lewej:
Kamila Świetlak, Renata Świetlak, Klaudia Świetlak. Zubrzyca Górna 2020 r.
Fot. P. Jamski.

Fot. 50. Zespół Regionalny „Skalniok” z Zubrzyca Górnej, od lewej:
Emilia Knapczyk, Andrzej Piłat, Stefania Solawa. Zubrzyca Górna 2020 r.
Fot. P. Jamski.

Fot. 51. Zespół Regionalny „Skalniok” z Zubrzyca Górnej, od lewej: Józef Kulawiak, Dawid Kulawiak, Damian Kulawiak, Klaudia Świetlak, Kamila Świetlak, w drugim rzędzie od lewej: Andrzej Piłat, Emilia Knapczyk, Stefania Solawa, Renata Świetlak, Helena Kowalczyk. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

łędowanie i Orawskie Lato w Jabłonce oraz Świytojańskie Zwyki w Orawce. „Skalniok” jest laureatem wielu wyróżnień. Za szczególny wkład w rozpowszechnianie orawskiego folkloru w 2011 r. zespół wyróżniono Nagrodą Wójta Gminy Jabłonka „Pasterski Róg”. Tę samą nagrodę w 2017 r. przyznano długoletniej członkini zespołu Stefanii Solawie, a w 2023 r. długoletniej kierownicze Helenie Kowalczyk. Niestety w ostatnich latach stan zdrowia Heleny Kowalczyk nie pozwala jej na angażowanie się w pracę zespołu. Wspominając starsze pokolenie „Skalnioka” nie sposób nie wymienić Józefa Moniaka, który działał w nim od 1967 r. Nie tylko był członkiem grupy, ale z czasem zaczął pomagać w jej kierowaniu, czuwał nad tańcem i śpiewem, układał teksty przyśpiewek. Aktualnie rolę kierownika zespołu przejął Piotr Świetlak.

Lista członków zespołu Skalniok: **Emilia Knapczyk, Helena Kowalczyk, Szymon Małyś, Wojciech Mszal, Andrzej Piłat, Stefania Solawa, Kamila Świetlak, Klaudia Świetlak, Piotr Świetlak, Renata Świetlak.**

SOLIŚCI

Bajus Aleksandra, ur. 29 listopada 1993 r., Zakopane, zam. Zubrzyca Dolna – śpiew [CD 3, nr 28-30]. Miłość do orawskich *špijwek* wyniosła z domu, jednak muzyką orawską zainteresowała się dość późno, bo po studiach. Z własnej inicjatywy rozpoczęła naukę gry na skrzypcach u Eugeniusza Karkoszki, który dostrzegł jej talent i zaprosił ją do Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Orawianie” im. Heródka w Lipnicy Wielkiej. Aleksandra w Orawianach działała do 50-lecia zespołu (wrzesień 2024 r.) Jest współzałożycielką Stowarzyszenia Orawianie, które wspiera działalność kulturalną w Lipnicy Wielkiej. Od dwóch lat jest instruktorem Ogniska Muzyki Tradycyjnej w ramach programu Narodowego Instytutu Muzyki i Tańca. Jak sama mówi, śpiew i gra to pasja, którą ma przywilej dzielić z innymi.

Baliga Joanna, ur. 12 grudnia 2003 r., Rabka-Zdrój, zam. Chyżne – heligonka [CD 1, nr 7-9]. Przygoda Joanny z heligonką rozpoczęła się na warsztatach organizowanych przez Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce. Jej pierwszym nauczycielem był pochodzący ze Słowacji, Miroslav Tropek (wówczas

Fot 52. Aleksandra Bajus. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 53. Joanna Baliga. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

wykonawczyni miała 8 lat). Początkowo jej repertuar ograniczał się do znanych piosenek orawskich. Obecnie repertuar wykonawczyni obejmuje kilkadziesiąt melodii instrumentalnych i pieśni.

Czaja Paweł, ur. 21 maja 1984 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew [CD 1, nr 19, CD 2 36-39], skrzypce [CD 1, nr 15-17, 18-20, CD 2, nr 36-39], pochodzi z rodziny muzykanckiej. Jego dziadek, Jan Czaja, grał na skrzypcach i heligonce, zaś ojciec, Alojzy Czaja na skrzypcach. Pierwsze muzykowanie odbywało się już w domu – grał z ojcem i z siostrą. Gdy uczęszczał do szkoły podstawowej zawiązała się pierwsza rodzinna kapela – muzyka Czajów, która kilkakrotnie wystąpiła na terenie gminy Jabłonka. W wieku 13 lat zaczął grać na skrzypcach w zespole „Małe Podhale” w Jabłonce. W kolejnych latach grał m.in. w: kapeli „Jawor” z Zubrzyicy Górnej, kapeli Studenckiego Zespołu Góralskiego „Skalni” z Krakowa, orawskiej muzyce „Arva” z Lipnicy Wielkiej. Grał w różnych składach, m. in. z: Andrzejem Dziubkiem z Orawki, Bogdanem Misińcem, Tomaszem Misińcem, Marcinem Kowalczykiem, Robertem Kowalczykiem, Karoliną Kowalczyk, Władysławem Antańczykiem, Grzegorzem Kocurum, Krzysztofem Pieronkiem. Prowadzi muzykę zespołu OwCoK. A muzyka Czajów odrodziła się w składzie: Paweł Czaja, jego syn Filip Czaja

Fot. 54. Paweł Czaja. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

i siostra Pawła, Marcelina Spiszak. Paweł Czaja jest popularyzatorem muzyki orawskiej. Od wielu lat prowadzi warsztaty gry na skrzypcach oraz basach w OCK w Jabłonce. Gry skrzypcach i basach uczy również w „Małolipnicach”. Wielu młodych muzyków swoją drogę muzyczną rozpoczęło u Pawła Czaja. Jest laureatem wielu konkursów: Ogólnopolskiego Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą, Ogólnopolskiego Konkursu Gawędziarzy, Instrumentalistów, Śpiewaków, Drużbów i Starostów Weselnych w ramach Festiwalu Folkloru Polskiego „Sabałowe Bajania” w Bukowinie Tatrzańskiej, Konkursu Muzyk Podhalańskich im. Tomasza Skupnia w Nowym Targu, Przeglądu Kapel, Instrumentalistów i Śpiewaków Ludowych „Orawski Zbyrcok” w Jabłonce, Festiwalu Folkloru Górali Polskich w Żywcu w ramach Tygodnia Kultury Beskidzkiej, Międzynarodowego Konkursu Kapel, Śpiewaków i Instrumentalistów Ludowych w ramach Międzynarodowego Festiwalu Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem.

Dziubek Andrzej, ur. 22 listopada 1949 r., Orawka, zam. tamże, zm. 7 lutego 2020 r. tamże – śpiew [CD 3, nr 4-5, 8], skrzypce [CD 3, nr 1-8]. Pochodził z muzykanckiej rodziny. Jego dziadek był znanym muzykiem, który grał na weselach. Ojciec, który pochodził z Piekielnika, również grał na skrzypcach.

Fot. 55. Andrzej Dziubek. Lipnia Wielka 2020 r. Fot. J. Jackowski.

Andrzej Dziubek interesował się grą od wczesnych lat dziecięcych. Pierwszym instrumentem na którym grał była heligonka. Pierwsze skrzypce dla Andrzeja zakupił na Słowacji jego ojciec. Jako młody chłopak był zafascynowany grą Józefa Szczerby z Piekelnika. Z czasem nauczył się jego techniki ozdabiania melodii. Miał bardzo dobry słuch muzyczny – melodię zasłyszaną z płyty potrafił w całości odtworzyć. Po odbyciu służby wojskowej już na stałe grał w różnych kapelach działających na polskiej Orawie. W latach 60. XX w. grał w muzyce zespołu „Podhale” (grupy orawska w Jabłoncu). Był znanym i lubianym muzykantom. Cechowało go duże poczucie humoru i otwartość, dzięki czemu zawsze znajdował kompanów do wspólnego muzykowania. Miał wielu uczniów. W środowisku orawskich muzykantów zwany był *ujkiym z Marche-wek*. W 2014 r. otrzymał Nagrodę Wójta Gminy Jabłonka „Pasterski Róg”.

Karkoszka Eugeniusz, ur. 20 października 1962 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – skrzypce [CD 2, nr 24-31, 47-49]. Zamiłowanie do muzyki wyniósł z domu rodzinnego. Jego ojciec, Ignacy Karkoszka, dostrzegł zdolności syna i w wieku 12 lat posłał go na naukę do znanego muzykanta, Eugeniusza Bandyka. Po krótkim czasie Eugeniusza pod swoje skrzydła wzięli pedagog i jednocześnie muzykant Ludwik Młynarczyk. Jako uczeń szkoły podstawowej Eugeniusz dołączył do Zespołu Regionalnego „Orawianie” im. Heródka w Lipnicy Wielkiej, gdzie początkowo tańczył, a później grał. Po kilku latach z ucznia stał się instruktorem zespołu, a następnie jego kierownikiem. Działał także w innych zespołach, m. in. w: „Orawie”, Zespole Regionalnym „Roztoki”⁹, „Serdockach” z Podszkła, „Kolibie” z Orawki, „Małolipnickiej Rodzinie Kolpinga”. Jest także konsultantem dla wielu zespołów dziecięcych w Polsce.

⁹ Aleksandra Szurmiak-Bogucka: *Ni mom nic, ni mom nic, jacy siąge pola, ale bez Lipnice cało dróga moja*, w: 33. *Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny 1999: Lubelski Ośrodek Kultury, s. 59.

Fot. 56. Eugeniusz Karkoszka. Jabłonka 2020 r. Fot. P. Jamski.

Zdobył wiele nagród, m. in. Grand Prix w postaci „Bukowiańskiego Buka” na „Sabałowych Bajaniach” w Bukowinie Tatrzańskiej (2018 r.), Nagrodę im. Aleksandry Szurmiak-Boguckiej na Sabałowych Bajaniach w Bukowinie Tatrzańskiej (2020 r.) oraz „Złote Żywieckie Serce” na Festiwalu Folkloru Górali Polskich w Żywcu (konkurs kapel, 2016 r.) W 2024 r. został odznaczony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego srebrnym medalem Zasłużony dla Kultury Polskiej. Jest również laureatem Nagrody Wójta Gminy Jabłonka „Pasterski Róg” (2021 r.)

Kowalczyk Helena, ur. 2 sierpnia 1959 r., Zubrzyca Dolna, zam. Zubrzyca Górna – śpiew [CD 3, nr 25-27, 31-35], *ujkanie* [CD 3, nr 26]. Orawskich śpiwynek uczyła się od matki, Cecylii Omegi. Śpiewały razem zazwyczaj przy pasieniu krów. Wykonawczyni posiada szeroki repertuar weselnych pieśni i przyspiewek oraz wiedzę dotyczącą tradycji weselnych z Zubrzycy. Swą miłość do Orawy, jej tradycji i kultury wyraża przede wszystkim angażując się w działalność zespołu regionalnego „Skalniok”, którego przez długie lata była kierownikiem. Przez lata zajmowała się także szyciem strojów regionalnych z zachowaniem tradycyjnego, orawskiego stylu. Oddając się pracy zespołowej z zubrzycką młodzieżą wychowała kolejne pokolenia, które szanują tradycje

Fot. 57. Helena Kowalczyk. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

i zwyczaje swoich przodków i z dumą prezentują orawski folklor. Za tę działalność w 2023 r. została wyróżniona Nagrodą Wójta Gminy Jabłonka „Pasterski Róg”.

Kozak Hanna, ur. 17 września 2014 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – śpiew [CD 1, nr 38-40, 44-45]. Pieśni tradycyjnych uczy się w domu od mamy, Jądwigi Kozak. Jest uczennicą Szkoły Podstawowej nr 1 w Jabłonce. Oprócz tego należy do Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Mały OwCoK” działającego w Jabłonce.

Kubacka Barbara, ur. 5 listopada 1973 r., Rabka Zdrój, zam. Jabłonka – śpiew [CD 1, nr 24-26, 30-32]. Tradycję śpiewu wyniosła z domu. Od babci, Joanny Brząkały nauczyła się wielu ballad i kołysanek. Wiele pieśni nauczyła ją matka, Marta Pezdek, która należała do „Małego Podhala” z Jabłonki. Przez pewien czas (lata 90. XX wieku) do „Małego Podhala” należały i matka i córka. Obecnie wykonawczyni należy do zespołu „OwCoK” z Jabłonki. Radość i zamiłowanie do tradycji orawskich przejęli jej synowie, którzy grają na: gitarze, skrzypcach i akordeonie. Najmłodszy syn, Paweł Kubacka gra na skrzypcach w muzyce zespołu „Mały OwCoK”.

Fot. 58. Hanna Kozak. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. P. Jamski.

Fot. 59. Barbara Kubacka. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. P. Jamski.

Młynarczyk Ludwik, ur. 13 stycznia 1940 r., Tylmanowa, zam. Kiczory, zm. 5 stycznia 2024 r. tamże – listek [CD 2, nr 1-3], śpiew [CD 2, nr 1], skrzypce. Zasłużony dla mieszkańców Orawy pedagog, społecznik i muzykant. Jego rodzinnym regionem jest pogranicze Gorców i Beskidu Sądeckiego, gdzie uczył się pierwszych tradycyjnych melodii przysłuchując się grze ojca, stryja i kuzynów¹⁰. Jednak to kultura Orawy stała się melodią jego życia. W wieku sześciu lat otrzymał pierwsze skrzypce, na których wkrótce zaczął grywać tworząc zespół instrumentalny z kolegą i bratem Antkiem. W kolejnych latach uczył się w liceum pedagogicznym w Zakopanem, gdzie organizował wraz kolegami wspólne muzykowanie. Tam poznał pierwsze nuty orawskie od jednego ze szkolnych przyjaciół – Andrzeja Kuligi. Po ukończeniu nauki, w 1959 r. rozpoczął pracę w szkole podstawowej w Lipnicy Wielkiej. Później trafił do Kiczor. Tradycyjny sposób wykonawczy przejął Młynarczyk od takich muzykantów jak: Kostyrowie, Żywiołowie z Lipnicy Małej, Mastelowie z Zubrzycy Górnej i Węgrzynowie z Lipnicy Wielkiej-Przywarówki. Przyswajał lokalne zwyczaje Lipnicy chodząc na wesela, chrzciny, *skubarki*. W czasie służby wojskowej odbywanej w Rzeszowie, Młynarczyk grał w kapeli słynnego Władysława Łobody. Po powrocie do Kiczor rozpoczął pracę jako instruktor w zespołach „Orawskie Dzieci” oraz „Orawa” im. Emila Miki. Utworzył Dziecięcy Zespół Regionalny „Orawianie” im. Heródka w Kiczorach, założył kapelę Ludwika Młynarczyka. Jako nauczyciel, pracując w szkole, wplatał do swoich lekcji naukę tradycyjnych orawskich nut. Wykształcił wiele pokoleń orawskich muzykantów, z którymi grywał w różnych zespołach, a także z powodzeniem brał udział w konkursach i przeglądach. Do najcenniejszych jego

¹⁰ Aleksandra Bogucka: *Ni mom nic, ni mom nic...*, op. cit. s. 58.

Fot. 60. Ludwik Młynarczyk.
Kiczory 2023 r. Fot. J. Jackowski.

Fot. 61. Ludwik Młynarczyk.
Kiczory 2023 r. Fot. J. Jackowski.

Fot. 62. Ludwik Młynarczyk. Kiczory 2022 r. Fot. J. Jackowski.

osiągnięć należą: I miejsce w kategorii kapel na 4. (1970 r.), 32. (1998 r.) i 38. (2013 r.) Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, „Złote Żywieckie Serce” w kategorii mistrz i uczeń w 2007 r. | na Festiwalu Górali Polskich w Żywcu, „Bukowiński Buk” na Sabałowych Bajaniach w Bukowinie Tatrzańskiej w 2014 r., „Złota i Srebrna Ciupaga” na Jesieni Tatrzańskiej. Za całokształt pracy na niwie ochrony tradycyjnej kultury Orawy, kapela „Heródki” z prymistą Ludwikiem Młynarczykiem w 1993 r. została uhonorowana Nagrodą im. Oskara Kolberga. W 1985 roku otrzymał Nagrodę Artystyczną im. Jana Pocka, ustanowioną przez redakcję „Chłopskiej Drogi” za krzewienie folkloru orawskiego wśród dzieci i młodzieży. W 2015 r. otrzymał Odznakę Honorową – Krzyż Małopolski.

Fot. 63. Martyna Olesińska. Zubrzyca Górna 2024 r. Fot. J. Jackowski.

Olesińska Martyna, ur. 29 marca 2011 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew [CD 2, nr 18-23], skrzypce *sekund* [CD 2, nr 14-17]. Jest uczennicą Szkoły Podstawowej nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Lipnicy Małej. Tradycyjne pieśni i melodie wyniosła z domu rodzinnego. Oprócz tradycyjnego śpiewu, uczy się także gry na skrzypcach w Dziecięcym Zespole Regionalnym „Małolipnicani” z Lipnicy Małej u Pawła Czai. Z powodzeniem uczestniczy w konkursach gawędziarskich organizowanych na terenie. Mimo młodego wieku ma na swoim koncie liczne nagrody, z których szczególnie ceni zdobyte I miejsce Ogólnopolski Konkurs Gawędziarzy, Instrumentalistów, Śpiewaków, Druzbów i Starostów Weselnych w ramach Festiwalu Folkloru Polskiego 55. „Sabałowych Bajan” w Bukowinie Tatrzańskiej w 2021 r.

Rudnicki Patryk, ur. 13 września 1992 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – listek [CD 2, nr 42], piszczałka sześciootworowa [CD 2, nr 43], *dwojnica* [CD 2, nr 44]. Przygodę z muzyką rozpoczął w szkole podstawowej, kiedy za namową kolegów podjął naukę gry na basach, listku i piszczałkach u Ludwika Młynarczyka z Kiczor. Jego babcia należała do Zespołu Regionalnego „Orawa” im. Emila Miki w Lipnicy Wielkiej. Jako dziecko należał do Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Mładnik”, a także okazjonalnie grał w muzyce zespołu „Ora-

Fot. 64. Patryk Rudnicki. Lipnica Wielka 2020 r. Fot. J. Jackowski.

wianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej. Wykonawca jest członkiem Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Orawiacy” w Lipnicy Wielkiej. Często gra w różnych składach instrumentalnych z muzykami z Jabłonki, Podwilka i Lipnicy Wielkiej. Do najcenniejszych osiągnięć Patryk zalicza: „Złote Serce Żywieckie” na Festiwalu Górali Polskich w Żywcu w kategorii mistrz i uczeń, które w 2007 r. zdobył wraz z Ludwikiem Młynarczykiem oraz wielokrotne uczestnictwo na „Sabałowych Bajaniach” w Bukowinie Tatrzańskiej. Oprócz pasji do muzykowania, wykonawca jest również gawędziarzem. Opowiada gawędy pisane przez Roberta Kowalczyka z Lipnicy Wielkiej. Z powodzeniem prezentuje się na licznych konkursach gawędziarskich. Działa także w Orawskiej Grupie Teatralnej im. dr Emila Kowalczyka, prowadzonej przez Roberta Kowalczyka i działającej w Lipnicy Wielkiej.

Solawa Stefania, ur. 2 kwietnia 1941 r., Zubrzyca Dolna, zam. Zubrzyca Górna – śpiew [CD 3, nr 22-24, 26, 31-35], *ujkanie* [CD 3, nr 22]. Jako dziecko dużo śpiewała w domu oraz przy gospodarskich pracach takich jak wypas krów. Ojciec Stefanii, Józef Kowalik pochodził z muzykanckiej rodziny. Jego

Fot. 65. Stefania Solawa. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

rodzeństwo grało na różnych instrumentach (trąbka, akordeon). Grali dla siebie, często przy *skubarkach*, po których były tańce. To właśnie ojciec nauczył ją wielu *śpiwynek*. Stefania śpiewała na weselach. Obecnie jest członkinią zespołu regionalnego „Skalniok” z Zubrzycy Górnej. Za długoletnią i intensywną pracę na rzecz orawskiej kultury w 2017 r. odebrała nagrodę Wójta Gminy Jabłonka „Pasterski Róg”.

Spiszak Marcelina, ur. 10 marca 1988 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew [CD 1, nr 27-32], basy [CD 1, nr 15-17]. Pochodzi z rodziny o długiej tradycji muzykanckiej: jej dziadek, Jan Czaja był znanym muzykantem. Ojciec, Alojzy Czaja kontynuował tradycję rodzinną oraz pracował z młodzieżą ucząc gry na instrumentach, a także prowadząc różne grupy regionalne. Wspominając dzieciństwo podkreśla, że muzyka tradycyjna była obecna niemal w każdym momencie życia rodzinnego. W wieku około 10 lat Marcelina zaczęła grać na skrzypcach i basach. Wraz z ojcem i bratem, Pawłem Czają tworzyli muzykę Czajów, która występowała na lokalnych imprezach. Podczas nauki w szkole średniej należała do zespołu „Romań” z Chyżnego, gdzie grała na skrzypcach

Fot. 66. Marcelina Spiszak. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

(*sekund*). Obecnie gra na basach w muzyce zespołu „OwCoK”. Od niedawna z powodzeniem bierze udział jako solistka w konkursach śpiewu. W tej dziedzinie może pochwalić się następującymi nagrodami: I miejsce na Przeglądzie Kapel, Instrumentalistów i Śpiewaków Ludowych „Orawski Zbyrcok” (2022, 2023 r.) i nominacja na Sabalowe Bajania w Bukowinie Tatrzańskiej. Okazjonalnie gra z różnymi muzykami. Tradycje rodzinne kontynuuje jej syn Karol Spiszak, który należy do dziecięcego zespołu „Mały OwCoK”.

Spytkowski Ryszard, ur. 23 czerwca 1972 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew [CD 1, nr 21-23, 33]. Pochodzi z domu, w którym panowała tradycja śpiewacza. Zdolności przejął od rodziców, którzy śpiewali przy różnych okazjach: *pruckach*, przy pasieniu krów, podczas spotkań rodzinnych i na weselach. Starych pieśni uczył się zwłaszcza od mamy. Od wczesnych lat dziecięcych należał do Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupy orawskiej z Jabłonki. W Zespole Regionalnym „OwCoK” jest od początku jego istnienia, tj. od 2019 r. Jest zdobywcą m.in. II miejsca na 40. Ogólnopolskim Konkursie Tradycyjnego Tańca Ludowego w Rzeszowie (2024 r.) Swoją miłość do oraw-

Fot. 67. Ryszard Spytkowski. Zubrzyca Górna 2020 r. Fot. P. Jamski.

skiej kultury przekazał dzieciom, które działały w zespołach: Regionalnym Zespole Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupy orawskiej z Jabłonki oraz Młodzieżowym Zespole Regionalnym „Romań” z Chyżnego.

Fot. L. Sowiński.

Summary

*“Only reach the youthful hearts, and fear not, old custom,
you won't perish”*

Contemporary Music Culture of Orawa

In 2019, an important CD (along with a booklet) was published. It presented the oldest remaining and known to the researchers recordings of melodies and songs from the Polish part of Orawa. The CD included 72 tracks – archival recordings from 1952-1953's realized during all-Polish Musical Folklore Collecting Campaign. The singers from only five Orawian locations were then recorded: Zubrzyca Dolna, Zubrzyca Górna, Lipnica Wielka, Lipnica Mała and Piekienik. The oldest documentation from Orawa is relatively small, especially compared to „recording crops” gathered in other parts of Małopolska. It hadn't been easy for the researchers to get in touch with singers and musicians and for them – to keep their music traditions alive during very difficult post-war years. It was a period of a long history of forming a sense of nationality by Orawian people with Polish roots. 1939 was also quite challenging for them, as their land was under the jurisdiction of so called Józef Tiso's country, that was influenced by a German regime and wanted to get Górna Orawa and southern Spisz „back” – meaning to submit it to the Slovakian administration and Church, economy and education (including the cultural education). Those actions rendered the situation on the land in following years very tense. Fights, conflicts, and anxieties, and threatening that followed them had been going until the conflict between PRL and CRSC government was silenced in 1947, but the sense of uncertainty and distrust had stayed with the people for a long time. Archival recordings, the oldest documents, realized not without any difficulties and presented via *Drzewie nuty orawskie* publisher, are, in that context, particularly valuable and meaningful for history and culture of the region, despite not being a fully trustworthy source of information about the music traditions and repertoire of that times, because of the situation described above. The publication started a cooperation between Polish Academy of Sciences. Institute of Art (IS PAN) and Orawian Ethnographic Park and Orawian Culture Centre in Jabłonka, which paved the way for further activity in the region. A Institute of Art's Phonographic Collection's methodological tradition is, apart from working towards publishing the recordings from a certain region, maintaining the research on music, dance and singing there, in order to keep a continuity within not only phonograph, but also audiovisual and photograph documentation. This way, the researchers can have access to a comparative material and also to a high-quality documentation of local music traditions, which is important for a history of culture. A reception of old, historical phonograph sources in a certain area is a major research problem – contrast between a preserved material and a contemporary repertoire (what has been left from an old repertoire, at least in performers' memory, and in what form, what new songs and melodies replaced the old ones), between styles and mannerisms, and mainly, an observation if and how the way of

performing a certain repertoire has changed (in the region where musical culture remained alive, fueled not only by an amateur art movement and being present on festivals, but also a need for commercial performing, e.g. for tourism we can observe a professionalization, especially when it comes to an instrumental music, changes related to adapting repertoire (e.g. ritual) to new space, context, scene. Contemporary documentation allows the researchers to preserve the effects of local instructors' and animators' work, aiming to preserve traditional forms (individual search for sources, preliminary research, reconstructions) as well as to widen forms of presentation and enriching the repertoire. Those effects should be documented objectively in order to create an audiovisual picture of the state of the contemporary local music tradition – in the first decades of the XXI century. A systematic field work (so different from the reality of the first half of the XX century) is essential all the more, because in many cases, there is no documentation from the times between post-war period and today, which interferes with the territorial-temporal continuity of the sources. A continuity of the phonographic documentation has been kept thanks to the Bożena Lewandowska's research work, conducted over 20 years after mentioned above Musical Folklore Collecting Campaign. The documentation consists of over 500 recordings made in 1975 and from 1977 to 1979 in Zubrzyca Górna, Zubrzyca Dolna, Lipnica Wielka, Lipnica Mała, Jabłonka and Chyżne, in Polish Orawa. We hope that our further cooperation with the region will allow us to publish those recordings.

Because the IS PAN had been documenting festivals, now we have access to many bands and singers recorded in the second half of XX. century. The recordings of festivals play a crucial role in researching a continuity of and overtime changes in music folklore, although their context is different from those made in certain regions, natural environments, and among performers. They also allow the researchers to notice the factors that influence the modifying of local music, that exists, now, outside its source, confronted with other regions' representatives, but in a role different than original, oftentimes branched off of other important elements such as dance.

The *Contemporary Music Culture of Orawa* project (that started the activity of the publishing house) touches only the Orawian music culture of today. During documenting sessions conducted on 13-14 January and 24-25 February 2020, most of the groups and soloists (both singers and instrumentalists) functioning in Orawa were recorded. The project's purpose was gathering documentation field research-like, not in a closed environment. Only some of bigger groups' recording sessions took place in the Orawian Culture Centre's concert room. Apart from the music recordings, interviews with performers were also conducted. The documentation was created with an in-depth analysis in mind, in order to grasp as much of the richness of the eldest performers' styles as possible. One of them was Andrzej Dziubek, who had each of his melodies recorded twice – the first time with a group, and the second time only with a *primist*. Similar analytical practices were also used with Eugeniusz Karkoszka's groups. The documentation work in Orawa has been picked up again in 2022, when a religious service by a wayside cross in Lipnica Mała

(Jabłonka dist.) was recorded in May. That started the documenting of living ceremonial practices and traditions in Orawa. In June 2022 an expansive, three-hour interview with Ludwik Młynarczyk was conducted. Born in 1941, Młynarczyk was an accomplished and respected by Orawians musician and a pedagogue. In August of 2022 another recording session with Młynarczyk was conducted – this time his solo and with a band performance was recorded. Those were the last recordings of him made before his death in 2024... Both sessions took place in the performer's household. It is worth to mention that Młynarczyk, born in 1940, has been the oldest musician recorded during the contemporary documentation work.

The last phase of the work ended in July 2024. In 22-23 July audiovisual recordings were made in the Museum – The Orawian Ethnographic Park in Zubrzyca Górna. During all sessions mentioned above, over 420 recordings were made, which captured singing and playing of over 250 performers.

The repertoire was presented during recording, by soloists, instrumentalists, soloist singers, and – in most cases – by instrumental bands and vocal-instrumental ensembles. Musically active Orawian group's organizational status is currently varied – for the Orawian musical culture of today it is problematic to define their character, as it's often a blend of many different ones. Every group has an element of authenticity, thanks to their members that come from certain, homogeneous environment, and they are focused on nourishing their own, local repertoire. There are self-generated groups that come not from institutions but from a will to authentically continue music traditions and many of them actually manage to do so. Their material is learned traditionally – orally, from the oldest generation of musicians, but also from documental recordings. Apart from usual, on-scene performances, they play dance music and perform during social meetings and traditional ceremonies that are still alive. Throughout their activity, its context is often changed because of social and cultural influences – from traditional to on-scene performances (which means they're often partially institutionalized). Apart from self-generated ensembles, there are also some ensembles-institutions (most of them regional, some stylized), formed and active under regional cultural institutions (and with their financial help). They are often quite large and include instrumental band, singers and dancers, of various ages. The head is usually an instructor of the ensemble. Those groups perform many different repertoires, that vary from regional shows and closely developed art performances to music folklore performed on-stage during local events and contests. Today, there are also occasional, short-living ensembles, formed ad hoc, that include musicians from the groups mentioned above.

Among the recently realized recordings, the most numerous are shepherd songs, popular songs, couplets, as well as Orawian dances' melodies. Among the ceremonial repertoire, there are pastorals and wedding songs. Almost all of the melodies and lyrics of today's repertoire, can be found in historic sources. It tells us that the Orawian regional repertoire is relatively consistent. Even though a presence of some new songs, may indicate its receptivity, therefore a vitality of Orawian contemporary music culture, it is still very

much conservative. In present days, the traditional music and songs are rarely played outside of regional ensembles and music schools, but it's thanks to these institutions, that Orawian traditions, both vocal and instrumental, have a chance to survive the next decades.

The CD with of the oldest existing recordings of Orawian music and this very album, that presents a contemporarily documented state of a music culture in Orawa, present two opposite views on a traditional music repertoire. In mid-70s, most of the repertoire, ways of performing, and, most importantly the context of music's existence changed. The oldest recordings come from a relatively stable, but already decadent phase, which Walter Wiora described as „the first life of folklore” (*in situ, in crudo*). The contemporary documentation in some ways presents „the second life”, but the transformation and popularization of the music on-stage and in media (also in the internet) have not changed the conservative trend. We can therefore talk about a coexistence of views, so a dynamism and progress, which mean native music traditions are still vital.

Fot. E. Sowiński.

Wybrana literatura

Branny, Grażyna, Maria, Teresa; Liszka Marek (red.)

2022 *Części tej ludności „już prawie [200] lat nikt nigdy nie powiedział, że jest polską”*. Monografia jubileuszowa Spisza i Orawy w 100-lecie ich czesiowego połączenia z matczyną (1920-2020). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.

Burszta, Józef

1970 *Folkloryzm w Polsce*, w: *Folklor w życiu współczesnym. Materiały z Ogólnopolskiej Sesji Naukowej w Poznaniu 1969*, red. Bogusław Linette. Poznań: Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne, s. 9-29.

1974 *Kultura ludowa – kultura narodowa. Szkice i rozprawy*. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.

Chybiński, Adolf; Mika Emil

1957 *Pieśni ludu polskiego na Orawie*. Kraków: PWM.

Dahlig Piotr

2021 *Krótką historią polityczną folkloru muzycznego w Polsce*, w: „Literatura Ludowa”. *Journal of Folklore and Popular Culture*, t. 65, nr 1, s. 7-21.

Dąbrowska, Grażyna, Władysława

2012 *Folklor na scenie*. Warszawa, Nowy Sącz: Lucyna Witkowska.

Engelmayer, Akos

1988 *Grajcie dudy, grajcie basy – po Węgiersku*, w: „Konteksty. Polska Sztuka Ludowa”, t. 42, z. 1-2, s. 3-8.

Jackowski, Jacek

2011 *Historical outline of phonographic, visual and audiovisual documentation of Polish traditional dances (or from a pencil, through a phonograph to a camera). Rys historyczny dokumentacji fonograficznej, wizualnej i audiowizualnej polskich tańców tradycyjnych, czyli od ołówka, przez fonograf do kamery*, w: *Folk Dances Now and Then. In the light of Polish and Norwegian Experience. Tradycyjny Taniec ludowy dawniej i dziś w świetle doświadczeń polskich i norweskich*. Praca zbiorowa pod redakcją Tomasza Nowaka. Kielce 2011: Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach, s. 83-92; 93-122.

Jackowski Jacek, Kowalczyk Marcin

2019 *Drzewie nuty orawskie. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN*, Warszawa 2019 (płyta CD z serii *IS PAN Folk Music Collection* vol. 13). Wydawnictwo to jest dostępne w formie tradycyjnej a także w wersji cyfrowej na stronie: <https://etnofon.pl/plyta/drzewie-nuty-orawskie/> (dostęp: wrzesień 2024 r.).

Jackowski, Jacek; Szurmiak-Bogucka Aleksandra

2015 *„Rozpoczął tedy fonograf zbieranie melodii podhalańskich...”*. Pierwsze nagrania muzyki tradycyjnej na Podhalu (płyta CD z serii *The Oldest Sound Documents of Polish Traditional Music* vol. 1). Warszawa-Zakopane: Instytut Sztuki PAN, Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem (Wydawnic-

two to jest dostępne w formie tradycyjnej a także w wersji cyfrowej na stronie: <https://etnofon.pl/plyta/rozpoczal-tedy-fonograf-zbieranie-melodii-podhalanskich/> (dostęp: wrzesień 2024 r.).

Jostowa, Wanda

1982 *Z dziejów osadnictwa na polskiej Orawie*, w: „Wierchy”, t. 51, s. 200-213.

Kaś, Józef

2003 *Słownik gwary orawskiej*, Kraków: Księgarnia Akademicka.

Kowalczyk, Julian

2005 *Spisz i Orawa podczas II wojny światowej*, w: *Góry i góralszczyzna dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego (Podhale, Spisz, Orawa, Gorce, Pieńiny)*. Historia. Praca zbiorowa pod red. Jerzego M. Roszkowskiego i Roberta Kowalskiego. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej. Kraków-Nowy Targ-Bukowina Tatrzńska. 21-24 października 2004. Nowy Targ: Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu, s. 105-112.

Kowalczyk, Marcin

2003 *Muzyka Orawy*, w: „Rocznik Babiogórski”, t. 5, s. 19–31.

Kowalczyk, Robert

2013 *Życie kulturalne Jabłonki*, w: *Jabłonka - stolica polskiej Orawy. Historia i współczesność*. Jabłonka: Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce, s. 336-340.

Lewandowska, Bożena

1976 *Folklor muzyczny orawskiej Lipnicy Wielkiej. Problemy zmian w folklorze i krytyki źródeł*. Praca magisterska powstała w Instytucie Muzykologii UJ pod kier. doc. dra Jana Stęszewskiego.

1978 *Problem zmienności folkloru muzycznego na przykładzie pieśni ludowych Orawy*, w: „Muzyka”, nr 2, s. 11–24.

1991 *Folklor muzyczny polskiej Orawy. Charakterystyka właściwości i problem diachronii*. Praca doktorska powstała w Instytucie Muzykologii UJ pod kier. doc. dra Jana Stęszewskiego.

2005a *Pieśni ludowe na Orawie*, w: „Orawa” nr 42–43, s. 59–72.

2005b *Pieśni „słoweńskie” na tle innych grup repertuarowych pieśni orawskich*, w: *Góry i góralszczyzna w dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego*. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej, tom: *Kultura i przyroda*, red. M. Gotkiewicz. Nowy Targ: Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, s. 86–91.

2007 *Folklor muzyczny Orawy i terenów sąsiednich*, w: „Rocznik Orawski”, t. 6–7, s. 119–128.

Lewandowska, Bożena; Kaś, Józef

2007 *Pieśni z Orawy*. Kraków 2007: Musica Iagellonica

2010 *Wesele orawskie dawniej i dziś*. Polskie Wrocław 2010: Towarzystwo Ludoznawcze.

Linette, Bogusław

1968 *Badania nad współczesnym folklorem wsi lubuskiej*, w: „Łódzkie Studia Etnograficzne” t. X, s. 87-93.

- 1970 Folklor muzyczny a folklorizm, w: *Folklor w życiu współczesnym. Materiały z Ogólnopolskiej Sesji Naukowej w Poznaniu 1969*, red. Bogusław Linette. Poznań: Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne, s. 30-46.

Mierczyński, Stanisław

- 1930 *Muzyka Podhala*. Zebrał i ułożył S. Mierczyński, ilustrowała Zofja Stryjeńska, wstęp napisał Karol Szymanowski. Lwów-Warszawa 1930: Książnica Atlas.

Mika, Emil

- 1934 *Pieśni orawskie*. Lipnica Wielka na Orawie: Związek Spisko-Orawski.
1935 *Sen Bacy*. Melodramat górski. Według oryginalnych melodii orawskich z udziałem chóru mieszanego i solistów dla scen amatorskich. Lipnica Wielka: Nakładem Związku Spisko-Orawskiego.

Muchenberg, Bohdan

- 1973 *Wychowanie Muzyczne*. Warszawa: WSiP.

Piotrowski, Marcin

- 1986 *Zespół folklorystyczny w życiu kulturalnym wsi współczesnej. Studium wybranych zespołów Polski Centralnej*. Warszawa: Centralny ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury.

Protokół...

- 1999 *Protokół z posiedzenia Jury XXXII OFKiŚL z dnia 28 czerwca 1998 r. roku, w: 33. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny nad Wisłą: Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie.
2010 *Protokół z posiedzenia Jury 43. OFKiŚL z dnia 28 czerwca 2009 roku, w: 44. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny nad Wisłą: Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie.
2011 *Protokół z posiedzenia Jury 44. OFKiŚL z dnia 28 czerwca 2010 roku, w: 45. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny nad Wisłą: Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie.
2014 *Protokół z posiedzenia Jury 47. OFKiŚL z dnia 30 czerwca 2013 roku, w: 48. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny nad Wisłą: Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie.

Rokosz, Tomasz

- 2009 *Od folkloru do folklu. Metamorfozy pieśni tradycyjnych we współczesnej kulturze*. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.

Roszkowski, Jerzy, Marian

- 2020 *Działania na rzecz przyłączenia Orawy do II Rzeczypospolitej 1918-1920. Zasługi w tym czynie*. Jabłonka: Orawska Biblioteka Publiczna w Jablonce, AGENT PR.

Rydlewski, Jacek; Valde-Nowak Paweł

- 1982 *Z najdawniejszej przeszłości Orawy*, w: „Wierchy”, t. 51, s. 7-25

Sobieska, Jadwiga

- 2006 *Polski folklor muzyczny*. Materiały pomocnicze dla nauczycieli szkół i ognisk artystycznych. Wydanie trzecie rozszerzone pod red. Piotra Dahliga, Warszawa: Centrum Edukacji Artystycznej.

Sobieski, Marian

1973 *Oblicze tonalne polskiej muzyki ludowej*, w: Jadwiga i Marian Sobiescy: *Polska muzyka ludowa i jej problemy*, wybór prac pod red. L. Bielawskiego, Kraków 1973: PWM, s. 361-382.

Stęszewski, Jan

1974 *Rzeczy, świadomość i nazwy w badaniach etnomuzykologicznych (na przykładzie polskiego folkloru)*, w: „Rocznik Historii Sztuki”, t. 10, s. 39-55.

Sulima, Roch

1969 *O nowe pojęcie ludowości*, w: „Tygodnik Kulturalny” nr 16 (619), 20 kwietnia, s. 1, 4.

Szalsza Piotr

2001 *Bronisław Huberman czyli Pasje i namiętności zapomnianego geniusza : monografia muzyczna skrzypka – wirtuoza*. Częstochowa: Muzeum Częstochowskie.

Szurmiak-Bogucka, Aleksandra

1999 *Ni mom nic, ni mom nic, jacy się pola, ale bez Lipnice cało droga moja*, w: 33. *Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych*. Kazimierz Dolny: Lubelski Ośrodek Kultury.

Szymanowski, Karol

1949 *Wychowawcza rola kultury muzycznej w społeczeństwie*. Kraków: PWM.

Wiater Łukasz

2020 „*My tu Polocy*”. *Niezwykłe życiorysy orawskich Bojowników Niepodległości*. Jabłonka: Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłonce, AGENT PR.

Adresy ważniejszych stron internetowych:

<https://ockorawa.pl/kultura-gorali-orawskich/zespoły-regionalne/>

<https://www.etnozagroda.pl/gorale-orawscy/zespoły-regionalne>

https://www.nagrodakolberg.pl/laureaci-zespol_regionalny_zubrzyca_gorna_na_orawie

<https://www.polskieradio.pl/377/7401/artykul/2246357,ludwik-mlynarczyk-muzyke-trzeba-omaszczyc-uczuciem>

<https://www.polskieradio.pl/8/478/artykul/3246575,kultura-muzyczna-orawy> <https://www.jurecki.com/pf/twardy-jak-skala-53/>

For. E. Sowinski.

Lista nagrań

PLYTA CD NR 1:

Chyżne, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ¹

Dorośla grupa śpiewacza Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Rombań” z Chyżnego w składzie: **Maria Kubica** ur. w 1968 r., Jabłonka, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ, zam. Chyżne; **Danuta Łaciak** ur. w 1969 r., Jabłonka, zam. Chyżne; **Katarzyna Łaciak** ur. w 1982 r., Jabłonka, zam. Chyżne; **Monika Turwoń** ur. w 1983 r., Jabłonka, zam. Chyżne; **Janina Zbela** ur. w 1969 r., Jabłonka, zam. Chyżne; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

1. Idzie woda, idzie [01:23]
2. Świyci mi miesioncek [01:20]

Dorośla grupa śpiewacza Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Rombań” z Chyżnego (skład zob. opis przed ścieżkami nr 1-2 na CD1); **Muzyka zespołu „Rombań” z Chyżnego** w składzie: **Małgorzata Gładła** ur. w 2001 r., Nowy Targ, pow. Nowy Targ, zam. Chyżne – skrzypce *sekund cienki* [5², 12], *sekund grubu* [3, 6, 8, 13, 14]; **Szymon Haniaczyk** ur. w 2000 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Wielka, gm. Lipnica Wielka, pow. Nowy Targ – skrzypce *prym, prym drugi* [13], *sekund grubu* [13, 14]; **Dawid Stefko** ur. w 1999 r., Nowy Targ, zam. Chyżne – basy; **Paweł Zubrzycki** ur. w 2001 r., Nowy Targ, zam. Chyżne – skrzypce *prym pierwszy* [13], *sekund grubu* [5], *sekund cienki* [6, 12, 14]; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

3. W tej chyżniańskiej kraj [03:37]
4. V hlebokiej doline, syrnska vodu pije [5:08]

Muzyka Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Rombań” z Chyżnego (skład zob. opis przed ścieżką nr 3)

5. Orawa pozostawoj [01:26]
6. Čardaś orawski [00:41]

Młodzieżowa grupa śpiewacza Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Rombań” z Chyżnego w składzie: **Klaudia Czerwień** ur. w 2000 r., Nowy Targ, zam. Chyżne; **Aneta Iśtok** ur. w 2002 r., Nowy Targ, zam. Chyżne; **Kinga Łaciak** ur. w 1996 r., Nowy Targ, zam. Chyżne; **Weronika Łaciak** ur. w 2002 r., Nowy Targ, zam. Chyżne; **Karolina Paściak** ur. w 2004 r., Nowy Targ, zam. Chyżne; **Paulina Paściak** ur. w 2004 r., Nowy Targ, zam. Chyżne; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

7. Ej, gorzołecka trunek [02:09]

¹ W liście nagrań zaprezentowanych na płytach podajemy dookreślenia administracyjne miejscowości skąd pochodzą Wykonawcy i gdzie zostały zrealizowane nagrania tylko w przypadku, gdy nazwa miejscowości pojawia się po raz pierwszy.

² Numery w nawiasach kwadratowych oznaczają numery ścieżek-utworów, w których wykonawca gra w określonej obok funkcji na podanym instrumencie.

Młodzieżowa grupa śpiewacza Młodzieżowego Zespołu Regionalnego „Rombań” z Chyżnego (skład zob. opis przed ścieżką nr 7 na CD1); **Muzyka zespołu „Rombań” z Chyżnego** (skład zob. opis przed ścieżką nr 3 na CD1); nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

8. Choć na tym Chyżnym [01:54]

Joanna Baliga ur. w 2003 r. Rabka Zdrój, gm. Rabka Zdrój, pow. Nowy Targ, zam. Chyżne – heligonka; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

9. Na Orawie dobrze [01:54]
10. Z Babiej Góry idzie chmara [01:40]
11. Cyje to polecko nie orane [02:03]

Dziecięcy Zespół Regionalny „Żurawinki” z Chyżnego w składzie: **Oliwia Andrasiak; Emanuel Janowiak; Laura Janowiak; Zuzanna Klimasiodlak; Dawid Kulka; Kamil Kulka; Maria Kuziel; Miłosz Kuziel; Anna Łaciak; Julia Łaciak; Filip Łyś; Janusz Łyś; Martyna Mastela; Zuzanna Mastela; Jakub Nowak; Małgorzata Pardel; Sebastian Pardel; Anna Sitarz; Anna Stachulak; Julia Stachulak; Maria Zbela; Kacper Żurek; Muzyka zespołu „Rombań” z Chyżnego** (skład zob. opis przed ścieżką nr 3 na CD1); nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

12. Witome was piyknie [02:53]
13. Nie wylatuj ptosku w górę [01:52]
14. Tyrcipolka [01:29]

Jabłonka gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ

Muzyka Zespołu Regionalnego „OwCoK” z Jabłonki w składzie: **Paweł Czaja** ur. w 1984 r., Jabłonka, zam. tamże – skrzypce prym; **Marcelina Spiszak** ur. w 1988 r., Jabłonka, zam. tamże – basy; **Aleksandra Wontorczyk** ur. w 2003 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Wielka, gm. Lipnica Wielka, pow. Nowy Targ – skrzypce *sekund*; **Julia Wontorczyk** ur. w 2003 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Wielka – skrzypce *sekund*; nagr. 23 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

15. Kostyrowo [01:18] – por. ścieżka nr 49 na płycie *Drzewie nuty orawskie*.
16. Walc Zapotocznego [01:18] – por. ścieżka nr 20 na płycie *Drzewie nuty orawskie*.
17. Nie ku tobie ide, zielony jaworze [01:06]

Paweł Czaja ur. w 1984 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew [19], skrzypce; nagr. 23 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

18. Jechoł furmon [00:42]
19. W piecu mróz [01:37] – por. ścieżka nr 43 na płycie *Drzewie nuty orawskie*.
20. Cina, cina [01:38]

Ryszard Spytkowski ur. w 1972 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

21. Aleście mnie, dziywki, ucyły rozumu [01:28]
22. Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie [01:30]
23. Iskierecke ognia, odrubecke ziela [01:11]

Barbara Kubacka ur. w 1973 r., Rabka Zdrój, zam. Jabłonka – śpiew; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

24. Boże, Boże, Gody ido [04:08]
25. Husiu lulu lulu w Karnafłowym gróniu [01:29]
26. Hej, świnty Jury, ozganoj te chmury [00:56]

Marcelina Spiszak ur. w 1988 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

27. Nicego mi nie zol, jacy jednej rzeczy [00:41]
28. Powiadajo na mnie, ze jo nie wiyw robić [00:45]
29. Corno ziyw [03:58]

Babska grupa śpiewacza Zespołu Regionalnego „OwCoK” z Jabłonki w składzie: **Marcelina Dunaj** ur. w 2003 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka; **Jadwiga Kozak** ur. w 1986 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka; **Barbara Kubacka** ur. w 1973 r., Rabka Zdrój, zam. Jabłonka; **Angelika Motyka** ur. w 1989 r., Nowy Sącz, zam. Jabłonka; **Marcelina Spiszak** ur. w 1988 r., Jabłonka, zam. tamże; **Agnieszka Stasiak** ur. w 1991 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

30. Linie, linie, po dolinie [01:18]
31. Ej, wołajo się chmury [02:05]
32. Kie cie bedo cepić, spożryj do tragarza [00:50] – por. ścieżka nr 21 na płycie *Drzewie nuty orawskie*.

Chłopska grupa śpiewacza zespołu „OwCoK” z Jabłonki w składzie: **Przemysław Czaja** ur. w 1995 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka; **Krzysztof Głodziak** ur. w 1975 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka; **Piotr Jaromin** ur. w 1984 r., Rabka Zdrój, zam. Jabłonka; **Michał Koza** ur. w 1993 r., Rabka Zdrój, zam. Jabłonka; **Ryszard Spytkowski** ur. w 1972 r., Jabłonka, zam. tamże; **Mirosław Zubrzycki** ur. w 1974 r., Jabłonka, zam. tamże; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

33. Bucyna, bucyna, zielone listecky [01:06]

Muzyka Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Mały OwCoK” z Jabłonki w składzie: **Krystian Basisty** ur. w 2009 r., Baerum, Norwegia, zam. Jabłonka – skrzypce *sekund*; **Filip Czaja** ur. w 2010 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – skrzypce *sekund*; **Oliwia Kowalczyk** ur. w 2010 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – basy; **Paweł Kubacka** ur. w 2009 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – skrzypce *prym*; nagr. 23 lipca 2024 r. w Zubrzycy Górnej

34. Jo do lasa nie póde [00:43]

35. Ćardaś – Cina [01:06]
36. Nie pij gorzolecki [01:43]
37. Na Orawie dobrze [02:06]

Grupa śpiewacza Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Mały OwCoK” z Jabłonki w składzie: **Paulina Chowaniec** ur. w 2013 r., Zakopane, pow. Zakopane, zam. Jabłonka; **Katarzyna Czaja** ur. w 2013 r., Nowy targ, zam. Jabłonka; **Aleksandra Gal** ur. w 2013 r., Nowy targ, zam. Jabłonka; **Hanna Kozak** ur. w 2014 r., Nowy targ, zam. Jabłonka; **Amelia Stec-Sala** ur. w 2013 r., Sucha Beskidzka, gm. Sucha Beskidzka, pow. Sucha Beskidzka, zam. Zubrzyca Górna, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ; **Dagmara Zborek** ur. w 2014 r., Jabłonka, zam. tamże; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzyce Górnej

38. Po có nos, matusiu, do szkoły dajecie [01:04]
39. Starąła sie moja mać [00:41]
40. Mamusiu, tatusiu, bodej jo nie wasa [00:57]

Grupa trombit Haniaczyków Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupy orawskiej z Jabłonki w składzie: **Krystian Gabryś** ur. w 2009 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – trombita; **Jan Haniaczyk** ur. w 1950 r., Nowy Targ, zam. Zakopane – trombita; **Marcin Litwiak** ur. w 2007 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – trombita; **Bartłomiej Obyrtacz** ur. w 1990 r., Rabka Zdrój, zam. Jabłonka – trombita; **Jakub Stanaszek** ur. w 2007 r., Sucha Beskidzka, zam. Jabłonka – trombita; nagr. 25 lutego 2020 r. w Jabłonce

41. Sygnał pasterski [00:38]

Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale” – grupa orawska z Jabłonki w składzie: **Alicja Biernat** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Łucja Bugajska** ur. w 2013 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Szymon Duduś** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Dominik Dziurczak** ur. w 2011 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Krystian Gabryś** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Jan Haniaczyk** ur. w 1950 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Nikola Jasica** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Ewa Kowalczyk** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Weronika Kuczkwicz** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Oliwia Lach** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Marcin Litwiak** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Magdalena Machaj** ur. w 2013 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Masza Osipowa** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Angelika Paś** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Julia Piekarczyk** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Klara Pieróg** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Marcin Rafacz** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Maria Spizak** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Oliwia Stachurak** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Jakub Stanaszek** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Magdalena Śmiech** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Samanta Wilgiarz** ur. w 2013 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Julia Wojtyczek** ur. w 2006 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Aleksandra Wójciak** ur. 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Szymon Wójt** ur. w 2007 r. – śpiew, dzwonek pasterski; **Aleksandra Zachora** ur. w 2009 r. – śpiew, dzwonek pasterski; nagr. 25 lutego 2020 r. w Jabłonce

42. Ej, ido se owiecki [01:24]
43. Po orawskich polach [01:15]

Hanna Kozak ur. w 2014 r., Nowy Targ, zam. Jabłonka – śpiew; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzyce Górnej

44. Ej, pastyrze, pastyrze [02:32]
45. Pasym jo se, pasym [00:41]

TT 82:39

PLYTA CD NR 2:

Kiczory, gm. Lipnica Wielka, pow. Nowy Targ

Ludwik Młynarczyk ur. w 1940 r., Tylmanowa, gm. Ochotnica Dolna, pow. Nowy Targ, zam. Kiczory – śpiew [1], listek [1–3]; nagr. 23 sierpnia 2022 r. w Kiczorach

1. Ignacku, Ignacku, baba ci umarła [01:49]
2. Stary jo, stary jo [00:28]
3. Iskiercka ognia [00:37]

Lipnica Mała, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ

Muzyka starsza Zespołu Regionalnego „Malolipnicka Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej w składzie: **Dominik Bodzioch** ur. w 2001 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – skrzypce *prym, sekund gruby* [6]; **Justyna Kulka** ur. w 2004 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – basy; **Karolina Kulka** ur. w 2001 r. Kraków, zam. Lipnica Mała – skrzypce *sekund cienki* [6], *gruby*; **Daniel Stec** ur. w 2003 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Mała – skrzypce *sekund cienki, prym* [6]; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

4. Radak cie widziała [00:44]
5. Stary jo, stary [00:38]
6. Iskierecke ognia [01:06]

Muzyka młodsza Zespołu Regionalnego „Malolipnicka Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej w składzie: **Jakub Gwiżdż** ur. w 2009 r., Wiedeń, Austria, zam. Lipnica Mała – skrzypce *sekund cienki*; Agnieszka Kubacka ur. w 2007 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – skrzypce *sekund gruby*; **Kinga Kubacka** ur. w 2009 r., Zakopane, zam. Lipnica Mała – basy; **Karolina Żółtek** ur. w 2009 r., Zakopane, zam. Lipnica Mała – skrzypce *prym*; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

7. Wolorze, wolorze [01:26]

Grupa śpiewacza starsza Zespołu Regionalnego „Malolipnicka Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej w składzie: **Joanna Górka** ur. w 2002 r., zam. Lipnica Mała; **Kinga Gwiżdż** ur. w 2002 r., zam. Lipnica Mała; **Martyna**

Jazowska ur. w 2003 r., zam. Lipnica Mała; **Justyna Kulka** ur. w 2004 r., Nowy targ, zam. Lipnica Mała; **Małgorzata Łuka** ur. w 2002 r., zam. Lipnica Mała; **Sylvia Plaszczyk** ur. w 2003 r., zam. Lipnica Mała; **Adrianna Wierzbiak** ur. w 2003 r., zam. Lipnica Mała; **Oliwia Wierzbiak** ur. w 2004 r., zam. Lipnica Mała; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

8. Powiadają na mnie, że jo złego rodu [01:19]

9. Nuty moje, nuty, skond wy się bierecie [01:30]

Grupa śpiewacza młodsza Zespołu Regionalnego „Malolipnicka Rodzina Kolpinga” z Lipnicy Małej w składzie: **Adam Bury** ur. w 2005 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Mała; **Dominika Gwiżdż** ur. w 2006 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Mała; **Maja Szymek** ur. w 2008 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Mała; **Martyna Ślameczyk** ur. w 2008 r., Jabłonka, zam. Lipnica Mała; **Karolina Żółtek** ur. w 2009 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

10. Na wyrch Babiej Góry [00:56]

Kapela ludowa „Zokrzies” z Lipnicy Małej w składzie: **Aleksandra Stechura** ur. w 2004 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, basy; **Marcelina Stechura** ur. w 2003 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, skrzypce *sekund gruby*; **Aleksandra Wontorczyk** ur. w 2003 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Wielka – śpiew, skrzypce *prym, sekund gruby*; **Julia Wontorczyk** ur. w 2003 r., Rabka Zdrój, zam. Lipnica Wielka – śpiew, skrzypce *sekund cienki*; nagr. 14 stycznia w Lipnicy Małej

11. Ni ma nos, ni ma nos [01:44]

12. W Babiuj Górze bywom [01:48]

13. Orawa, Orawa na Orawie ława [02:29]

Muzyka Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Malolipnicanie” z Lipnicy Małej w składzie: **Natalia Gwizdz** ur. w 2010 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, skrzypce *sekund*; **Sebastian Makuch** ur. w 2008 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, basy; **Artur Olesiński** ur. 2007 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, skrzypce *prym*; **Martyna Olesińska** ur. w 2011 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, skrzypce *sekund*; **Oliwia Stechura** ur. w 2007 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, skrzypce *sekund*; **Natalia Szatanik** ur. w 2007 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew, skrzypce *sekund*; nagr. 14 stycznia w Lipnicy Małej

14. Kotecka [01:28]

15. Jelyniosek [01:07]

16. Jescek nie tończyła od samego mała [01:25]

17. Starala sie moja mac [01:05]

Grupa śpiewacza Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Malolipnicanie” z Lipnicy Małej w składzie: **Natalia Gwizdz** ur. w 2010 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; **Zofia Kardaś** ur. w 2014 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; **Antoni Kondys** ur. w 2015 r., Wateford, zam. Lipnica Mała; **Emilia Kon-**

dys ur. w 2012 r., Wateford (Irlandia), zam. Lipnica Mała; **Ewa Kubacka** ur. w 2010 r., Nowy targ, zam. Lipnica Mała; **Martyna Olesińska** ur. w 2011 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; **Emilia Pilarczyk** ur. w 2011 r., Zakopane, zam. Lipnica Mała; **Amelia Siepak** ur. w 2014 r., Nowy targ, zam. Lipnica Mała; **Anna Siepak** ur. w 2014 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; **Martyna Wontoreczyk** ur. w 2011 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; **Sandra Żurek** ur. w 2010 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzyicy Górnej

18. Posłała mnie babka [00:38]
19. Koło młyńskie [00:35]
20. Luloj mi lu, lu, lu, nawarzymy zuru [01:06]

Martyna Olesińska ur. w 2011 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Mała – śpiew; nagr. 22 lipca 2024 r. w Zubrzyicy Górnej

21. Tyn Zubrzycki chorus [01:35]
22. Linie, linie, po dolinie [00:55]
23. Du domu, du domu [00:34]

Lipnica Wielka, gm. Lipnica Wielka, pow. Nowy Targ

Eugeniusz Karkoszka ur. w 1962 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – skrzypce; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

24. Biydo moja, biydo [00:51]
25. Nuty moje, nuty, skond wy się bierecie [01:01]
26. Trojok [01:05]

Muzyka Eugeniusza Karkoszki z Lipnicy Wielkiej w składzie: **Władysław Antalczyk** ur. w 1967 r., Lipnica Wielka, zam. Kiczory – śpiew, skrzypce *sekund gruby*; **Eugeniusz Karkoszka** ur. w 1962 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – śpiew, skrzypce *prym*; **Grzegorz Kocur** ur. w 1986 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – śpiew, basy; **Tadeusz Olszowy** ur. w 1975 r., Cieszyn, pow. Cieszyn, zam. Lipnica Wielka – śpiew, skrzypce *sekund cienki*; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

27. Iskierocka ognia [02:02]
28. Dy mnie ogwarzyła na Lipnicy baba [01:35]
29. Posłali mnie nasi [00:55]
30. Nie pojedzie jo do lasa [01:02]
31. Čardaś [00:46]

Muzyka Kowalczyków z Lipnicy Wielkiej w składzie: **Marcin Kowalczyk** ur. w 1976 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Wielka – śpiew, skrzypce *prym*; **Robert Kowalczyk** ur. w 1971 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – śpiew, skrzypce *sekund*; **Mateusz Mastela** ur. w 1996 r., Nowy Targ, zam. Zubrzyca Dolna – śpiew, basy; nagr. 13 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

32. Čardaś Zubrzycki [01:26]
33. Jo do lasa nie pude [01:38]

- 34. Ćardaś stary kicorski-wolorski – Kie jo krowy [01:12]
- 35. Sła Zydówka koło kramu : Żyd [01:35]

Orawska muzyka „Arva” z Lipnicy Wielkiej w składzie: **Paweł Czaja** ur. w 1984 r., Jabłonka, zam. tamże – śpiew, skrzypce *prym*; **Karolina Kowalczyk** ur. w 1980 r., Kraków, zam. Jabłonka – śpiew, skrzypce *sekund grubo*; **Marcin Kowalczyk** ur. w 1976 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Wielka – śpiew, skrzypce *sekund cienki*; **Mateusz Mastela** ur. w 1996 r., Nowy Targ, zam. Zubrzyca Dolna – śpiew, basy; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

- 36. Juhasiół nie bede [02:02]
- 37. Stary jo, stary jo [01:57]
- 38. Nucicka, nucicka mojego tacicka [01:36]
- 39. Młodo pani markoce, ze ji biero warkoce [02:27]

Grupa śpiewacza żeńska Zespołu Regionalnego „Orawiacy” z Lipnicy Wielkiej w składzie: **Mariola Chowaniec** ur. w 1988 r., Rabka Zdrój; **Katarzyna Domalik** ur. w 1987 r., Jabłonka; **Barbara Karkoszka** ur. w 1993 r., Nowy Targ; **Karolina Kowalczyk** ur. w 1980 r., Kraków, zam. Jabłonka; **Angelika Rudnicka** ur. w 1995 r., Rabka Zdrój; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

- 40. Na wyrch Babiej Góry [02:26]
- 41. Byłak jeś na holi, nie dali mi syra [00:44]

Patryk Rudnicki ur. w 1992 r., Lipnica Wielka, zam. tamże – dwojnica [44], listek [42], piszczałka sześciootworowa [43]; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

- 42. Kotecka [00:22]
- 43. Na wyrch Babiej Góry [00:45]
- 44. Pasterecka w lesie [01:18]

Grupa śpiewacza Dziecięcego Zespołu Regionalnego „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej w składzie: **Anna Bandyk** ur. w 2002 r., Nowy Targ; **Katarzyna Bandyk** ur. w 1999 r., Nowy Targ; **Natalia Gwiżdż** ur. w 2002 r., Zakopane; **Teresa Gwiżdż** ur. w 1972 r., Lipnica Wielka; **Krystyna Michalak** ur. w 1982 r., Nowy Targ; **Sabina Surowczych** ur. w 2001 r., Nowy Targ; **Ewelina Węgrzyn** ur. w 2004 r., Nowy Targ; **Dominika Żywczyk** ur. w 1999 r., Nowy Targ; **Muzyka Eugeniusza Karkoszki z Lipnicy Wielkiej** (skład zob. opis przed ścieżką nr 27 na CD 2); nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

- 45. Orawa, Orawa na Orawie łąwa [02:08]
- 46. Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie [02:33]

Muzyka Zespołu Regionalnego „Orawianie” im. Heródka z Lipnicy Wielkiej w składzie: **Klaudia Bandyk** ur. w 2005 r., Zakopane, zam. Lipnica Wielka – skrzypce *sekund*; **Eugeniusz Karkoszka** ur. w 1962 r., Lipnica Wielka, gm. Lipnica Wielka, zam. tamże – śpiew, skrzypce *prym*; **Aleksandra**

Pochopień ur. w 2005 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Wielka – basy; **Katarzyna Ponicka** ur. w 2001 r., Nowy Targ, zam. Lipnica Wielka – skrzypce *sekund*; nagr. 13 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

47. Hej, góry som góry som [00:35]
48. Wałaski [00:36]
49. Polka krzyżowa [01:05]

TT 74:52

PLYTA CD NR 3:

Orawka, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ

Andrzej Dziubek ur. w 1949 r., Orawka, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ, zam. tamże – skrzypce; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

1. Poseł Jasiek do Kasiyńki [00:19]
2. Ćardaś orawski [00:26]
3. Cina, cina [00:45]

Muzyka Andrzeja Dziubka z Orawki w składzie: **Andrzej Dziubek** ur. w 1949 r., Orawka, zam. tamże – śpiew, skrzypce *prym*; **Dariusz Łopuch** ur. w 1994 r., Rabka Zdrój, zam. Podwilk, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ – basy; **Florian Łopuch** ur. w 1960 r., Podwilk, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ, zam. tamże – skrzypce *sekund gruby*; **Jonasz Pieronek** ur. w 2001 r., Rabka Zdrój, zam. Podwilk – skrzypce *sekund cienki*; **Krzysztof Pieronek** ur. w 1973 r., Podwilk, zam. tamże – skrzypce *sekund gruby*; nagr. 14 stycznia 2020 r. w Lipnicy Wielkiej

4. Poseł Jasiek do Kasiyńki [01:01]
5. Wałaskiego [00:50]
6. Ćardaś [00:44]
7. Polka Jo do lasa nie pojedzie [01:49]
8. Ta moja cielicka [01:13]

Muzyka Młodzieżowego Zespołu Pieśni i Tańca „Koliba” z Orawki w składzie: **Bernadeta Jaromin** ur. w 1974 r., Jabłonka, zam. Orawka – śpiew, basy; **Karina Jaromin** ur. w 2003 r., Rabka Zdrój, zam. Orawka – śpiew, skrzypce *sekund*; **Sebastian Jaromin** ur. w 1995 r., Rabka Zdrój, zam. Orawka – śpiew, skrzypce *sekund*; **Stanisław Jaromin** ur. w 1970 r., Nowy Targ, zam. Orawka – skrzypce *sekund*; **Dominik Kulman** ur. w 2001 r., Rabka Zdrój, zam. Orawka – śpiew, skrzypce *sekund*; **Mateusz Niżnik** ur. w 2000 r., Rabka Zdrój, zam. Orawka – śpiew, skrzypce *prym*; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

9. Tyrcipolka [01:09]
10. Wrona [01:10]
11. Kotecka [00:58]
12. Jelyniosek [00:59]

Grupa śpiewacza Młodzieżowego Zespołu Pieśni i Tańca „Koliba” z Orawki w składzie: **Gabriela Niżnik** ur. w 2001 r., Rabka Zdrój, zam. Orawka – śpiew; **Klaudia Picusiak** ur. w 2003 r., Nowy Targ, zam. Orawka – śpiew; **Julia Wachulec** ur. w 2003 r., Kraków, zam. Orawka – śpiew; **Muzyka Młodzieżowego Zespołu Pieśni i Tańca „Koliba” z Orawki** (zob. opis przed ścieżką nr 9 na CD 3); nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

13. W Babiuj Górze bywom, zimno wode pijom [01:47]
14. Orawa, Orawa na Orawie łąwa [01:33]
15. Wolorze, wolorze, wyście wołki paśli [02:03]

Podszkle, gm. Czarny Dunajec, pow. Nowy Targ

Muzyka „Pośklanie” z Podzskla w składzie: **Edyta Długopolska** ur. w 2000 r., Rabka Zdrój, zam. Podszkle – śpiew [3, 16–18, 21], skrzypce *prym drugi* [19, 20]; **Daria Król** ur. w 2005 r., Wadowice, gm. Wadowice, pow. Wadowice, zam. Lipnica Mała – śpiew [16–18]; **Marek Długopolski** ur. 2001 r. Rabka Zdrój, zam. Lipnica Mała – śpiew [21], skrzypce *prym pierwszy*; **Wojciech Hosaniak** ur. 1997 r., Nowy Targ, zam. Podszkle – skrzypce *sekund*; **Piotr Kowalcze** ur. w 1967 r., Rabka Zdrój, zam. Podszkle – śpiew, piszczałka **Tomasz Opyd** ur. w 2002 r., Nowy Targ, zam. Podszkle – basy; nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

16. Pudym do kościoła, zmówiym pocióreck [01:57]
17. Wolorze, wolorze, wyście wołki paśli [02:00]
18. Nie wylatuj ptosku w góre [00:52]

Dziecięcy Zespół Regionalny „Serdocki” z Podzskla w składzie: **Anna Dziubek** ur. w 2010 r., Nowy Targ – śpiew; **Wojciech Dziubek** ur. w 2008 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Dawid Gut** ur. w 2008 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Natalia Gut** ur. w 2008 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Anna Hosaniak** ur. w 2010 r., Nowy Targ – śpiew; **Justyna Hosaniak** ur. w 2005 r., Nowy Targ – śpiew; **Karolina Hosaniak** ur. w 2009 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [CD 3, nr 21]; **Martyna Hosaniak** ur. w 2005 r., Zakopane – śpiew; **Paweł Hosaniak** ur. w 2008 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Emilia Jagódka** ur. w 2005 r., Rzym (Włochy) – śpiew; **Patrycja Kapuściak** ur. w 2009 r., Cork (Irlandia) – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Tomasz Kościelniak** ur. w 2008 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [109]; **Piotr Kowalcze** ur. w 1967 r., Rabka Zdrój – śpiew, piszczałka [21], dzwonek pasterski [21]; **Daria Król** ur. w 2005 r., Wadowice – śpiew; **Klaudia Król** ur. w 2005 r., Nowy Targ – śpiew; **Zofia Kusper** ur. w 2010 r., Nowy Targ – śpiew; **Mariusz Ledworuch** ur. w 2006 r., Ludźmierz – śpiew; **Klaudia Misiniec** ur. w 2007 r., Cork (Irlandia) – śpiew; **Oliwia Spiszak** ur. w 2005 r., Nowy Targ – śpiew; **Justyna Sproch** ur. w 2008 r., Podszkle – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Kamila Spytkowska** ur. w 2005 r., Nowy Targ – śpiew; **Kornelia Szpak** ur. w 2009 r., Nowy Targ – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Krzysztof Waclawiak** ur. w 2008 r., Zakopane – śpiew, dzwonek pasterski [21]; **Muzyka „Pośklanie” z Podzskla**

(skład zob. opis przed ścieżką nr 16 na CD 3); nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

19. To orawskie pole białym kwiatowym kwitnie [01:29]
20. Kotecka [01:22]

Dziecięcy Zespół Regionalny „Serdocki” z Podzskła (skład zob. opis przed ścieżkami nr 19 na CD 3); nagr. 24 lutego 2020 r. w Jabłonce

21. W Babij Górze bywom [02:25]

Zubrzyca Górna, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ

Stefania Solawa ur. w 1941 r., Zubrzyca Dolna, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ, zam. Zubrzyca Górna, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ – śpiew, ujkanie [22]; nagr. 25 luty 2020 r. w Zubrzycy Górnej

22. Paście sie mi, krowy, kie jo vos wygnała [00:45]
23. Husiu lulu lulu, nawarzymy zuru [00:37]
24. Wiązanka przyśpievek na zwoziny (Jadymy, jadymy, konie wode monco. Jadymy, jadymy, dróżycki nie wimy. Wišta koniu, wišta. Jadymy, jadymy pomiyndzy wyrzbiny. Po co zeście przisły góralskie wargule) [01:13]

Helena Kowalczyk ur. w 1958 r., Zubrzyca Dolna, gm. Jabłonka, pow. Nowy Targ, zam. Zubrzyca Górna – śpiew, ujkanie [26]; nagr. 25 luty 2020 r. w Zubrzycy Górnej

25. Ozlegoj się głosie syroko po lesie [00:42]
26. Janickowo mama do mnie odkazuje [01:16]

Helena Kowalczyk (zob. opis przed ścieżką nr 25 na CD 3); **Stafania Solawa** (zob. opis przed ścieżką nr 22 na CD 3); nagr. 25 luty 2020 r. w Zubrzycy Górnej

27. Na Orave dobre, na Orave zdravo [01:44]

Aleksandra Bajus ur. w 1993 r., Zakopane, zam. Zubrzyca Górna – śpiew; nagr. 25 luty 2020 r. w Zubrzycy Górnej

28. Jednom dolineckom śniyzek polatuje [00:49]
29. Za tom Babiom Górom, za tymi lasami [00:57]
30. Ładnyześ, Janicku, ładnyześ, ładnyześ [00:34]

Grupa śpiewacza Zespołu Regionalnego „Skalniok” z Zubrzycy Górnej w składzie: **Emilia Knapczyk** ur. w 1953 r., Zubrzyca Dolna, zam. tamże – śpiew; **Helena Kowalczyk** ur. w 1958 r., Zubrzyca Dolna, zam. Zubrzyca Górna – śpiew; **Andrzej Pilat** ur. w 1957r., Opole Lubelskie, gm. Opole Lubelskie, pow. Opole Lubelskie, zam. Zubrzyca Górna – śpiew; **Stefania Solawa** ur. w 1941 r., Zubrzyca Dolna, zam. Zubrzyca Górna – śpiew; **Renata Świetlak** ur. w 1981 r., Nowy Targ, zam. Zubrzyca Górna – śpiew; *Muzyka*

Zespołu Regionalnego „Skalniok” z Zubrzyicy Górnej w składzie: **Damian Kulawiak** ur. w 2006 r., Zubrzyca Górna, zam. tamże – skrzypce *sekund*; **Dawid Kulawiak** ur. w 2005 r., Zubrzyca Górna, zam. tamże – skrzypce *prym*; **Józef Kulawiak** ur. w 1958 r., Zubrzyca Górna, zam. tamże – skrzypce *prym*; **Kamila Świetlak** ur. w 2007 r., Nowy Targ, zam. Zubrzyca Górna – basy; **Klaudia Świetlak** ur. w 2008 r., Nowy Targ, zam. Zubrzyca Górna – skrzypce *sekund*; 25 luty 2020 r. w Zubrzyicy Górnej

31. Niekże tyz tu będzie Pon Bóg pochwolony [02:30]
32. Pódźmy do kościoła, ksiondz wom rynce zwionze [01:56]
33. Pośłali mnie na maliny, a jo poseł na torki [01:23]
34. Ej, góry som, góry som, popod góry bucki som [01:22]
35. Pódźmy juz du domu, bo juz cas [01:22]

Muzyka Józefa Kulawiaka z Zubrzyicy Górnej w składzie: **Aleksandra Czarnota** ur. w 2007 r. – skrzypce *sekund*; **Patrycja Kapuściak** ur. w 2004 r. – śpiew, skrzypce *prym*; **Anna Kluska** ur. w 2008 r. – śpiew, skrzypce *sekund*; **Zuzanna Korba** ur. w 2008 r. – śpiew, skrzypce *prym*; **Damian Kulawiak** ur. w 2006 r., Zubrzyca Górna – śpiew, skrzypce *sekund*; **Dawid Kulawiak** ur. w 2005 r., Zubrzyca Górna – śpiew, skrzypce *sekund*; **Józef Kulawiak** ur. w 1958 r. Zubrzyca Górna – śpiew, skrzypce *prym*; **Kacper Kulawiak** ur. w 2014 r. – skrzypce *prym*; **Klaudia Mastela** ur. w 2008 r. – śpiew, skrzypce *prym*; **Natalia Pacholska** ur. w 2007 r. – śpiew, skrzypce *prym*; **Joanna Piasek** ur. w 2004 r. – śpiew, skrzypce *prym*; **Klaudia Saraj** ur. w 2009 r. – śpiew, skrzypce *prym*; **Gabriel Świerczek** ur. w 2009 r. – skrzypce *prym*; **Kamila Świetlak** ur. w 2007 r., Nowy Targ – śpiew, basy; **Klaudia Świetlak** ur. w 2008 r. – śpiew, skrzypce *sekund*; **Sandra Świetlak** ur. w 2007 r., Nowy Targ – śpiew, skrzypce *prym*; **Agnieszka Wilczek** ur. w 2008 r. – śpiew, skrzypce *sekund*; nagr. 25 luty 2020 r. w Zubrzyicy Górnej

36. W Babiuj Górze bywom [02:02]
37. Chłopiec jo se chłopiec [01:28]
38. Pośłali mnie nasi do Orowki młócić [01:17]
39. Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie [02:06]

TT 70:00

Teksty polskich pieśni utrwalonych w nagraniach

Uwaga:

W zapisie nie zaznaczono tzw. labializacji *o*, czyli zaokrąglenia warg przy jego wymawianiu, zwłaszcza na początku wyrazu. Wystarczy pamiętać, że każde *o* w gwarze orawskiej jest labializowane i nie trzeba tej cechy zaznaczać w piśmowni. Labializacja jest cechą wymawianiową, nie ortograficzną. Nie jest labializowane *o* pochodzące z *a* pochylonego, por. wymowę *k^uotecka* ale *kozoł*.

PLYTA CD NR 1:

Nr 1:

Idzie woda, idzie, po skałeckak tyrcy
[:Kto tu do nos przidzie, kozdy na mnie wyracy.:]

Z kamiynia na kamiyń przeskakuje srocka,
[:Tego chłopca kochom, có mo corne ocka.:]

Z kamiynia na kamiyń, a kamiyń sie wali
[:Po có ześ pedziała, ze my sie kochali.:]

Dy jo ci pedziała wodzicko, wodo
[:Na có sie nom było zakochać tak młodo.:]

Nr 2:

Świyci mi miesioncek, swiycy mi i gwozdy
[:Mom jo se chłopoka, zowidzi mi kozdy.:]

Świyci mi miesioncek na niebie wysoko,
[:Wpodeś mi, chłopoku, do serca głymboko.:]

Świyci mi miesioncek miyndzy gwiozdeckami,
[:Obłopze mnie, chłopce, obiema rynkami.:]

Nr 7:

Ej, gorzolecka trunek, dobro na frasunek,
[:Ej, kto nie pije trunku, tyn ni mo frasunku.:]

Ej, Boze ci dej zdrowie, słupie i tragarzu,
[:Ej, mały kielusecek wypijym od razu.:]

Ej, zagrojcie, zagrojcie moji muzyckowie,
[:Ej, bo mi zasumiała gorzolecka w głowie.:]

Ej, zagrojze muzycku, nie załujze smycka,
[:Ej, dy jo ci zapłacym, kie jo przedom bycka.:]

Nr 8:

Choć na tym Chyżnym lasów jes mało,
Chłopcy dziywcyntom moje stawiajo.
|:Ej, moje, moje, zielone moje,
Toć to dziywcontko musi być moje.:|

Wyżryje, dziywce, wyżryj do siyni,
Jak ci sie piyknie moje zielyni,
|:Ej, moje, moje, zielone moje,
Toć to dziywcontko musi być moje.:|

Nr 9:

|:Na Orawie dobrze, na Orawie śmiało,:|
|:Ale na Orawie, ale na Orawie śwarnyk chłopców mało.:|

|:Śwarnyk chłopców mało, skond-ze by sie brali,:|
|:Kie fura za furom, kie fura za furom, hej, do wojska jechali.:|

Nr 10:

Z Babiej Góry idzie chmara, z kiydze jo se bede spała,
|:Z tobom, z tobom, Jasiynecku, na bioluškiym zoglówceku.:|

Na zoglówceku my spali, biołom dekom przikrywali,
|:Kie nos uwidziała mama, niechała nos tak do rana.:|

Ale tata tyz sie gniywół, gwarzól: - Jo tak nie robiywół,
|:Inok siedziół na chwilecke, przy tyj swojyj frajarecce.:|

Nr 11:

|:Cyje to polecko nie orane:|
|:Mojego Jasiynka zaniedbane.:|

|:Orane, orane, ale mało:|
|:Bo sie mi kolesko połómało.:|

|:Kie ci sie złómało, dej naprawić:|
|:Nauc sie, Jasiynku, gospodarzić.:|

Nr 12:

Witome vos piyknie, przyślimy zaśpiywać,
|:Jak nos radzi mocie, to nos wysłuchocie:|

Zatońcyć, zaśpiywać to ta jesce, jesce
|:Ale do roboty to sie ta juz nie kce:|

Ka słychać śpiwanie, tam sie ludzie schodzo,
[:Kie zagro muzyka, nogi same chodzo:]

Nr 13:

Nie wylatuj, ptosku, w góre, bo wybijes w niebie dziure,
[:Jak wybijes, to załoces, bo ty, ptosku, dobrze skoces:]

Mom takiego ptoska w lesie, có dwojakie jojka niesie,
[:Jedno bure, drugie siare, na Jabłonce dziywki stare:]

A w tym Chyżnym młodzusiynkie, majo gymby słodziusiynkie,
[:Jedyn jedne pocałowoł, siedym lot sie oblizowoł:]

Nr 14:

A ta polka tyrcipolka, to sie piyknie tańcuje,
[:Kto je nie wiy, nie rozumiy, niek sie do niej nie biere.:]

Dała jo se do Preśporka rynkawicki śtrikować,
[:Zeby jo sie nauczyła tyrcipolke tańcować:]

Jo jes Polok, tyś jes Polka, oba my se Polusie,
[:Kiebyś była dobrom Polkom, dałabyś mi gymbusie:]

Ani ty se, chłopce, nie myśl, hej, ze jo ci gymby dom,
[:Bo jo dziywce honorowe, nie bes sy mnom wymyśłoł:]

Nr 17:

Nie ku tobie ide, zielony jaworze,
[:Ide ku dziywcynie, siedzi se w kumorze:]

Wišta, kóniu, wišta, frajerecko puś ta
[:Kónia do obory, a mnie do kumory.:]

Nie buchoj, nie buchoj, bo to pusto ściana,
[:Ba pódź ku okiynku, to cie pusce sama.:]

Nr 19:

W piecu mróz, w piecu mróz na nolepie rosa,
[:Cymu ty, dziywcyno, nie uciyros nosa:]

Nr 21:

Aleście mnie, dziywki, ucyły rozumu,
[:Nieroz jo se prziseł bez portek du domu.:]

A moja dziywcyna lekućko tańcuje,
[:Małućki brzusek mo, nic ji nie brakuje.:]

Abo mi zagroście, abo mi zanućcie,
[:Abo moje nozki tańcować naucicie.:]

Był to niedołyga nieboscycek strycek,
[:Kie mi groł ciardasia, złómoł mu sie smycek.:]

Nr 22:

Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie,
[:Na mozym serdecku same sie siejecie.:]

Nie po to jo śpiywom, cobyście słyseli,
[:Ale po to śpiywom, niek sie świat weseli.:]

Kómu sie nie widzi to moje śpiywanie,
[:Niech idzie do lasu i za jedłom stanie.:]

Nr 23:

IskierECKe ognia, odrubecke ziela,
[:Juz my sie dockali, juz my sie dockali dziewczyny wesela.:]

DziywCyny wesele na Jabłónce bedzie,
[:A na tym weselu, a na tym weselu siedmiu panów bedzie.:]

Bedom tam panowie, bedom tam ksiyndzowie,
[:Bedom jyj poprawiać, bedom jyj poprawiać wionecek na głowie.:]

Nr 24:

[:Boze, Boze, Gody ido,:]
[:Radujo sie ludzie, godom.:]

[:Ale jo sie nie radujym,:]
[:Bo jo w dóma nie nocujym.:]

[:Ze służbicki, na służbicke,:]
[:Bo jo ni mom matulicke.:]

[:Matulicka w grobie lezym,:]
[:A tacicka dzisioj wiezom.:]

[:Tatulicku stokroć miyły,:]
[:Kómuście mnie poniechali.:]

[:Panu Bogu, moje dziecie,:]
[:Starajom sie ludzie o cie.:]

|:Niek sie ludzie nie starajo,|
|:Moje mierzce na gróniowym.:|

|:Na gróniowym gróniowisku,|
|:Bedym spała jak w łózeczku.:|

|:Choćby mi muzycka grała,|
|:To jo nie bedem słysała.:|

|:Choćby przisło trzi tysionce,|
|:Moje ocka bedo śpionce.:|

|:Choćby mi muzycka grała,|
|:To jo nie bedym słysała.:|

Nr 25:

Husiu lulu lulu w Karnafłowym gróniu
|:Jadzie se Janicek na cisawym kóniu:|

Usiaja lulaja, posła mać do goja,
|:Nazbiyrała kwieci, ukojyla dzieci:|

Usiaja lulaja, w kołysecce lala,
|:Kołysojcie ludzie, zeby nie płakała:|

Nr 26:

Hej, świnty Jury, ozganiej te chmury,
By mi sie krowicki nie gzyły, do kosorka uciekały,
A z kosorka du dómu, nie powiym to nikómu,
Len ojcu macierzi, óna mi to uwierzi.
Do mi masła na palusek, a moskola w obalusek.
Hej, święty Jury ozganiej te chmury, he, hee...

Nr 27:

Nicego mi nie zol, jacy jednej rzecy,
|:Tego warkocyka, có przikrywoł plecy.:|

Có przikrywoł plecy, có przikrywoł syje,
|:Teroz mi sie, teroz, do wionecka wije.:|

Nr 28:

Powiadajo na mnie, ze jo nie wiym robić,
|:Cy to nie robota po śpiwaniu chodzić?:|

Powiadajo na mnie, ze jo brzidko śpiywom,
|:Śpiwojcie wy ładnij, jo sie nie pogniywom.

Nr 29:

Corno ziyim, corno ziyim, jo sie na cie gniywom,
[:Wziynaś mi mamicke, jo sie ponywywym.:]

Cliwo mie, mamicko, cliwo mie za wami,
[:Dyć jo od malučka naucono s wami:]

Nr 30:

Linie, linie, po dolinie,
Marysine krowy som na jazynie, He, Hej!

Zrejo, zrejo, połykajo,
A coroz dali sie posuwajo, He, Hej!

Jedzo, jedzo, pastyrze nie wiedzo,
Choć wiedzo, nie dbajo, juzynki doś majo,
A krowy nie prziziyrajo. He, Hej!

Nr 31:

Ej, wołajo sie chmury, ej, od tej Babiej Góry.
[:Mom se Jasiynecka, ej, wesołej natury.:]

Ej, oroj, Jasiu, oroj, ej, Boze ci pómogoj.
[:Jacy sie na wiecór, ej, du dómu ponogloj.:]

Oj, z wiecora mnie obłop, ej, zebyk dobrze spała,
[:Ku raniu pocałuj, ej, zebyk chłopca miała.:]

Nr 32:

Kie cie bedo cepić, spożryj do tragarza,
[:Cóbyś wychowała syna na cysarza.:]

Przeleciała myska po krawyndzi łozka
[:Przybyndzie ci Hanuś lokator do łozka.:]

Nr 33:

Bucyna, bucyna, zielone listecky,
[:Orawskie dziedziny, zbójnickie chodnicki.:]

Zielony gojicek, có nad wodom wisiół,
[:Wziyni mi dziywcyne, có jo o ni myśło.:]

Byli tyz to byli na Orawie chłopi,
[:Ale po jednego bystro woda topi.:]

Nr 38:

Po có nos, matusiu, do szkoły dajecie?
|:Z nos uconyk nie be, darmo nakładocie.:|

Nie bijze mnie, mamó, nie bijze mnie teraz,
|:Bo sie mnie nabije różno biyda nieroz.:|

Nr 39:

Starala sie moja mać, cym mnie bedzie wychować,
|:Poseł ociec do pana, przityrlikoł barana.:|

A tyn baron strażnie bodzie, pobód babe na ogrodzie.
|:Zawiedli go pod miedzo, niek go wilki tam zjedzo.:|

Ale wilki go nie kciały, bo sie jego rogów boły,
|:A baranek góni hań, strasy dzieci tu i tam.:|

Nr 40:

Mamusiú, tatusiú, bodej jo nie wasa,
|:Ze mnie wyganiocie gonski paś do lasa.:|

Nie bede jo pasła, ani zaganiała,
|:Bo mi moja mama juzyny nie dała.:|

Nr 42:

Ej, ido se owiecki, ido dołu pyrciom
|:Ej, juhasa nie widać, ino zwónki zbyrco.:|

Nr 43:

Po orawskich polach owiecki zbyrkajo,
|:Baca z juhasami ik tam wypasajo.:|

Nr 44:

Ej, pastyrze, pastyrze chłodzi wos po śtyrze,
I: Ej, chłodzi wos po dwacać, ni mo kto nawracać.:|

Ej, kieby jo se, kieby krowicki posała.
I: Ej, kozdo dolinecka wesolo bywała.:|

Ej, ozlygoj sie głosie syroko po lesie.
I: Ej, niech sie mój głosicek po polanie niesie.:|

Nr 45:

Pasym jo se, pasym, krowicki pod lasym,
I: przyjdzie moja siostra, nawróci mi casym.:|

Pastyrecka pała, nie dali ji masła,
I: maselko sprzedali, suchy chlyb jyj dali.:|

Paście mi sie, paście wy krowicki moje,
I: bo jo wos wygnała na zielone pole.:|

PLYTA CD NR 2:

Nr 1:

Ignacku, Ignacku, baba ci umarła,
|:Có sie ji mogło stać, wcora klózki jadła:|

Nie tak mi baby zol jako klózek luto,
|:Có byk se dziś nie zjod, niechołbyk na jutro:|

Ignacku, Ignacku, prze có nie załujes,
|:Miaost to popłakować, ty se podskakujes:|

Załowoł nie bede i płakoł nie bede,
|:W Zubrzicy jes wdowa, zynioł sie ś niom bede:|

Nr 8:

Powiadajo na mnie, ze jo złego rodu,
|:Zodno Lipnicanka nie uloto z miodu.:|

Powiadajo na mnie, ze jo zło jak diebli,
|:Kiebyk była dobro, ludzie by mnie zjedli.:|

Powiadajo na mnie, ze jo sie nie wydomy,
|:Kie umrze Cyganka, przidzie po mnie Cygon.:|

Nr 9:

Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie,
|:Na mozym serdecku same sie siejecie.:|

Śpiywomy, śpiywomy, chociaż nic ni momy,
|:Inni nie śpiywajo, choć piniondze majo.:|

Nr 10:

Na wiyrch Babiej Góry, na kosodrzewinie,
|:Tam byś sie wylezoł jako na pierzynie. :|

Nr 11:

Ni ma nos, ni ma nos, jacy trzi, jacy trzi,
|:Przipotrz sie, siuhajku, ktoro ładnie patrzy.:|

Ni ma nos, ni ma nos, jacy dwie, jacy dwie,
|:Wybier se, siuhajku, jacy mnie, jacy mnie.:|

Ni ma nos, ni ma nos, jacy jo ostała,
|:Spytoj sie, siuhajku, cy cie bedym kciała.:|

Nr 12:

W Babiuj Górze bywom, zimno wode pijom,
|:Ale jo se jesce wesoło zašpiwom.:|

To lipnickie pole, skołecka na skale,
|:Kto sie tam dostanie, płakać nie przestanie.:|

To lipnickie pole, biołym kwiotkiym kwitnie,
|:Kto sie tam dostanie, nachodzi sie piyknie.:|

Lipnica, Lipnica to piykne miastecko,
|:Na pośród Lipnice, wychodzi słónecko:|

Nr 13:

Orawa, Orawa na Orawie ława,
|:Ktoryndy chodzyli, ktoryndy chodzyli
Orawcy do prawa.:|

Orawa sie zyni, biere sobie Luptów,
|:A jo od Orawy, a jo od Orawy
Do Luptowa cup, cup.:|

Dziywcontko orawskie, pódz sy mnom na pańskie,
|:Pod orawski zomek, pod orawski zomek
Sadzić majeronek.:|

Nr 14:

Ta kotecka pstro troje dzieci mo,
|:Jedno orze, drugie skródlu,
Trzecie poganio.:|

W siyni na ławie namowiała mie
|:Cóby jo ji rzepke skroboł
O swojyj stawie.:|

Ozkozoł mi ksiondz kónicyne cionć,
|:Jo sie najod twardyk grusek,
Ni mógek sie zgionć.:|

Nr 15:

Pocekoj ty, jelyniosku, na chwile, na chwile,
Zakiel jo se karabinek nabije, nabije.

Zakiel jo se karabinek nabijoł, nabijoł,
Zatela mi jelyniosek zwywijoł, zwywijoł.

Wyleciała jaskólecka zzo skały, zzo skały,
Obudziła corne ocka, có spały, có spały.

Nr 16:

Jescek nie tończyła od samego mała,
[:Kieby mi zagrali, tobyk spróbowała.:]

Jescek nie tońcowoła od Zielonyk Świontek,
[:Dejze, Panie Boze, na dobry pocontek.:]

Nr 17:

Starala sie moja mać, cym mnie bedzie wychować,
[:Poseł ociec do pana, przityrlikoł barana.:]

A tyn baron strasnie bodzie, pobód babe na ogrodzie
[:Zawiedli go pod miedzo, niek go wilki tam zjedzo.:]

Ale wilki go nie kciały, bo sie jego rogów boły,
[:A baranek góni hań, strasy dzieci tu i tam.:]

Nr 18:

Posłała mnie babka z Filipkiym na jabka,
[:A Filipek popodlipek, poosypoł jabka.:]

Filipku Filipku, jako wielko skoda,
[:Wróc sie wartko zbiyrać jabka, do babki ogroda.:]

Dobre były jabka, có nom dała babka
[:Niek nom zyje długo babka, za te dobre jabka.:]

Nr 19:

Koło, koło wielkie koło młyńskie,
Za śtyry, za śtyry, bo za śtyry ryńskie.
Koło sie nom połómało,
Małe dzieci potraciły, ele mele ele fic, a chłopcyska bync.
(no to jesce roz)
Dwa koła, dwa koła, dwa kółeczka mniyjse.
Za śtyry za śtyry, bo za śtyry ryńskie.
Koła sie nom połómały,
Małe dzieci potraciły, ele mele ele fic, a dziywcynta bync.

Nr 20:

Luloj mi lu, lu, lu, nawarzymy zuru
[:Takiego dobrego, zaspi Jasiu ś niego.:]

Luloj mi lu, lu, lu, kołysecko sama,
[:Cóbyś sie luląła do jutra do rana.:]

Nr 21:

Tyn Zubrzycki chorus przechylony je juz.
[:Pozierałak se noń, ale nie bede juz.:]

Siostry moje, siostry, sytkieście porosły,
[:Ja cyjo ostała, cok krowy posała.:]

Jesce zek malućko, jescek nie urosła.
[:Jakok miała uros, kiedyk krowy pasła:]

Nr 22:

Linie, linie, po dolinie,
Marysine krowy som na jazynie, He, Hej!

Jedzo, jedzo, pastyrze nie wiedzo,
Choć wiedzo, nie dbajo, juzynki doś majo,
A krowy nie prziziyrajo. He, Hej!

Zrejo, zrejo, połykajo,
A coroz dali sie posuwajo, He, Hej!

Nr 23:

Du dómu, du dómu, hej, ni ma tam ku kómu,
[:Ku ojcu, macierzi, hej, ku dobryj wieceerzi:]

Du dómu, du dómu, hej, ni ma tam ku kómu,
[:Ku dziadkowi, babce, hej, ku pieconyj śwabce:]

Nr 27:

Iskiericka ognia, odróbecke ziela,
[:Juz my sie dockali:]
Dziywcyzny wesela.

Dziywcyzny wesele na Jablónce bedzie,
[:A na tym weselu:]
Siedmiu panów bedzie.

Nr 32:

Cóz mi z tego kwiotka, có patrzym na niego,
[:Kie ón sie ozwijo prze kogo innego.:]

Nr 33:

Jo do lasa nie pude, drzewa romboł nie bede,
[:Drzewo by mnie zabiło, có by dziywce robiyło.:]

Do lasa mnie posłali, sikiyry mi nie dali,
[:U nos taki obycoj - sikiyre se pozycój.:]

Nr 36:

Juhasiól nie bede, mnie sie robić nie kce,
[:Dejze, dziywce, gymby, niek bedzie jako kce.:]

Nie pij gorzolecki, bo cie, chłopce, skoda,
[:Lepi cie pokrzepi babiogórsko woda.:]

Nr 37:

Posłali mnie nasi do Orowki młócić
[:Nie dali mi cepów musiołek sie wrócić.:]

Stary jo, stary jo, o Jezus Maryjo,
[:Grajo kości we mnie jako harmunijo:]

Stary jo, stary jo, nie kco mnie dziywcynta
[:Wezne se palice, pude paś cielynta.:]

Nr 38:

Nucicka, nucicka mojego taticka,
[:Ón se jom śpiywowoł, kie na skrzipcak growoł.:]

Tato mój, tato mój z biołego potoka,
[:Aleś mnie wychowoł śwarnego chłopoka.:]

Nr 39:

Młodo pani markoce, ze ji biero warkoce.
[:Młodo pani, nie markoc, lepsy cepiec jak warkoc.:]

Jo je nie keym. ty je weź, bo obesła cało wieś
[:I Sidzine. i Łazy. i Zubrzice sto razy.:]

Młodo pani markoce, ze ji biero warkoce.
[:Młodo pani, nie markoc, lepsy cepiec jak warkoc.:]

Jo je nie keym, ty je weź, bo mi nie kce bryje jeś
Ba by jadła cukierki, cóby miała brzuch wielgi.:]

Nr 40:

Na wyrch Babiej Góry, na kosodrzewinie
[:Tam byś sie wylezoł, jako na pierzinie.:]

Na wyrch Babiej Góry, bucka ścinać majo
[:Som pod nim pinionzki, ludzie powiadajo.:]

Na wyrch Babiej Góry, paśli w lesie woły,
[:My ik tam goniały i piyknie śpiywały.:]

Nr 41:

Byłak jeś na holi, nie dali mi syra,
[:Pockoj ty, bacosku, bedym ci bocyła.:]

Na holi bacowoł, na drugijj owce mioł,
[:Jesce se powiadoł, ze dobrze bacowoł.:]

Nr 45:

Orawa, Orawa na Orawie ława,
[:Ktoryndy chodzyli, ktorindy chodzyli
Orawcy do prawa.:]

Orawa sie zyni, biere sobie Luptów,
[:A jo od Orawy, a jo od Orawy
Do Luptowa cup, cup.:]

Dziywcontko orawskie, pódz sy mnom na pańskie,
[:Pod orawski zomek, pod orawski zomek
Sadzić majeronek.:]

Nr 46:

Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie,
[:Na mozym serdecku, same sie siejecie.:]

Nie po to jo śpywom, zebyście słyseli,
[:Ale po to śpiywom, niek sie świat weseli.:]

PLYTA CD NR 3:

Nr 3:

Posel Jasiek do Kasiynki dobranoc powiedziec,
A ona go zaprosyla na kanapke siedziec.

Nr 4:

Posel Jasiek do Kasiynki dobranoc powiedziec,
A ona go zaprosyla na kanapke siedziec.

Nr 5:

Walaskiego tancowala, walaskiego grojcie,
Stare kyrpce potargala, na nowe ji dejcie.

Nr 8:

Ta moja cielicka uciekla do gronia,
[:Jakoz je mom chycic, kie ni mo ogona.:]

Nr 13:

W Babij Górze bywom, zimno wode pijom,
[:Ale jo se jesse wesoło zašpiwom.:]

Na Orawie bywom, Babio Góre widze,
[:Po orawsku špiwom, tego sie nie wstydze.:]

Nr 14:

Orawa, Orawa na Orawie ława,
[:Ktoryndy chodzyli, ktorzyndy chodzyli
Orawcy do prawa.:]

Orawa sie zyni, biere sobie Luptów,
[:A jo od Orawy, a jo od Orawy
Do Luptowa cup, cup.:]

Dziywcontko orawskie, pódz sy mnom na pańskie
[:Pod orawski zomek, pod orawski zomek
Sadzić majeronek.:]

Nr 15:

Wolorze, wolorze, wyście wołki paśli,
[:Jo wionek stracyła, wyście mi go naśli.:]

Naśli my go, naśli, ale juz niecały,
[:Štyry fijołcki ś niego wyleciały.:]

Śtyry fijołecki, jedyn kalafijor,
[:Nie be sie mi wyncy na głowie ozwiwoł.:]

Nr 16:

Pudym do kościoła, zmówiyw pociórecek,
[:Zeby mi sie dostał ładny parobecek.:]

Pudym do kościoła, zmówiyw Aniół Pański,
[:Zeby mi sie dostał parobek poškłański.:]

Nr 17:

Wolorze, wolorze wyście wołki paśli,
[:Jo wionek straciyla, wyście mi go naśli.:]

Naślimy go, naśli, ale juz niecały,
[:Śtyry fijołecki ś niego wyleciały.:]

Nr 18:

Nie wylatuj, ptosku, w góre, bo wybijes w niebie dziure,
[:Jak wybijes, to załoces, bo ty, ptosku, dobrze loces.:]

Z góry, z góry nie z wysoka skocół diabeł do potoka,
[:Do takiego głybokiego, có nie wyjdzie nigdy ś niego.:]

Alebo mnie wydawojcie, albo mnie zamykojcie,
[:No bo jo mom chłopców rada, na mój dusiu to jes prawda.:]

Nr 19:

To orawskie pole biołym kwiotkiym kwitnie,
[:Kto sie tam dostanie, nachodzi sie piyknie.:]

To orawskie pole skałecka na skale,
[:Kto sie tam dostanie, płakać nie przestanie.:]

Nr 20:

Ta kotecka pstro troje dzieci mo,
Jedno orze, drugie skródli,
Trzecie poganio.

Ta kotecka pstro troje dzieci mo,
Jedno orze na ugorze, jedno orze na ugorze,
Drugie poganio.

Nr 21:

W Babijj Górze bywom, zimno wode pijom,
[:Ale jo se jesce wesoło zašpiywom.:]

Na Orawie bywom, Babio Górze widze,
[:Po orawsku spiwom, tego sie nie wstydze.:]

Nr 22:

Paście sie mi, krowy, kie jo wos wygnała,
Bo jo wom nie bede trowicki zbiyrała.

Ani wom zbiyrała, ani wom dawała,
Paście sie mi, krowy, kie jo wos wygnała.

Kie jo pasła bydło, widziałak strasydło,
Siedziało na sosnie, śpiywało załośnie.

Nr 23:

Husiu lulu lulu, nawarzymy zuru,
[:Nawarzymy kase, bo to dziecko nase.:]

Husiu lulu lulu, nawarzymy zuru,
[:Takiego dobrego, uśnie dziecko ś niego.:]

Nr 24:

Jadymy, jadymy, kónie wode monco,
Wziyni nom Marysie, juz nom je nie wróco.

Jadymy, jadymy, drózecki nie wiymy,
Ale ludzie wiedzo, to nom ta powiedzo.

Wišta kóniu, wišta, nie przekracuj dyśla,
Dysiel malowany, mój Boze kochany.

Jadymy, jadymy, pomiyndzy wiyrbiny,
Wiezymy, wiezymy Marysi pierziny.

Po có zeście przisły góralskie wargule,
Zeście nie wyprały młodymu kosule.

My mu je wyprały i wyprasowały,
Dółańskie świdrule, wyście nie widziały.

Nr 25:

Ozlegoj sie głosie syroko po lesie
[:Niek sie mój głosicek do mamicki niesie.:]

Ozlygoj sie, głosie, syroko po lesie,
[:Ozlygoj sie sporo, bęzie mi wesoło.:]

Nr 26:

Janickowo mama do mnie odkazuje,
[:Ze ji tyn Janicek w dóma nie nocuje.:]

Janickowo mamó, do mnie nie odkazuj,
[:Kie se mos Janicka, w dóma se go hamuj.:]
W dóma se go hamuj, trzimoj se go dumnie,
[:A kie ci sie urwie, sukój se go u mnie.:]
Janicek sie urwoł, mama go sukála,
[:Jo go na przeciwy do pierzin skowała.:]

Nr 28:

Jednom dolineckom śnizyek polatuje,
[:Drugom dolineckom dziywce popłakuje.:]

Ty sie mnie nie pytoj, kielo bede miała,
[:Ale sie mnie pytoj, cy cie bede kciała.:]

Nr 29:

Za tom Babiom Górom za tymi lasami,
[:Mom jo se kochanka z cornymi ocami.:]

Poniechoj, poniechoj, ale ci bedzie zol,
[:Takiego dziywcynia, nigdy nie bedzies mioł.:]

Nr 30:

Ładnyześ, Janicku, ładnyześ, ładnyześ,
[:Ale cóz mi z tego, nie mójześ nie mójześ.:]

Miałak se kochanka, ale se go tajym,
[:Choćby mnie ukradli to go nie wyjawim.:]

Nr 31:

Niekze tyz tu bedzie Pon Bóg pochowlony,
[:Zeby nas młody pon nie był zahańbiony.:]

Ani zahańbiony, ani odchodzony,
[:Niekze tyz tu bedzie Pon Bóg pochwolony:]

Jak zeście nom radzi, to nos przywitojcie,
[:Jak zeście nieradzi, odpowiydź nom dejcie:]

Dy my tu nie przišli po te brzidko dziade,
[:Ba my przijechali Janowi po babe:]

Nr 32:

Podźmy do kościoła, ksiondz wom ryncie zwionze,
|:Pon Bóg do wom dzieci, a Janton pieniondze:|

Świynty Józef cieśla sprawi wom kołyske,
|:A Maryjka świynto uplecie pieluske:|

Jadymy, jadymy drózecki nie wiymy ,
|:Ale ludzie wiedzo, to nom ta powiedzo:|

Chyba te ludziska roboty ni majo,
|:Kozdym okiyneckiym na nos poziryajo:|

Wišta, kóniu, wišta, nie przekracuj dyśla,
|:Dysiel malowany, mój Boze kochany:|

Nr 33:

Postali mnie na maliny, a jo poseł na torki
|:Kozali mi soli kupić, a jo kupiół gorzołki:|

A jo za niom do pszynicy, a jo za niom do zyta,
|:A jo myśłoł, ze to panna, a to była kobita:|

I tyś Polok i jo Polka oba my se Polusie,
|:Kiebyś była dobrom Polkom, dałabyś mi gymbusie:|

Nr 34:

Ej góry som góry som, popod góry bucki som,
|:Popod bucki listecky, tam som piykne dziywecki:|

Ej, wesoło wesoło, bo góry som wokoło,
|:Dzie jes telo wesela jako w górak dosiela:|

Nr 35:

Pódźmy juz du dómu, bo juz cas, bo juz cas,
|:Bo juz przepiórecka przeleciała bez las:|

Jedna przeleciała, drugo przelatuje,
|:Ta moja mamusia wiececzro sykuje:|

Sykuje, sykuje, ale nie wiyw kómu,
|:Chyba tym dzieciskom, có dostały w dómu:|

Nr 36:

W Babiuj Górze bywom, zimno wode pijom,
|:Ale jo se jesce wesoło zaśpiywom:|

To orawskie pole, biołym kwiotkiym kwitnie,
|:Kto sie tam dostanie, nachłodzi sie piykanie:|

To orawskie pole, skałeczka na skale,
|:Kto sie tam dostanie, płakać nie przestanie:|

Nr 37:

Chłopiec jo se chłopiec, malutko chłopina,
|:Ale sie mi trzynsie na głowie cupryna:|

Chłopiec jo se chłopiec malućkiego wzrostu,
|:Kie wyjde na gróńnik, nie widno mie z ostu:|

Nr 38:

Posłali mnie nasi do Orowki młócić,
|:Nie dali mi cepów, musiołek sie wrócić:|

Nr 39:

Nuty moje, nuty, skond wy sie bierecie,
|:Na mozym serdecku same sie siejecie:|

Nie po to jo śpywom, zebyście słyseli,
|:Ale prze to śpiywom, niek sie świat weseli:|

Spis treści

dr Jacek Jackowski

Współczesna dokumentacja tradycji muzycznych 3

dr Bożena Lewandowska

Tradycje muzyczne Orawy na przestrzeni stulecia

– ciągłość czy zmiana? 17

Marcin Kowalczyk

Orawska muzyka ludowa a współczesność 25

Magdalena Dąbek

Charakterystyka wybranych wykonawców 33

Summary 81

Wybrana literatura 87

Lista nagrań CD 1 93

Lista nagrań CD 2 97

Lista nagrań CD 3 101

Teksty polskich pieśni utrwalonych w nagraniach CD 1 105

Teksty polskich pieśni utrwalonych w nagraniach CD 2 113

Teksty polskich pieśni utrwalonych w nagraniach CD 3 119

